

Neerlandica extra Muros. Jaargang 1979

bron

Neerlandica extra Muros. Jaargang 1979. Coutinho, Muiderberg 1979

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/_nee005197901_01/colofon.php

© 2015 dbnl

dbnl i.s.m.

[Neerlandica extra Muros - voorjaar 1979]

Van de redactie

Een nieuwe uitgever. Het zal de aandachtige lezer zijn opgevallen, dat dit nummer van *NEM* op de kaft niet meer de naam van uitgeverij Van Gorcum-Assen-Nederland vertoont, maar die van Dick Coutinho te Muiderberg. Eerstgenoemde firma heeft ons nl. in september 1978 het volgende meegedeeld: 'In verband met de voorgenomen specialisatie van ons wetenschappelijk fonds, waarbij uiteraard ook de tijdschriften zijn betrokken, hebben wij na intern overleg met onze uitgeverij-staf helaas moeten besluiten de verzorging en uitgave van het tijdschrift "Neerlandica extra Muros" met ingang van 1 januari 1979 te beëindigen'.

We nemen wel met enige weemoed afscheid van Van Gorcum. Tenslotte is *NEM* daar uitgegeven sinds het najaar van 1969 (nr. 13), toen het de stencilmachine ontwassen werd geacht en als een echt tijdschrift door het leven mocht gaan. Van Gorcum waagde het erop dit nieuwe periodiek onder zijn hoede te nemen, ondanks de beperkte, maar wel over de hele wereld verspreide en veel mutaties vertonende lezerskring. Dat was een moedige daad en we weten niet zeker of ze er nooit spijt van gehad hebben.

Wel hebben ze *NEM* altijd keurig verzorgd: eerst in deftige boekdruk, later - toen dat echt àl te duur werd - in een eenvoudiger procédé, maar nog altijd erg netjes. De omslag kreeg op z'n tijd een andere kleur, de stijlvolle belettering bleef steeds dezelfde. *NEM* was - qua uiterlijk, méér kun je als redactie niet zeggen - geenszins de minste onder de zeer talrijke tijdschriften die het Nederlands taalgebied kent.

We hadden ook altijd heel prettig contact met de firma Van Gorcum. 'We' betekent hier overigens vrijwel uitsluitend mevrouw Moolenburgh, de enige die alles van het begin af aan heeft meegemaakt en degene die de kopij altijd persklaar maakte en verzond.

Het enige waar we niet altijd enthousiast over waren, was de produktietijd. Dat zeggen we er nu ook maar bij, anders wordt het zo'n clichématig afscheidswoord, waarin alleen maar goeds over de 'scheidende functionaris' gezegd wordt.

Ons streven is altijd geweest, dat het najaarsnummer vóór de kerstvakantie en het voorjaarsnummer voor de (hier en daar al half mei beginnende) zomervakantie bij de lezers zou zijn. Toen *NEM* een paar jaar was verschenen en dit nooit lukte, hebben we in verband daarmee met Van Gorcum 'harde afspraken' gemaakt over de inleveringsdatum van de kopij en de tijd die aan het corrigeren van de drukproeven besteed kon worden. Daaraan hebben we ons (bijna) altijd gehouden: één keer hebben we ons een maand verrekend met het inleveren van de kopij en een enkele keer zijn de drukproeven misschien een paar dagen te laat teruggestuurd. Maar - vooral de laatste jaren - meestal verscheen *NEM* toch later, soms veel later, dan we gewild hadden.

Nou ja. We hopen dat dit laatste bij uitgeverij Dick Coutinho beter zal gaan, en dat de uiterlijke verzorging goed en het contact even prettig zal blijven als voorheen bij Van Gorcum. Dick Coutinho is nog niet zo lang als

zelfstandig uitgever gevestigd, maar een aantal *NEM*-lezers zullen zijn naam zeker kennen, omdat hij zich specialiseert in moderne taalkunde. Dat die naam tweemaal voorkomt bij de besproken boeken in de rubriek *Mengelwerk* van dit nummer, is van de ene kant wel, van de andere kant niet toevallig.

Tot slot zeggen wij de firma Van Gorcum hartelijk dank voor de goede zorgen in het verleden en wensen wij Dick Coutinho veel succes voor de toekomst. Wat *NEM* zelf betreft: nog vele jaren!

(red.)

Van de IVN

Promotie. Op 27 februari 1979 promoveerde onze secretaris, de heer J.G. Wilmots, aan de Katholieke Universiteit Leuven met grote onderscheiding tot doctor in de Letteren en Wijsbegeerte, afdeling Germaanse Filologie op het onderwerp:

Nominativ- und Akkusativmorpheme als Problem und Fehlerquelle für Deutsch-lernende mit niederländischer Muttersprache. Eine linguistische und psycholinguistische Untersuchung auf experimenteller Grundlage.

Promotor was prof. dr. L.K. Engels met als copromotoren prof. dr. habil. G. Helbig (Leipzig) en prof. dr. R. Dirven.

Dit bericht wordt geschreven op de dag na de promotie. Dat is ook de dag waarop de *NEM*-kopij bij de drukker moet worden ingeleverd. We moeten daarom volstaan met deze korte mededeling.

Onder de vele belangstellenden waren ook enkele buitenlandse docenten Nederlands: prof. Goossens (Münster), mw. mgr. Klimaszewska (Warschau, tijdelijk Gent) en dr. L.M. Swennen (Wenen). De heer De Rooij en ondergetekende woonden namens de IVN de plechtigheid bij. Ook op deze plaats wensen wij dr. Wilmots van harte geluk.

(hme)

Zevende Colloquium (27 t/m 31 augustus 1979). Als wij over ons driejaarlijks congres hier maar een kort berichtje opnemen, wil dat niet zeggen dat er niets gebeurd is sinds het verschijnen van *NEM*-31. Achter de schermen wordt er hard gewerkt. Het lijkt ons weinig zinvol hier uit te weiden over b.v. het zoeken naar sprekers. Op het moment dat u deze regels leest hebben de gevraagde sprekers al ja gezegd of hebben anderen zich bereid verklaard een lezing te houden.

Eind december 1978 is de eerste mededeling met een voorlopig programma en een inschrijvingsformulier aan docenten en buitengewone leden van de IVN gezonden. De inschrijvingsformulieren beginnen nu binnen te komen. Op het moment van schrijven - 28.2.1979 - hebben 40 docenten en 6 andere belangstellenden zich als deelnemer gemeld.

(hme)

Dutch studies. Als eerste themanummer van *Dutch Studies* verschijnt in de loop van dit najaar *Studies in Dutch Phonology*, een collectie originele artikelen over de Nederlandse fonologie, en enkele raakvlakken zoals de fonetiek, morfologie, sociolinguïstiek en historische taalkunde. Redacteuren van deze bundel zijn W. Zonneveld (Universiteit van Utrecht), F. van Coetsem (Cornell University), en O.W. Robinson (Stanford University). Zij beogen in de bundel een representatief beeld te geven van recent onderzoek in de Nederlandse fonologie, zowel in het Nederlands taalgebied als daarbuiten. Aan de bundel wordt meegewerkt door taalkundigen uit Nederland, België, Polen, en de Verenigde Staten. Vrijwel alle brandpunten van onderzoek in de moderne fonologie zijn in de verschillende artikelen vertegenwoordigd, zoals bijvoorbeeld:

- onderzoek naar klemtoonverschijnselen;
- onderzoek naar verschijnselen die afhankelijk zijn van syllabestructuur;
- onderzoek naar de relatie tussen fonologie en de fonetiek;
- onderzoek naar de interactie tussen fonologische en morfologische verschijnselen;
- onderzoek naar de volgorde van fonologische regels in een transformationeel-generatieve grammatica;
- onderzoek naar de mate van abstractie toegestaan in de fonologische component van een transformationeel-generatieve grammatica;
- onderzoek naar historische ontwikkelingen, en hoe deze te verklaren uit hypotheses over taalverandering en kindertaalverwerving;
- onderzoek naar de onderlinge relatie tussen dialecten van eenzelfde taal.

Bij de behandeling van deze onderwerpen komen ook vrijwel alle bekende traditionele onderwerpen uit de Nederlandse fonologie aan bod, zoals:

- de eigenschappen en representatie van tweeklanken;
- regelmaat en onregelmatigheden in rekking in open lettergrepen, verkleinwoordvorming, meervoudsvorming, en de intervocalische -d-verschijnselen;
- klemtoonattractie door suffixen;
- de beperkingen op mogelijke clusters van consonanten;
- scheidbaar en onscheidbaar samengestelde werkwoorden;
- klemtoonverschijnselen en vocaalreductie in 'Germaanse' vs. 'Romaanse' Nederlandse woorden;
- Auslautverhärtung en assimilatieverschijnselen; enz.

De inhoud van *Studies in Dutch Phonology*, waarin deze onderwerpen behandeld worden, is als volgt:

Na een kort 'State of the Art'-artikel van W. Zonneveld, geeft D. Brink (Arizona State University) in 'Structure Conditions for Initial Position in Standard Dutch' een overzicht van toegestane consonantclusters aan het begin van Nederlandse woorden en morfemen. Hij doet een aantal voorstellen over hoe zo'n overzicht formeel zo inzichtelijk mogelijk kan worden gepresenteerd.

M. Gerritsen (Dialectbureau Amsterdam) en F. Jansen (Lerarenopleiding Tilburg) behandelen in 'Word Frequency and Lexical Diffusion in

Dialect Borrowing and Phonological Change' op een formele manier de notie 'ontlening' van het ene dialect in het andere. Ze stellen een uitwerking voor van een formule voor gevallen van ontlening opgesteld door Trudgill.

D. Goyvaerts (Universiteiten van Antwerpen en Brussel) beargumenteert dat de enige redelijke beschrijving van een assimilatieproces in Vlaamse dialecten relatief abstracte fonologische representaties veronderstelt. Hij laat zien dat er geen redelijke concrete behandeling van hetzelfde verschijnsel voorhanden is.

J.G. Kooij (Universiteit van Leiden) onderzoekt in 'Morpheme Boundaries and Syllable Boundaries: a Case for Natural Phonology' de consequenties van het formuleren van Auslautverhärtung als een regel die afhangt van de syllabestructuur van woorden.

J. van Marle (Universiteit van Amsterdam) geeft in 'The Stress Pattern of Dutch Simplex Words: a First Approximation' een uitgebreid geïllustreerd overzicht van de klemtoonpatronen van niet-samengestelde Nederlandse woorden. Hij werkt formeel de hypothese uit die teruggaat op A.W. de Groot dat het Nederlands een taal is met 'vrij accent'.

S. Prądota (Universiteit van Wrocław) behandelt in 'On Vowel Reduction in Dutch' verschijnselen van vocaalreductie zowel synchroon als diachroon, waarbij hij laat zien dat tendenzen uit het Middelnederlands zich voortzetten in het Modern Nederlands.

Zowel O.W. Robinson als P.M. Tiersma (University of California at San Diego) pleiten in respectievelijk 'Dutch Diminutives over easy' en 'Some Theoretical Implications of Stem Alternations in Dutch Diminutives and Plurals' voor een relatief concrete kijk op de fonologie. De eerste ontwikkelt verder zijn samen met W.R. Leben recent voorgestelde theorie van 'Upside Down Phonology' (*Language* 1977) aan de hand van Nederlandse verkleinwoordvorming, en de tweede doet verdere voorstellen voor zijn theorie van 'Relational Phonology' (*Lingua* 1978), aan de hand van rekking in verkleinwoordvorming, en meervoudsvorming.

Anke de Rooij-Bronkhorst (University of Massachusetts at Amherst) geeft een formele bespreking van de klemtoonpatronen in Nederlandse samengestelde en niet-samengestelde werkwoorden, binnen een recente theorie over de representatie van klemtoonverschijnselen in een transformationeel-generatieve grammatica van Liberman and Prince (*Linguistic Inquiry* 1977).

Henk Schultink (Universiteit van Utrecht) toont in 'Boundaries, Wordclasses, and the Accentuation of Derived Words in Dutch' aan dat grenssymbolen geen interessante rol spelen bij een beschrijving van klemtoonattractie door Nederlandse suffixen, zoals recent elders voorgesteld (o.a. door G.E. Booij in *Spektator* 1975).

Johan Taeldeman (Universiteit van Gent) onderzoekt in 'Inflectional Aspects of Adjectives in the Dialects of Dutch-speaking Belgium' overeenkomsten en verschillen tussen adjectief-verbuiging in een aantal Vlaamse dialecten. Hij doet voorstellen over verschillen in de formulering van de verschillende benodigde fonologische regels, en de mate van abstractheid die bij de beschrijving van de verschillende verschijnselen vereist is. Hij bepleit het belang van de wisselwerking tussen dialectonderzoek en onderzoek naar de algemene linguïstische theorie.

In 'On the Representation of Dutch diphthongs' geven W. Zonneveld en M. Trommelen (Universiteit van Utrecht) een gedetailleerd overzicht van de fonetische eigenschappen van Nederlandse tweeklanken, bespreken ze de literatuur over tweeklanken in de structurele fonologie, en doen ze voorstellen over de representatie van tweeklanken in een transformationeel-generatieve fonologie van het Nederlands.

Tenslotte, in 'The Looking Glass War' presenteert W. Zonneveld een formele theorie over de rol van de notie 'hypercorrectie' in taalverandering. Hij verklaart hypercorrectie uit een aantal recente hypothesen van Wang, Labov, Kiparsky, Vennemann, en anderen over mogelijke taalveranderingen, en probeert een verband te leggen tussen deze hypothesen en de (al zeer oude) hypothese over de 'Ausnahmslosigkeit' van Taalveranderingen.

De bundel *Studies in Dutch Phonology* verschijnt bij Nijhoff te Den Haag.

Wim Zonneveld

Instituut De Vooy voor Nederlandse Taal- en Letterkunde Rijksuniversiteit te Utrecht.

Nota Internationale Culturele Betrekkingen. In *NRC/Handelsblad* van 10.11.1978 lazen wij een artikel van mr. J.L. Heldring getiteld 'Nederland in den vreemde'. Omdat dit artikel voor het IVN-bestuur aanleiding geweest is tot een bepaalde activiteit en omdat de inhoud ervan ons zeer de moeite waard lijkt voor de lezers van *NEM*, nemen we het hier met toestemming van de auteur in zijn geheel over. De heer Heldring schrijft het volgende:

'Twee jaar geleden heeft het vorige kabinet een nota over Nederlands internationale culturele betrekkingen naar de Tweede Kamer gezonden. Een bijzondere commissie uit de Kamer wil nu, ter voorbereiding van de behandeling van de nota door de Kamer, een inzicht krijgen in de meningen die bij het publiek leven over dit onderwerp. Daartoe zal zij begin volgend jaar een openbare hoorzitting houden. Maar eerst wil zij graag schriftelijke reacties ontvangen.

Die reacties hoeven niet noodzakelijkerwijs reacties op de nota te zijn. Ze mogen ook zelfstandige gedachten zijn omtrent het op het buitenland gerichte Nederlandse cultuurbeleid. Hier volgen enkele van die gedachten. Misschien dat zij anderen inspireren of prikkelen tot eigen bijdragen aan de discussie die de commissie wil uitlokken.

Nederlands internationale culturele betrekkingen dienen onderdeel te zijn van het Nederlandse buitenlandse beleid in de ruimste zin van het woord, d.w.z. het gehele op het buitenland gerichte Nederlandse beleid. Zij dienen dus ondergeschikt te zijn aan de doeleinden van dat beleid.

Zoals elk beleid, behoort ook een op het buitenland gericht cultuurbeleid een orde van prioriteiten te kennen. Die prioriteiten mogen niet in strijd zijn met die van het buitenlandse beleid in eigenlijke zin, maar hoeven deze ook niet slaafs te volgen. Zo is veiligheid de eerste prioriteit van elk buitenlands beleid. Het is duidelijk dat een cultuurbeleid deze prioriteit kan

laten rusten.

Aangezien de taal het meest gereede instrument is van cultuuroverdracht, ligt het voor de hand om de eerste prioriteit van het Nederlandse cultuurbeleid te richten op het land waarmee wij de taal gemeen hebben: België, meer in het bijzonder het Nederlandssprekende deel van België.

Tot dusver heeft vrees voor inmenging in de Vlaams-Waalse tegenstellingen Nederland ervan weerhouden om ten volle uiting te geven aan die prioriteit. Anders zou het vorige kabinet de gelden voor een Nederlands cultureel instituut in Brussel niet van de begroting geschrapt hebben. Kennelijk een sluitpost, in plaats van een prioriteit.

Die vrees is een slechte raadgever. Beter zou het zijn indien Nederland, wat dat betreft, het Franse voorbeeld zou volgen. Frankrijk laat zich - terecht - in zijn op België gerichte cultuurbeleid niet remmen door zulke scrupules. Zoals het Franse cultuurbeleid een vruchtbare bodem in België vindt, zo zou een Nederlands cultuurbeleid er een vinden.

Is de vruchtbaarheid van de bodem een belangrijk gegeven voor de bepaling van een prioriteit (omdat zij het rendement van het beleid hoger maakt), een in de eerste plaats op België gericht cultuurbeleid is ook van belang in verband met de tweede prioriteit die een Nederlands cultuurbeleid dient te hebben, nl. Duitsland. Immers, het is van belang dat de culturele confrontatie met Duitsland van een zo breed mogelijke basis uit geschiedt, i.c. een Vlaams-Noordnederlandse basis.

Maar waarom behoort Duitsland de tweede prioriteit van ons cultuurbeleid te zijn? Welnu, om in de woorden van onze vorige minister-president te spreken: omdat de integratie van Duitsland in Europa een belang van de eerste orde is. Dat nu is een politieke prioriteit waaraan een cultuurbeleid zich gemakkelijk kan aanpassen, want echte integratie bepaalt zich niet tot economie en politiek.

De Nederlandse cultuur behoort tot de Europese cultuur, zodat ook zij haar bescheiden bijdrage kan, ja moet leveren aan de integratie van Duitsland in Europa. Zo kan Nederland ertoe bijdragen dat de grens tussen Westen Midden-Europa nooit meer, zoals in Huizinga's dagen, tussen Vaals en Delfzijl lopen zal.

Daarbij heeft een op Duitsland gericht cultuurbeleid het voordeel dat Duitsland eveneens een vruchtbare bodem is. De Duitsers zijn altijd, als goede leerlingen, geïnteresseerd geweest in andere culturen - na de Tweede Wereldoorlog begrijpelijkerwijs meer dan ooit. Het rendement van een actief cultuurbeleid is daar dan ook vrij hoog.

Heel wat hoger dan bijv. in Frankrijk, omdat de Fransen een cultureel zelfgenoegzaam volk zijn, ja geneigd zijn om "de" Europese cultuur met eigen cultuur te vereenzelvigen en dus andere culturen tweederangs te vinden.

Dat lijkt in 't bijzonder het geval te zijn wat de Nederlandse cultuur betreft. Wat weten de Fransen daarvan af, behalve dat ons land een beroemde zeventiende-eeuwse schilderkunst heeft? Maar latere kunstenaars zijn onbekend of zijn, zoals Jongkind, Van Gogh en Van Dongen, door Frankrijk geannexeerd.

En het is opmerkelijk dat *Le Monde*, het blad van de Franse intelligentsia, wél geregeld boeken uit andere literaturen bespreekt - tot de

Scandinavische, Bulgaarse, ja Albanese toe - maar nooit een Nederlands boek. Blijkbaar kan er voor de Fransen niets van culturele waarde uit het Nederlandse Nazaret komen.

Een op Frankrijk gericht cultuurbeleid dient dus een lage prioriteit te hebben (waarmee niet gezegd wordt dat we daarom het onvolprezen Institut néerlandais te Parijs, dat wij dank zij wijlen Frits Lugt toevallig daar hebben, moeten opgeven). Maar het lage rendement is een bijkomende reden. Belangrijkste reden voor de lage prioriteit is dat Frankrijk al in Europa geïntegreerd is, en dat geldt ook voor de andere landen van West-Europa.

Derde prioriteit is een pro-memoriestap: Oost-Europa, en ook deze prioriteit is politiek bepaald. Cultuur is immers een van de belangrijkste instrumenten die West-Europa heeft in wat met een misleidend woord genoemd wordt: de ontspanningspolitiek. Terecht ducht de Sovjet-Unie West-Europa's cultuur - van filosofie tot ontspanningsmuziek - meer dan zijn divisies. Vandaar dat de mogelijkheden voor een West-Europees cultuurbeleid om in Oost-Europa door te dringen beperkt zijn (Overigens wisselend van land tot land).

Vandaar ook die pro-memoriestap - alhoewel het voorstelbaar is dat bijv. door een flinke injectie aan de voor Oost-Europa bestemde uitzendingen van de Wereldomroep een Nederlands cultuurbeleid ook concrete vorm zou kunnen geven aan deze prioriteit.

Geen beleid kan gevoerd worden zonder prioriteiten. Ook een cultuurbeleid niet. Dit zijn dan de prioriteiten die een cultuurbeleid dat aansluit bij Nederlands totale externe beleid, dient te hebben. Prioriteiten zijn o.a. af te lezen aan de bedragen die met Nederlands internationale culturele betrekkingen gemoeid zijn. Daarom is het jammer dat de nota die de Tweede Kamer binnenkort te behandelen krijgt, geen cijfers geeft uitgesplitst naar landen waarop ons cultuurbeleid zich richt'. Tot zover mr. Heldring.

Wij hebben na lezing van dit artikel contact opgenomen met de Griffie van de Tweede Kamer en met de Staatsdrukkerij. Helaas bleek de nota uitverkocht. Dank zij de NUFFIC-bibliotheek en een copieerapparaat is het toch nog gelukt tenminste de leden van het dagelijks bestuur van de IVN een copie van de nota te laten lezen. Hun op- en aanmerkingen zijn verzameld en op 16 januari afgegeven bij de Tweede Kamer. Op 15 januari hadden wij van de Griffier van de in de nota genoemde bijzondere commissie een brief ontvangen. Daarin werd ons meegedeeld dat enige maanden geleden aan een groot aantal organisaties om schriftelijk commentaar op de nota werd gevraagd. 'Tot mijn spijt was mij het bestaan van uw vereniging onbekend, zodat een dergelijke uitnodiging niet aan u is verzonden', schrijft de Griffier. Overigens wordt de IVN in de nota wel genoemd! Wij hopen te zijner tijd wel in de gelegenheid te worden gesteld de hoorzitting over de nota bij te wonen.

(hme)

Van buiten de muren/*Europa*

Denemarken

Universiteit van Kopenhagen. In het verslag van het Scandinavisch weekend (zie onder Zweden) wordt ook de benoeming van de heer Grit tot docent aan deze universiteit vermeld. Wij kunnen hier over drs. Grit nog iets meer vertellen. Diederik Christoph Grit, geboren 22.3.1949 in Groningen, liet zich op 13.10.1975 bij ons inschrijven als 'belangstellende voor een betrekking bij het onderwijs in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten'. In IVN-kring noemen we deze belangstellenden gemakshalve 'ifi's' (= informatie-formulieren-invullers). Drie jaar later hebben we de heer Grit tot ex-ifi kunnen bevorderen. Drs. Grit is sinds 1.1.1979 als 'Udenlandsk lektor i nederlandsk' werkzaam aan de Universiteit van Kopenhagen.

De heer Grit studeerde aan de Rijksuniversiteit Groningen Nederlandse taal- en letterkunde, specialisatie jeugdliteratuur, met als bijvakken Noorse en Deense letterkunde. In 1975 deed hij zijn doctoraal examen. Van 1972 tot 1979 was hij leraar Nederlands aan het St. Maartenscollege in Haren (Gr.). Van zijn publikaties noemen we 'Henk van Kerkwijk en zijn lezers' en 'Heb je mijn boek ook gezien?', beide in Projekt Jeugdliteratuur, 1977 en 1978. Omdat de nieuwe docentenlijst nog altijd niet verschenen is, geven we hier het Deense adres van de heer Grit. Het is: Gammel Kirkevej 134-317, 2770 Kastrup, Denemarken, tel. 01-522567.

(hme)

Finland

Situatieschets van de Neerlandistiek in het land der duizend meren.

Onze collega drs. Peter Starmans in Helsinki schreef een uitvoerig rapport ten behoeve van de Nederlandse en Belgische Ambassades in 'zijn' land, van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur te Brussel en het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen te Den Haag. Hij stuurde het stuk tevens aan de collega's-Neerlandisten aan Scandinavische universiteiten en aan de afdeling Finoegristiek van de universiteit Groningen. Ook de voorzitter van de IVN en de redactie van *NEM* ontvingen er een exemplaar van. Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste gedeelten. Voor het gemak van de lezer is er een kaartje bijgevoegd, waarop behalve de Finse plaatsen die in het rapport vermeld worden, ook de steden in Scandinavië waar Nederlands wordt gedoceerd, staan vermeld.

Het Nederlands wordt op het ogenblik min of meer regelmatig in universiteitsverband onderwezen als hulpvak bij het hoofdvak Duits aan de universiteiten van Helsinki, Oulu, Turku en Tampere. Aan de universiteit van Turku is het Nederlands een min of meer zelfstandige studiemogelijkheid

voor de studenten binnen de filologische faculteit. In Helsinki doceert drs. Peter Starmans 8 uur per week, in Oulu gedurende 2 uur per week de heer Ailisto. In Tampere doceerde in het najaarssemester 1978 voor 40 uur prof. dr. Worgt uit de DDR, die deze cursus misschien ook in het studiejaar 1979-80 zal geven. In Turku is door het afscheid van pater dr. Adriaan Borst (zie *NEM* 31, 1978, p. 58) een onzekere situatie ontstaan. De lessen aan de Zweedstalige universiteit kunnen in het voorjaar 1979 waarschijnlijk door drs. Starmans worden overgenomen. De onderhandelingen met de Finse universiteit duren voort. De universiteit van Jyväskylä heeft een cursus Nederlands willen aanbieden, maar er kon niet tijdig een docent gevonden worden. Men gaat nu onderzoeken of een niet nader bekend Nederlands leraar aan de Handelshogeschool van Vaasa doorvoor in aanmerking kan komen.

Totnogtoe was het Nederlands aan Finse universiteiten een verplicht bijvak van de studie Duits. Professor dr. Erämetsä, die ook aan de universiteiten van Jyväskylä en Tampere verbonden was, geeft de lessen in de taalgeschiedenis aan de universiteit van Turku, en fungeert om de paar jaar ook als privaatdocent aan de universiteit van Helsinki. Aan alle Finse universiteiten is nu echter een systeemverandering op til; in Turku is die zelfs al begonnen. De hoofdvakstudies met bijvakmogelijkheden worden uit oogpunten van rationalisering, studieverkorting en bezuiniging nauwkeuriger omschreven en gereduceerd, waardoor een 'superhulpvak' als het Nederlands in een moeilijker positie komt te staan. Tot nu toe gaf de directe binding van het Nederlands aan het Duits een vorm van zekerheid. Het nadeel ervan was dat het Nederlands bij andere hoofdvakken dan het Duits geen kans kreeg omdat het noch een officiële status noch een eigen positie had. Bovendien

is het niet goed dat het onderwijs van onze taal te zeer afhankelijk is van toevallige persoonlijke relaties, zonder structureel in het systeem te zijn ingebouwd. Het Nederlands kan zich aan de Finse universiteiten alleen maar handhaven en verder ontplooiën als het een status van zelfstandigheid verwerft, d.w.z. in de vorm van officieel erkende lectoraten. Pas dan kan het in het nieuwe systeem een (zij het bescheiden) vaste plaats innemen en een kans krijgen bij studies van hoofdvakken als Engels, Frans, Zweeds, economie, theologie en uiteraard Duits. Ieder vak zoekt op dit ogenblik de wetenschappelijke grondstructuren van een modern studieprogramma. Het Nederlands tussen het Duits en het Engels past daar vaak heel goed in.

De zorg voor behoud en toekomst gaat gepaard met pogingen tot verbetering van de infrastructuur. Er zijn plannen voor het schrijven van een Nederlandse grammatica voor Finnen en van een klein woordenboek in beide richtingen. Van Finse zijde staat men niet weigerachtig tegenover het toekennen van een subsidie voor het eerste project. Het woordenboek zou in samenwerking met de universiteit Groningen tot stand kunnen komen. Hiervoor zouden Nederland en België een subsidie willen verlenen.

Tot slot maakt drs. Starmans melding van het bezoek van een Nederlandse culturele commissie aan Finland. Hij spreekt van een gelukkig initiatief, hoopt echter dat in de toekomst de samenwerking tussen Nederland en België ook tegenover de Finse autoriteiten nog duidelijker gemanifesteerd mag worden. De *NEM*-redactie sluit zich hierbij gaarne aan.

(jw)

Frankrijk

Promotie in Paris-Sorbonne. Het gebeurt niet alle dagen dat er iemand aan een buitenlandse universiteit in het vak Nederlands promoveert. Nadat prof. dr. Goossens vorig jaar in Münster de heer L. Kremer naar de promotie met Nederlands als hoofdvak leidde (zie *NEM* 31, 1978, pp. 57-58), was het nu de beurt aan zijn Franse collega professor dr. Brachin van de universiteit Paris-Sorbonne. Op 20 januari jl. behaalde mw. Sadat Safaï-Vandervorst (van Frans-Belgische afkomst) met haar proefschrift 'Le thème de la résistance (1940-1945) dans le roman flamand' het doctorat de 3ième cycle. In de jury zetelden verder prof. dr. Henrard van Louvain-la-Neuve en dr. Fessard.

(jw)

Paris X-Nanterre. Sinds 1971 al komt voor de taalproef bij het vergelijkend toelatingsexamen aan de École Supérieure de Commerce de Paris (E.S.C.P.) de kennis van het Nederlands in aanmerking. Een onlangs verschenen decreet geeft nu ook aan kandidaten voor de École des Hautes Études Commerciales (H.E.C.) de mogelijkheid onze taal voor het vergelijkend toelatingsexamen aan te bieden als ze Engels als eerste taal gekozen hebben. De examens worden afgenomen door de heer lic. J. Vanderstap, o.m. docent aan de universiteit Paris X-Nanterre. De H.E.C. is net als de 'Polytechnique' één van die beroemde Franse 'Grandes Écoles'.

(jw)

Groot-Brittannië

Bedford College, Universiteit van Londen. In het begin van januari heeft de nog jonge 'ADULT' (Association of Dutch Language Teachers) zijn eerste nationale vergadering gehouden. De bijeenkomst vond plaats op 4 en 5 januari in Londen. Het was een grote voldoening voor de organisatoren dat ondanks de abominabele weersomstandigheden en de transportmoeilijkheden negenentwintig leden van de vereniging uit alle delen van het land naar Londen waren gekomen. De Nederlandse en Belgische ministeries en ambassades hadden zeven waarnemers afgevaardigd.

De vergadering werd geopend door de Nederlandse ambassadeur, de heer Robbert Fack, die in zijn toespraak wees op de gestadige groei van het onderwijs in de Nederlandse taal en literatuur aan de Engelse universiteiten, polytechnische instituten en middelbare scholen. Na de toespraak van de ambassadeur werd de vergadering verder geleid door professor Meijer, de voorzitter van de vereniging.

De meeste aanwezigen hadden vantevoren een kort verslag van hun werkzaamheden ingezonden en naar aanleiding daarvan werd een aantal onderwerpen voor discussie ter tafel gebracht, vooral met betrekking tot les- en leesmateriaal voor de verschillende niveaus van onderwijs. Andere onderwerpen die ter sprake kwamen waren het uitwisselen van literatuurlijsten en examenopgaven, de zomercursussen in Breukelen en Hasselt, het beurzenstelsel, zomerbanen voor studenten die enkele maanden in Nederland of België willen doorbrengen, assistentschappen aan Nederlandse en Belgische scholen, de schoolexamens Nederlands in Engeland (Ordinary level en Advanced level), het certificaat Nederlands.

Op verzoek van het bestuur waren er lang voor de conferentie door de leden onderwerpen voorgesteld die voor een algemene discussie in aanmerking kwamen. Zo gaf professor King een uitvoerige bespreking van de op het ogenblik beschikbare leerboeken en cursussen, waarbij hij vooral de aandacht vestigde op *Levend Nederlands* (Cambridge University Press), *Makkelijk Praten* (van Hulstijn en Schellart, Meulenhoff Educatief) en de 'dossiers' van het Instituut Toegepaste Taalkunde, Rijksuniversiteit Groningen. Ook werd er gewezen op de *Algemene Nederlandse Spraakkunst* die in 1981 te verwachten is.

Professor Meijer hield een kort referaat over de verschillende spellingwijzigingen in Nederland en België. Hij sloot zich aan bij degenen die een wapenstilstand wensen in de spellingstrijd, ook al zijn er in de officiële spelling heel wat schoonheidsfouten op te merken. Daarna gaf hij een korte uiteenzetting over het ontstaan van het Zuidafrikaans, en over de verhouding Nederlands-Vlaams-Zuidafrikaans. Hij wees nog eens op de wenselijkheid de term 'Vlaams' te reserveren voor de specifiek Vlaamse dialecten, en het standaard-Nederlands zoals dat in Nederland en België gesproken wordt, aan te duiden met de term 'Nederlands'. De referaten van de heren King en Meijer gaven aanleiding tot levendige discussies.

De vergadering nam een motie aan waarin het bestuur werd verzocht

er bij de 'Examination Boards' op aan te dringen een mondeling examen bij de O- en A-level examens Nederlands in te voeren. Het bestuur heeft zich inmiddels tot de betreffende 'Boards' gericht, maar de uitslag is nog niet bekend. Van verschillende kanten werd met klem aangedrongen op een tweede nationale vergadering binnen niet te lange tijd, en er werd besloten in de Paasvakantie van 1980 weer bijeen te komen, zo mogelijk op 2 en 3 april.

Tenslotte zij nog vermeld dat de eerste dag op geanimeerde wijze afgesloten werd met een receptie ten huize van de Belgische ambassadeur, de heer Robert Vaes.

(rpm)

Italië

Universiteit van Napels. Leerstoelen en lectoraten in het buitenland leven niet uitsluitend binnen de universiteitsmuren: hun academische opdracht strekt zich uit tot het cultuurleven van hun omgeving. Zo is eind vorig jaar in Napels een Italiaans-Nederlands symposium gehouden, waaraan prof. dr. Henk Meter met een lezing deelnam.

Van 17 november tot 7 december liep in het Kunsthistorisch Instituut van het Istituto Orientale een tentoonstelling '*De Stijl 1917-1931*', een initiatief van het Istituto Universitario Orientale en de Nederlandse Ambassade te Rome. Deze laatste had een dertigtal panelen ter beschikking gesteld. Het geheel had een didactisch karakter en gaf een duidelijke indruk van de ontwikkeling van de Stijlgroep en van de idealen en verwezenlijkingen van deze avantgardistische beweging.

Tijdens het genoemde symposium bij de opening van de tentoonstelling wees prof. dr. Meter in een referaat op de analogieën in de ontwikkeling van De Stijl en de Nederlandse letterkunde na 1916, in het bijzonder in het werk van Paul van Ostayen. Prof. Jaffé uit Amsterdam schetste in een uitvoerige voordracht het karakter van de Stijlgroep. Drs. J. Sillevius van het Haags Gemeentemuseum zette aan de hand van lichtbeelden uiteen in hoeverre er een samenhang te bespeuren is tussen De Stijl en de Nederlandse schilderkunst van de tweede helft van de negentiende eeuw en het begin van de twintigste eeuw. Van Italiaanse zijde vroegen de hoogleraren Maurizio Bonicatti (Rome) en Cesare de'Seta (Napels) zich af welke doorwerking de idealen van De Stijl gehad hebben in de Nederlandse bouwkunst. Tot hun teleurstelling meenden ze te moeten opmerken dat met de denkbeelden van De Stijl te weinig rekening is gehouden bij de wederopbouw van Rotterdam en in de Nederlandse bouwkunst na de Tweede Wereldoorlog in het algemeen.

Bij het symposium was de Nederlandse Ambassade te Rome vertegenwoordigd door mej. J. den Hartog. De manifestatie werd goed bezocht en is een verheugend teken van internationale en interdisciplinaire samenwerking.

(jw)

Oostenrijk

Universiteit van Wenen. Het doet ons genoegen hier te kunnen meedelen dat op 18 december 1978 de heer Leonard M. Swennen aan deze universiteit is gepromoveerd tot 'Doktor der Philosophie'. Ook op deze plaats wensen wij dr. Swennen hartelijk geluk met deze promotie.

(hme)

Polen

Universiteit Wrocław. Per 1 oktober 1978 werd Bolesław Rajman tot lector Nederlands aangesteld aan het Instituut voor Germaanse Filologie te Wrocław. Hij is er belast met het vak praktische taalbeheersing. De heer Rajman is in 1976 te Wrocław afgestudeerd in de anglistiek, met Nederlandse taal- en letterkunde als specialisatievak. Tijdens het academiejaar 1977-78 studeerde hij met een beurs van de Belgische regering aan de Rijksuniversiteit Gent. Als student had hij al aan de zomercursussen Nederlands in Breukelen en Hasselt-Diepenbeek deelgenomen. Vorig jaar behoorde hij tot de groep collega's die in Hasselt-Diepenbeek het jaarlijkse zomercursusprogramma voor docenten extra muros volgden.

(jw)

Aan dit bericht kan nog worden toegevoegd dat mw. lic. R. Depestel, afkomstig uit Antwerpen, eveneens aan deze universiteit Nederlands doceert. Mw. Irena Nowak is naar Stockholm vertrokken.

(hme)

Zweden

Scandinavisch Neerlandisten-weekend in Göteborg, 18 en 19 nov. 1978. Uit het verslag dat Chr. Beke en J. Vingerhoets van dit weekend maakten, nemen we voor de lezers van *NEM* de belangrijkste punten over.

Aan de bijeenkomst werd deelgenomen door: J. en P. Vingerhoets en G. de Vries (Denemarken); P. Starmans (Finland); M. Eliassen en I. Solemslie (Noorwegen); Chr. Beke, E. Otterloo, P. Spoor, M. Ivarsson en I. Wikén Bonde (Zweden). Prof. Erämetsä (Finland) en mw. Woelders (Denemarken) waren tot hun spijt verhinderd. De vergadering werd geleid door mw. Eliassen (Oslo).

De agenda zag er als volgt uit:

1. coördinering gastcolleges
2. zomercursussen voor niet-universitaire leraren
3. de situatie in Finland
4. voorbereiding bestuursverkiezing IVN
5. rondvraag.

Over de problemen en wensen m.b.t. gastcolleges hoopt men op het

Zevende Colloquium te kunnen spreken met de vertegenwoordigers van het Belgische Ministerie van Nederlandse Cultuur en het Nederlandse Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.

Na uitvoerige bespreking van agendapunt 2 werd een drietal resoluties aangenomen (over de Hasseltse docentencursus, over de noodzaak van een zomercursus voor niet-universitaire leraren Nederlands en tenslotte over de wenselijkheid van een zomercursus Nederlands aan een Nederlandse volkshogeschool).

Over de toestand in Finland (punt 3) wordt elders in deze rubriek uitvoerig geschreven.

Het is voor IVN-leden en -bestuurders misschien nuttig dat we hier in z'n geheel overememen wat over punt 4 wordt gezegd: 'G. de Vries deelde mee dat zij, overeenkomstig de statuten van de IVN (er staat in het verslag "het IVN" maar we zijn toch echt een vereniging en geen instituut of iets van dien aard, en daarom dus *de* IVN), per 1 september 1979 aftreedt als bestuurslid. Het dagelijks bestuur IVN moet uiterlijk op 1 februari van ons een voorstel tot opvolger krijgen. G. de Vries stelde voor dat zij, per land, met een IVN-lid contact zou opnemen, (peilen of hij/zij de kandidatuur kan en wil aanvaarden). Begin januari krijgen wij dan een lijstje met kandidaten, op een van wie we dan stemmen. De verkozen kandidaat, natuurlijk diegene met de meeste stemmen, moet dan nog door het DB worden goedgekeurd. De vergadering nam dit voorstel van G. de Vries aan. Om praktische redenen zal G. de Vries nog fungeren als voorzitter op de landenvergadering van het volgende Colloquium'.

In de rondvraag kwamen de problemen tussen G. de Vries en uitgeverij Elsevier over het Deens-Nederlands/Nederlands-Deens woordenboek aan de orde. Het heeft weinig zin er hier nog op in te gaan. Naar wij vernomen hebben, zijn de problemen op een voor beide partijen aanvaardbare wijze opgelost.

(hme)

Nijhoffprijs voor Ingrid Wikén Bonde. De Martinus Nijhoffprijs voor vertalingen voor het jaar 1979 is toegekend aan drie personen: Robert Lemm, voor vertalingen uit het Spaans, Karel van het Reve voor vertalingen uit het Russisch, en Ingrid Wikén Bonde, lector Nederlands aan de universiteit van Stockholm, voor vertalingen uit het Nederlands in het Zweeds. De prijsuitreiking vond op 21 februari plaats in de Raadzaal van de Gemeente 's-Gravenhage. Het bestuur van de IVN, dat op die bijeenkomst vertegenwoordigd was door mevrouw Moolenburgh en ondergetekende, wil zijn reeds mondeling uitgesproken gelukwensen aan mevrouw Wikén Bonde hier graag nog eens herhalen.

Het lijkt ons goed het volledige juryrapport, dat de voorzitter van de jury, de heer Henk Mulder, zo vriendelijk was ons ter publikatie af te staan, hieronder af te drukken. Niet alleen omdat wij er trots op zijn dat de Nijhoffprijs aan iemand uit onze kring ten deel is gevallen, maar ook omdat er in dit rapport dingen gezegd worden die op zichzelf beschouwd voor de lezers van *NEM* interessant zijn.

(jdr)

Juryrapport Mevrouw Ingrid Wikén Bonde

Vorig jaar publiceerde Rudy Kousbroek, recentelijk onderscheiden met de Nederlandse Staatsprijs voor letterkunde, in een frans dagblad een artikel, waarin hij niet geheel ten onrechte de staf brak over de houding van veel Nederlanders tegenover hun taal. Hij verwierf daarmee opnieuw landelijke bekendheid, al was het maar omdat er gesproken werd van het bevuilden van het eigen nest. Vandaag wil het Prins Bernhard Fonds een vrouw eren, van wie buiten zeer kleine kring in Nederland niemand ooit iets heeft gehoord, maar die in Zweden doende is om voor Nederland en Vlaanderen een nest te bouwen, door onze literatuur voor haar land te ontsluiten - Mevrouw Ingrid Wikén Bonde.

Uit haar curriculum vitae blijkt dat Mevrouw Bonde haar eerste vertaling in boekvorm pas in 1975 publiceerde, een jaar na de geboorte van haar tweede kind. Met die vertaling - Louis Paul Boons *Kapellekensbaan* - was het meteen raak. Nog maar drie jaar na deze vertaling valt haar al de Nijhoffprijs ten deel. Na *De Kapellekensbaan* verschenen in haar vertaling in snel tempo Marnix Gijsens *Joachim van Babylon*, Boons *Menuet*, Jan Wolkers *Horrible Tango*, Jef Geeraerts' *Bara en neger* en nog dit jaar zal haar vertaling van de *Max Havelaar* uitkomen. Dat is in zo korte tijd een indrukwekkende staat van dienst, te meer als men beseft dat Ingrid Wikén Bonde aan haar werk als vertaalster dat van lector Nederlands aan de universiteit van Stockholm paart. En dan hebben wij het nog niet over de wetenschappelijke publicaties die zij ook nog op haar naam heeft staan. Mevrouw Bonde studeerde in Duitsland, België, Nederland en Zweden. Wij mogen van geluk spreken dat deze zo veelzijdige vrouw juist de Nederlandstalige literatuur tot haar liefde en specialiteit maakte.

Over haar vertaling van Louis Paul Boons *Kapellekensbaan* zijn onafhankelijk van elkaar twee expertises gemaakt die langs nogal uiteenlopende wegen tot dezelfde konklusie komen: Ingrid Wikén Bonde is een vertaalster die haar werk zeer ernstig neemt. Beide rapporten leggen er de nadruk op dat het dialectale karakter van Boons geschriften in het Zweeds verloren is gegaan. En al staat het er niet met zo veel woorden, tussen de regels door is te lezen dat deze teloorgang in feite toe te juichen is. De jury meent er goed aan te doen dit facet van de zaak wat nader onder de loep te nemen. Als men in het ene rapport leest dat 'de tekst moeiteloos voortvloeit in natuurlijk, vlot en modem Zweeds'; als men in het andere leest: 'Het resultaat is een goed doorwrochte en solide vertaling in een Zweeds, dat zich vloeiend en gemakkelijk laat lezen'; en anderzijds de observatie leest dat 'de aan de Belgische cultuur gebonden gegevens en achtergrond in de vertaling op zeer soepele en onopvallende wijze overkomen en ook voor de Zweedse lezer een natuurlijk kader vormen', dan levert dit alles voor Nederland nogal wat stof tot denken op, los van het feit dat de Zweedse lezers het blijkbaar erg goed getroffen hebben met hun vertaalster. De Nederlanders maken binnen ons taalgebied namelijk wel het grootste deel van Boons lezers uit, maar hun positie tegenover Boon is enigszins te vergelijken met die, waarin zich de Engelstalige lezer bevindt ten opzichte van Shakespeare, daargelaten het feit dat het in het ene geval om een geografische, in het tweede geval om

een historische distantie gaat. Juist het dialectale karakter van Boons werk is een zaak die zijn talloze Noord-Nederlandse lezers heel anders ervaren dan Boons Belgische landgenoten. Voor hem maken zijn Aalster particularismen immers een integrerend bestanddeel uit van de door Boon neergezette werkelijkheid of de artistieke neerslag daarvan. Wat de Nederlander maar al te vaak ervaart als 'leukigheden' of als gepallierter, hoeft dat voor broer Vlaming niet te zijn. Net zo kan een Shakespeare-vertaling van Dolf Verspoor of Bert Voeten een linguïstisch veel onbelaster genot zijn voor een Nederlander, dan hij het in het origineel zal zijn voor een niet overmatig belezen Engelstalige toeschouwer of lezer. Het is dan ook niet uitgesloten dat de Zweedse of onverschillig welke lezer ter wereld in menig opzicht voor een goed begrip van wat Boon werkelijk te vertellen heeft vaak beter af is met een vertaling, dan een Noord-Nederlander met het Vlaamse origineel.

Hoe men daar ook over denken wil - een feit is dat de ontwikkeling van het Zuid-Nederlands steeds meer in Noord-Nederlandse richting gaat. Antwerpse dichters als Herman de Coninck en Eddy van Vliet schrijven op basis van een vrijwel smetteloos ABN, zonder dat dit hun Vlaamse identiteit ook maar in het minst aantast.

De grootheid van Boon bestaat eerder ondanks dan dankzij zijn dialectale eigenaardigheden. En los daarvan - waarom ontkennen dat - althans voor een Noord-Nederlander - zijn werk wemelt van krom en slecht Nederlands? Zou zijn werk ook maar een grein aan waarde hebben ingeboet als deze manco's er tijdig - dat wil zeggen vóór de publicatie - waren uitgezuiverd, manco's die met het verstrijken der jaren ongetwijfeld zwaarder zullen gaan tellen?

Waar wij heen willen zal nu wel duidelijk geworden zijn: welke houding moest Boons vertaalster tegenover zijn taalhantering aannemen? In de jury zit geen specialist voor Scandinavische talen en de jury moet zich dus op de over haar uitgebrachte rapporten verlaten. Maar die rapporten geven de indruk dat Ingrid Wikén Bonde op de verstandigste wijze te werk is gegaan: namelijk door de tekst van *De Kapellekensbaan* te benaderen voor wat die in werkelijkheid is: een Vlaamse tekst. Ze heeft die dus niet gezien door Nederlandse ogen en een Nederlands temperament. Alleen zo'n benadering maakt het mogelijk een onderscheid te maken tussen bepaalde uitbundigheden die Louis Paul Boon als prozaïst eigen zijn - en hem alleen - en het soort uitbundigheden dat een Noord-Nederlander uitsluitend als zodanig ervaart omdat ze in feite buiten zijn taalhorizon liggen, te weten in Aalst en omstreken, waar hij alleen wat te zoeken heeft, omdat daar de wieg van de schrijver Louis Paul Boon stond en omdat die daar zijn werkterrein heeft gevonden.

De Zweedse lezer van Boon is in zekere zin te benijden, omdat hij diens dialectale overtones niet hoeft weg te filteren om door te stoten naar Boons eigenlijke 'boodschap'. Als beide rapporten benadrukken dat het Zweeds van Ingrid Wikén Bonde natuurlijk, modern en vloeiend is, dan heeft de Zweedse lezer bovendien het voordeel dat zijn taalgevoel niet bij voortduring geweld wordt aangedaan. Het is niet de bedoeling hier Boon te kapittelen. Het eerste criterium dat de jury van de Martinus Nijhoffprijs hanteert is dat de literaire kwaliteit van het te bekronen werk een uitgemaakte

zaak is. Tot zover de kwestie van het Nederlands of geen-Nederlands.

De aanpak van Ingrid Wikén Bonde heeft haar de nodige ruimte gegeven om des te meer aandacht te kunnen schenken aan die stijlelementen die over de intern-Nederlandse taalbarrières heen wèrkelijk karakteristiek voor Louis Paul Boon zijn, dus die kwaliteiten, die voor de Nederlander - zuidelijk of noordelijk - èn de buitenlander van belang zijn. En dat zijn onder meer de talrijke alliteraties, de bewust gehanteerde rijmen en binnenrijmen, die vaak de specie - of zo men wil de mortel - zijn, die zijn proza bijeen houdt en waaraan men de ware Boon meteen herkent. Het zijn déze uitbundigheden die de vertaalster wel degelijk heeft gerespecteerd, zoals uit de rapporten met overdaad van gegevens ondubbelzinnig is komen vast te staan. Anderzijds heeft zij bewust Boons veelvuldige gebruik van tegenwoordige deelwoorden resoluut uit haar vertaling geweerd, omdat deze strijdig zijn met het karakter van de Zweedse taal. Trouwens, bij overdadig gebruik ook met het karakter van het Bovenmoerdijkse Nederlands.

Dit alles wekt de indruk dat Ingrid Wikén Bonde, ondanks van alles waarover zich bomen laten opzetten, geen moment het literaire bos van Boon uit het oog heeft verloren. Sterker nog, dat bos is in het Zweeds waarschijnlijk overzichtelijker geworden dan het dat voor de Noord-Nederlander kan zijn. Wat een gigantisch werk het vertalen van *De Kapellekensbaan* in feite is, zou een Noord-Nederlander waarschijnlijk pas goed beseffen, als hij zelf voor de taak werd gezet om tien bladzijden van dat meesterwerk te vertalen in net zulk levend Nederlands als het nu levend Vlaams is, dat wil zeggen: met behoud van al die rechtstreeks aan het volksleven gebonden elementen. Men stelle zich voor dat zo'n vertaling zich zou bedienen van Noord-Nederlandse dialectismen!

Een van de rapporten noemt het een bezwaar dat Mevrouw Bonde Boons grafisch-stilistisch middel van de verbindingsstrepen tussen woorden niet konsekwent respecteert, hoewel die zonder inbreuk op het Zweeds gehandhaafd kunnen worden. Dit zij zoals het zij. Het is niet goed in te zien wat er helemaal verloren gaat als men leest de wereld van vandaag in plaats van de wereld/verbindingsstreepje/van/verbindingsstreepje/vandaag.

De jury vond het belangrijker om te vernemen dat het aantal betekenisfouten minimaal is; dat de 'Zweedse lezer nooit de indruk zal hebben dat het om vertalingen gaat', zoals het ene rapport zegt en dat volgens het andere 'het Zweeds veel gevoel voor het ritme en het tempo in Boons taal vertoont'. Op grond van die gegevens besloot de jury eenstemmig Mevrouw Ingrid Wikén Bonde bij het Prins Bernhard Fonds voor te dragen voor de Martinus Nijhoffprijs voor vertalingen uit het Nederlands van dit jaar.

De Jury:

Henk Mulder, voorzitter

Barber van de Pol

Marko Fondse

Adriaan Morriën

Peter Verstegen

Joan de Bie, secretaris

Na de prijsuitreiking sprak mevrouw Wikén Bonde een dankwoord uit, waarin ze vertelde dat ze 'uit zelfbehoud' was gaan vertalen. Als neerlandiste werkzaam in een land waar de Nederlandse taal- en letterkunde weinig bekendheid genieten, wilde ze door haar vertalingen aantonen dat de Nederlandse literatuur de moeite waard is. Ze was erg blij met de erkenning die haar werk bleek te hebben gevonden in het Nederlandse taalgebied zelf. 'Het is alsof iemand op wie je al jaren verliefd bent, tegen je zegt: ik vind jou ook wel aardig', zoals ze het formuleerde.

Verder bedankte mevrouw W.B. tal van mensen die haar in haar gymnasiumtijd in Delft en in haar studiejaren aan de universiteit van Stockholm hadden ingeleid in de Nederlandse taal en cultuur, alsook degenen die hadden bijgedragen tot de uitbouw van de studie Nederlands in Stockholm. Vertaling van letterkundig werk vond ze voor de verdere ontplooiing van de neerlandistiek in Zweden bijzonder belangrijk. Wij wensen haar bij haar verdere activiteiten op dit gebied dan ook graag veel succes.
(jdr)

Zwitserland

Universiteit Zürich. Uit een verslag van dr. J. Stegeman, lector Nederlands te Zürich, lichten we met zijn toestemming het volgende:

Tijdens het zomersemester 1978 bestudeerde een groep studenten onder leiding van de hoogleraar Germaanse filologie, prof. dr. St. Sonderegger, zijn assistenten dr. A. Schwarz en Lic. R. Zanni, en van de lector Neerlandistiek dr. J. Stegeman 'Das Nordseegermanische: Niederdeutsch, Friesisch und Niederländisch in Geschichte und Gegenwart'. In aansluiting op deze colleges maakten veertien personen van 25 tot 30 september 1978 een excursie naar het noorden van Duitsland en Nederland. Subsidie werd verleend door het Kanton Zürich en door het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen te Den Haag.

Na een bezichtiging van de abdijkerk te Corvey op 25 september en een bezoek aan het Institut für niederdeutsche Sprache in Bremen op 26 september ging de reis per bus via Saaterland, waar in enkele dorpen nog Fries gesproken wordt, naar Groningen. Op 27 september werd de groep zeer gastvrij ontvangen door drie instituten van de Rijksuniversiteit Groningen. Prof. dr. Århammar van het Friese Instituut hield een bijzonder instructieve lezing over de geschiedenis van de Friese taal; tevens analyseerde hij enkele moderne Friese teksten. Prof. dr. Entjes van het Nedersaksisch Instituut sprak over de methoden van het dialectgeografisch onderzoek; voorts ging hij in op de verhouding tussen Algemeen Nederlands en de dialecten die in het oosten van Nederland gesproken worden. In een zeer overzichtelijk betoog lichtte prof. dr. A. Sassen het programma en de organisatie van de studie Nederlands in Groningen toe. Na elke lezing werd van gedachten gewisseld.

Tijdens een tocht door Groningen en Friesland verstrekte prof. Århammar, die als begeleider optrad, waardevolle informatie over de Friese geschiedenis en cultuur. In Dokkum hield dr. Schwarz een korte lezing: op

erudiete wijze plaatste hij Bonifatius in een historische perspectief.

Grote interesse wekten de drie taalvariëteiten die op Terschelling voorkomen. Het historisch en het natuurhistorisch museum van dit eiland droegen in hoge mate bij tot het inzicht in zijn eigenheid.

Op 29 september volgde een ontvangst bij de Fryske Akademy. De directeur, Mr. dr. K. de Vries, zette uiteen welke specifieke functie zijn instituut vervult voor het Fries. Dr. Popkema ging vooral in op de vraag hoe het Friese woordenboek wordt voltooid. De perspectieven van het Fries, vooral ook als verplicht vak op de lagere school, werden door dr. K. Boelens besproken. Uit de discussie bleek hoezeer de Zwitserse gasten belang stelden in de problematiek van de tweetaligheid.

In de loop van de middag was er ten slotte nog een rondleiding in de Provinciale en Buma Bibliotheek met zijn indrukwekkende collectie boeken over Friesland en de Friese taal.

Via Arnhem werd op 30 september de terugreis aanvaard.

(jw)

Kort nieuws van buiten de muren/*Europa*

BRD

Giessen: mw. Leidorf-Hettinga heeft haar taak in Giessen overgedragen aan mw. M. Mestdagh-Graw.

Kiel: dr. J.-H. Soer is per 1 november 1978 benoemd tot lector. Daarvóór was hij Lehrbeauftragter.

Saarbrücken: mw. J.E. Goedbloed, rue Lavandier 27, Luxemburg-Houerich, Luxemburg is benoemd tot opvolgster van lic. C. Vandoorne.

Buiten-Europa

USA

Baltimore: van mw. Sandra Hindman ontvingen wij bericht dat zij aan de Johns Hopkins University in Baltimore, Maryland kunstgeschiedenis en Nederlands doceert.

Queens College, New York: mw. A.M. de Bruyne is opgevolgd door mw. J.C. Prins-s'Jacob, geb. 27.10.1934 in Assen. Mw. Prins studeerde aan de Universiteit van Amsterdam (Nederlands), aan Columbia University en de City University of New York.

Zuid-Afrika

Kaapstad: prof. dr. H. van der Merwe Scholtz is per 1.1.1979 benoemd aan de universiteit van Stellenbosch.

Stellenbosch: tot opvolger van prof. dr. M. de Villiers, die per 1.1.1979 met emeritaat is gegaan, is benoemd prof. dr. F.A. Ponelis.

In plaats van prof. dr. W.E.G. Louw is benoemd prof. dr. H. van der Merwe Scholtz. (hme)

Examens

Examens voor het Certificaat Nederlands als vreemde taal. In april 1978 - het was helaas niet mogelijk hier eerder een verslag van te geven - werden voor de tweede keer de examens voor het Certificaat Nederlands als vreemde taal gehouden. 216 kandidaten meldden zich aan. Van die 216 kwamen er 82 uit Frankrijk, 62 uit Indonesië, 41 uit Duitsland, 9 uit de Verenigde Staten, 7 uit Oostenrijk, 6 uit Zwitserland, 4 uit Canada, 3 uit Spanje, 1 uit Engeland, 1 uit Italië en 1 uit Portugal. Het kandidatenaantal nam dus met 2/3 toe t.o.v. 1977 (72 kandidaten). Op 20 na hadden alle kandidaten zich voor de 4 vaardigheden aangemeld. Eens te meer bleek het nut van deelcertificaten. Van de 216 kandidaten behaalden er 78 een volledig certificaat, 57 kregen 3 deelcertificaten, 29 behaalden er 2, nog eens 28 ontvingen 1 deelcertificaat en 24 werden afgewezen.

De aantallen geslaagden per vaardigheid, met de beoordelingen van hun prestaties, blijken uit onderstaand overzicht:

	deelnemersaantal	zeer goed	goed	ruim voldoende	voldoende	
	geslaagden					
lesvaardigheid	209	141	33	44	29	35
luistervaardigheid	204	143	67	30	20	26
schrijfvaardigheid	201	153	33	33	33	33
spreekvaardigheid	198	132	38	38	38	39

Er zouden over deze examens nog veel meer cijfers gegeven kunnen worden: voor de leden van de begeleidende werkgroep en enkele andere nauw bij de zaak betrokkenen is een verslag van 92 bladzijden gemaakt, dat voor een aanzienlijk deel bestaat uit tabellen waarin allerlei aspecten van het examen in cijfers worden weergegeven. Voor de lezers van *NEM* zou dit al gauw teveel van het goede worden. Het lijkt me interessanter eens een paar voorbeelden te geven van wat de deelnemers aan het examen nu moeilijk of makkelijk vonden.

In het onderdeel Leesvaardigheid ging de vraag waarop de meeste verkeerde antwoorden gegeven werden over het volgende stukje tekst:

‘Vandaag is meneer Peeters eindelijk weer beter. Hij was enkele dagen geleden naar een feestje geweest bij vrienden, waar hij heel wat gedronken had’.

De kandidaat moest voor het antwoord kiezen uit:

- ‘a. Er was geen feest in het huis van meneer Peeters.
- b. Een paar weken geleden kwamen vrienden van meneer Peeters op een feestje dat hij thuis gaf.
- c. Meneer Peeters ging samen met vrienden naar een feest’.

Antwoord a is correct, het werd 111 maal gekozen, tegen antwoord b 6 maal en antwoord c 92 maal. Dat de kandidaten hier moeite mee hadden kán veroorzaakt zijn door het feit dat men het woord *feest(je)* niet kende. Het komt niet voor in de lijst van woorden die voor het elementair niveau bekend verondersteld worden. Maar per vaardigheidstoets mag volgens de examennormen 5% van de gebruikte woorden bestaan uit woorden die niet in de woordenlijst voorkomen, de kandidaat moet in staat zijn een beperkt aantal onbekende woorden uit de samenhang te begrijpen. En ook al begreep hij of zij hier niet precies of een ‘feest’ nu zoiets was als een bal, een maaltijd of een vergadering, dan was het nog wel mogelijk het juiste antwoord aan te kruisen. Misschien hebben de kandidaten het verschil tussen ‘hij was naar een feestje geweest *bij* vrienden’ en ‘hij *ging* samen *met* vrienden naar een feest’ niet goed gezien.

In hetzelfde verhaaltje over meneer Peeters kwam ook een van de drie best beantwoorde vragen voor. Die sloeg op het tekstfragment:

‘Een vriend wilde hem naar huis brengen, maar dat vond meneer Peeters niet goed. Een taxi wilde hij ook niet, want dat kostte te veel. Hij zou dus maar lopen’.

De mogelijke antwoorden waren:

- ‘a. Meneer Peeters vroeg aan een vriend hem naar huis te brengen.
- b. Meneer Peeters kon geen taxi krijgen.
- c. Meneer Peeters ging te voet naar huis’.

Hier gaven 198 kandidaten het correcte antwoord c, slechts 6 en 5 personen opteerden voor resp. a en b. Voor wie de woorden *lopen* en *voet* kent (en die staan allebei wel in de elementaire woordenlijst) staat het antwoord dan ook eigenlijk als zodanig in de tekst, het hoeft er niet uit opgemaakt te worden, zoals in het vorige geval.

Bij de Luistervaardigheid stonden de moeilijkste en de makkelijkste vraag ook weer allebei met hetzelfde verhaaltje in verband. De kandidaten hoorden hier op de band zeggen:

‘Ze spraken vooral over de reizen die ze samen hadden gemaakt, want ze hadden samen bijna de hele wereld gezien. Jan dacht aan een bijzonder mooie reis die ze dertig jaar geleden gemaakt hadden en zei:’, en moesten dan kiezen uit:

- ‘a. Ik heb geen tijd meer.
- b. Volgend jaar ga ik naar Amerika.
- c. Weet je nog wat er in Afrika gebeurde?’

Het enige antwoord dat duidelijk slaat op denken aan een reis in het ver-

leden, is natuurlijk c, en 144 kandidaten kozen dit dan ook. Maar voor 60 anderen was het verband kennelijk niet zo duidelijk, want 27 personen kruisten a aan en 33 b.

Bijna niemand had echter moeite met de juiste reactie op:

‘De twee vrienden liepen samen naar buiten. Het was al donker en het weer was slecht. Jan zei:’, waar de keus ging tussen:

- ‘a. Zie je hoe de zon schijnt?
- b. Wat een mooi weer!
- c. Het regent weer!’

Slechts 9 kandidaten kozen voor a of b, 195 voor c. Dat was dan ook wel duidelijk makkelijker dan het vorige geval.

Voor de onderdelen Spreekvaardigheid en Schrijfvaardigheid zijn zulke voorbeelden niet te geven. Bij deze produktieve vaardigheden moeten de kandidaten iets zeggen over voorgelegde tekeningen of schrijven naar aanleiding van opgegeven punten. Daarbij is natuurlijk alle ruimte voor vrije variatie, waardoor een vergelijking van dezelfde items onmogelijk wordt.

Naar aanleiding van de gehouden examens en de uitslag ervan kwamen er verschillende reacties binnen van docenten extra muros die als examinator waren opgetreden. In het voorbijgaan mag wel even gezegd worden, dat de organisatoren van de examens deze docenten bijzonder dankbaar zijn dat ze dit werk zonder enige vergoeding willen doen. Het is immers volkomen ondenkbaar (zelfs in tijden van hoogconjunctuur!) dat er een legertje van speciale examinatoren zou kunnen worden aangesteld dat de hele wereld rondreist om deze examens af te nemen. Er moet een beroep gedaan worden op ter plaatse beschikbare krachten, en wie zouden er beter voor geschikt zijn dan de docenten Nederlands?

Die reacties betroffen soms de beoordeling, die te streng zou zijn voor kandidaten met een moedertaal die weinig overeenkomst met het Nederlands vertoont. Natuurlijk is het waar dat het voor een Duitser makkelijker is Nederlands te leren dan voor, laten we zeggen, een Japanner. De exameneisen in Japan zullen dan ook wel lager liggen dan die in Duitsland, tenminste als het om studenten gaat die even lang Nederlands gestudeerd hebben. Maar het Certificaat Nederlands als vreemde taal is *internationaal* opgezet: allen die een certificaat behaald hebben, moeten hetzelfde kennisniveau hebben bereikt. Daarom worden de toetsen ook centraal opgesteld - en niet aangepast aan een bepaald taalgebied - en wordt het examenwerk centraal gecorrigeerd, volgens dezelfde normen, ook weer ongeacht de moedertaal van de kandidaat.

Een andere reactie was de meermalen uitgesproken behoefte aan examens op het niveau ‘basiskennis’. Dat die examens tot nog toe niet gehouden konden worden, komt doordat prof. Nieuwborg in Leuven, die de werkleider van de hele onderneming is, tot het moment van schrijven maar over één medewerkster beschikt voor dit werk, mw. lic. D. Reulen. Gelukkig zal daarin spoedig verandering komen: er is nu eindelijk geld beschikbaar gesteld voor een tweede medewerker, die als deze regels in druk verschijnen, wel al in functie zal zijn. Voor het examen op basisniveau betekent dit dat er, als alles meezit, nog vóór de zomervakantie proefexamens voor dit niveau gehouden zullen worden, en misschien nog dit najaar officiële examens.

Vraag naar examens op het basisoniveau bestaat overigens niet alleen in het buitenland, maar ook in Nederland en België. Aan die vraag te voldoen zal echter niet zo makkelijk zijn. Bij de beschikbaarstelling van het benodigde geld voor de aanstelling van een tweede medewerker is van de kant van de ministeries in Den Haag en Brussel duidelijk te verstaan gegeven, dat er niet op méér gerekend kan worden. Maar twee medewerkers zullen hun handen vol hebben aan al het werk dat verbonden is met examens op twee niveaus in het buitenland (om van de voorbereiding van een derde niveau, uitgebreide kennis, dan nog voorlopig maar te zwijgen), en zullen zeker geen tijd hebben ook nog duizenden (want in die orde van grootte wordt gedacht) examens in België en Nederland te organiseren, het werk te corrigeren enz. Principieel is er geen enkel bezwaar tegen dat de examens in het binnenland worden afgenomen, integendeel. Maar met de huidige middelen is het onhaalbaar. Dus er zijn twee mogelijkheden: ofwel geen examens in Nederland en België, ofwel meer financiële middelen. Die te vinden is geen taak voor de werkgroep-certificaat, maar voor de organisaties en groepen in de samenleving die de behoefte aan deze examens gevoelen.

Tot slot zij nog eens vermeld dat informatie over het certificaat Nederlands als vreemde taal te vinden is in een brochure, die besteld kan worden:

- in België: door overschrijving of storting van 60 fr. op postrekening 000-2005317-36 t.n.v.
Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur Bestuur voor Internationale Culturele Betrekkingen Kortenberglaan 158
B-1040 Brussel
- in Nederland: door overschrijving of storting van f4,- op postrekening 55.27.60 t.n.v.
Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen
(Centrale Rekening)
Nieuwe Uitleg 1
2514 BP Den Haag

in beide gevallen met de vermelding ‘... ex. Brochure Certificaat Nederlands als vreemde taal I’.

(jdr)

Leer- en hulpmiddelen

Vernieuwde woordenboeken. Op het Vijfde Colloquium Neerlandicum (Noordwijkerhout, 1973) zijn twee resoluties over woordenboeken aangenomen. De eerste daarvan had betrekking op wat hieronder gemeld wordt. Ik geef daarom eerst even de tekst van deze resolutie:

‘Het Colloquium verzoekt het bestuur van de IVN er bij de uitgevers van woordenboeken op aan te dringen dat bij hun uitgaven gelet wordt op de bruikbaarheid voor niet-nederlandstaligen’.

In *NEM-23* (najaar 1974), blz. 83-85, staat uitvoerig beschreven wat het toenmalige IVN-bestuur met deze resolutie heeft ‘gedaan’. In het kort komt dat hierop neer: er is een brief gestuurd aan de in aanmerking komende uitgeverijen (waarin de resoluties werden weergegeven, van de nodige toelichting voorzien) en er heeft met medewerkers van twee van deze uitgeverijen een gesprek plaatsgevonden. Was dat bericht bedoeld voor de wantrouwigen die denken ‘dat er met die resoluties toch niks gedaan wordt’, het bericht in dit nummer richt zich speciaal tot de pessimisten die menen ‘dat het toch allemaal niks uithaalt’ (even aangenomen, dat er zich onder de *NEM*-lezers vertegenwoordigers van deze categorieën bevinden).

Deze dagen kreeg ik namelijk bezoek van een medewerker van de uitgeverij Van Goor Zonen, die mij een Nederlands-Engels en een Nederlands-Duits woordenboek aanbood voor de IVN-bibliotheek. Zulke geschenken ontvangen we vaker en die worden ook in dank aanvaard, maar de vermelding in *NEM* geschiedt meestal alleen in de bibliografie achterin. Ditmaal echter is er alle reden daarop een uitzondering te maken. In de inleiding van het Nederlands-Engelse woordenboek (in het Nederlands-Duitse staat in andere bewoordingen vrijwel hetzelfde) lezen we namelijk het volgende:

‘Naast de hierboven geschetste vernieuwing van de redactie van samengestelde artikelen, zijn nog andere vernieuwingen geïntroduceerd, waarbij in het bijzonder gelet is op de bruikbaarheid van het woordenboek voor niet-nederlandstaligen. Wij menen hiermee te zijn tegemoetgekomen aan de in augustus 1973, tijdens het Vijfde Colloquium Neerlandicum te Noordwijkerhout, aangenomen resolutie, waarbij het bestuur van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek verzocht werd er bij de uitgevers van woordenboeken op aan te dringen te letten op de bruikbaarheid van hun uitgaven voor niet-nederlandstaligen. Bij de Nederlandse trefwoorden zijn bij deze bewerking toegevoegd: aanwijzingen voor de uitspraak, wanneer die niet met de bekend veronderstelde regels voor de uitspraak van het Nederlands in overeenstemming is, de klemtoon, het woordgeslacht, de vorm van het meervoud van het zelfstandig naamwoord en de vervoeging van de werkwoorden, plus de aanduiding of deze in de voltooid tijd met *hebben* of met *zijn* worden vervoegd. Bij sterke werkwoorden, waarbij in de verleden en/of voltooid tijd klinkerwisseling optreedt, zijn die “afwijkende” vormen - op dezelfde wijze als dat met de Engelse onregelmatige werkwoorden in deel I gebeurt - op hun alfabetische plaats in het alfabet nog eens afzonderlijk vermeld, voor wat de verleden tijd betreft zowel in de vorm van het enkel- als van het meervoud.’

Hieraan kan nog worden toegevoegd dat de sterke en onregelmatige werkwoorden in het woordenboek van een asterisk voorzien zijn en dat er voor de samengestelde werkwoorden naar voetnoten verwezen wordt, die zijn opgenomen op alle bladzijden waar dergelijke werkwoorden voorkomen. De eerste staat bijvoorbeeld al op de allereerste bladzij en luidt: ‘V.T. en V.D. van dit werkwoord volgens het model 'aanaarden, V.T. 'aardde 'aan, V.D. 'aangeaard. Zie voor de vormen onder het grondwoord, in dit voorbeeld: *aarden*. Bij sterke en onregelmatige werkwoorden wordt u verwezen naar de lijst achterin’. Van het werkwoord *aanbidden*, dat op dezelfde bladzij staat, maar meestal niet volgens dit model vervoegd wordt, zijn dan de

vormen in het artikel zelf vermeld.

U ziet: dit is een hele vooruitgang voor anderstalige gebruikers. Weliswaar zijn geen verkleinwoorden of comparatieven opgenomen - waar het IVN-bestuur oorspronkelijk ook om gevraagd had -, maar dat zou ook zoveel meer plaats (en dus geld) gekost hebben, en er moet ook wat overblijven voor de grammatica's. Anderzijds hebben we meer gekregen dan beloofd was, omdat de volledige meervoudsvorming opgenomen is, niet alleen de 'onregelmatige' (zie *NEM-23*, 84-85).

Naar ik hoop zullen de docenten en studenten extra muros deze vernieuwde woordenboeken als nuttige(r) hulpmiddelen ervaren. De bibliografische gegevens zijn:

Kramers' Duits Woordenboek, deel 2, Nederlands-Duits, negentwintigste geheel herziene en vermeerderde druk bewerkt door Prof. Dr. J. van Dam (1^e druk van de tweedelige uitgave), 1978, Van Goor Zonen, Amsterdam. Verspreiding voor België: N.V. Librico, Schelle. ISBN 90 00 02560 5 (deel II), ISBN 90 00 02566 4 (deel I + deel II).

Kramer's Engels Woordenboek, deel 2, Nederlands-Engels, zesentwintigste geheel herziene en vermeerderde druk bewerkt door J.A. Jockin-la Bastide en G. van Kooten (1^e druk van de tweedelige uitgave), 1978, Van Goor Zonen, Amsterdam. Verspreiding voor België: N.V. Librico, Schelle. ISBN 90 00 02558 3 (deel II), ISBN 90 00 0265 6 (deel I + deel II).

(jdr)

Enkele aantekeningen bij het verschijnen van 'Voor wie Nederland en Vlaanderen wil leren kennen' (1)

Ofschoon de redactie van dit werk er bij de officiële presentatie, tijdens de zomercursus in Hasselt-Diepenbeek 1978, van uitging dat *Voor wie Nederland en Vlaanderen wil leren kennen* niet noodzakelijk als derde deel van een trilogie hoeft te worden gezien (zo staat het ook in het 'Woord vooraf' en uiterlijk maakt het die indruk ook zeker niet), wekt toch de titel alleen al associaties met de uitgaven *Voor wie Nederlands wil leren* en *Voor wie al wat Nederlands kent*, waarvan vooral het eerste zijn grote bruikbaarheid in de praktijk bewezen heeft.

Voor de docent in het buitenland staat bij het verschijnen van 'N +. VI' de vraag naar bruikbaarheid op de eerste plaats. Dat er op het gebied van de kennis van land en volk een lacune was, staat buiten kijf. Al moge dan vanaf het begin van een initiatief van de latere coördinator sprake zijn, hij bracht op het Vijfde Colloquium (Noordwijkerhout, 1973) slechts onder woorden, wat alle extra muros-mensen al jaren als een behoefte zagen: het tot stand komen van een niet te dik, niet te moeilijk en niet te duur boekje 'geschikt voor studenten'. Bij de discussie in Noordwijkerhout waren twee standpunten naar voren gekomen: ofwel een boekje voor studenten, ofwel een losbladige ringmap met materiaal voor de docent 'die dit allemaal in het buitenland onmogelijk bij elkaar kan zoeken en waarvan geen mens mag verwachten dat hij het allemaal weet'. De eerste gelukkige beslissing van de redactie is dan zeker in de richting van 'een boekje voor de student' uitgevallen. De tweede gelukkige beslissing is de samenstelling van de inhoud geweest. De derde, evenzeer gelukkige beslissing was de keus van

de medewerkers. Zij allen hebben een stuk werk afgeleverd dat in de praktijk zijn diensten zal bewijzen.

Ik hoop hiermee duidelijk te maken, dat ik (als langzamerhand een van de oudste extra muros-mensen) het ontstaan van dit boekje van het begin af aan toegejuicht heb en dat het boekje in grote trekken zeker aan mijn verwachtingen beantwoordt. Het zij mij (daarom/echter/ook) vergund, enkele opbouwend kritische opmerkingen te maken: een werkelijk bezwaar vind ik het in vele gevallen ontbreken van bibliografische gegevens. De belangstellende student zal, wanneer hij in studieverband een hoofdstuk doorgenomen heeft, in de meeste gevallen tevergeefs naar bronnenvermelding zoeken, die hem bij diepergaande belangstelling op weg kan helpen. De opgenomen bibliografie maakt meer de indruk van verantwoording dan van leidraad.

En als het boekje dan bestemd is voor de student, dan mag men ook verwachten, dat hij het niet alleen tijdens de college-uren zal gebruiken, maar dat het ook in zijn rugzak zal steken, als hij zijn reis naar de Lage Landen onderneemt. Voor dit laatste geval zou het nuttig zijn, als er ook een kort hoofdstukje over toerisme, meer gericht op de noden van en faciliteiten voor studenten, opgenomen zou kunnen worden. Een lijst van de belangrijkste musea is misschien ook een welkome uitbreiding, zonder dat men bang behoeft te zijn, dat het einde zoek raakt. Ik zou verder graag zien, dat alle hoofdstukken bij gelegenheid nogmaals nauwkeurig op leesbaarheid voor buitenlandse studenten gecontroleerd worden. Men kan zich op het standpunt stellen, dat dit de taak van de docent dient te zijn. Dit mag waar zijn voor bijv. 'den Coninck van Hispaniën heb ick altyt geeert' (blz. 30) of 'de nacht van Schmelzer' (blz. 62), maar niet voor een groot aantal uitdrukkingen, die voor de Nederlander of Vlaming (en daar al niet meer vice versa) tot zijn dagelijks jargon behoren, die echter voor de buitenlandse lezer, ook al kent hij al vrij aardig de taal, bijna onoverkomelijke moeilijkheden opleveren. Ik denk hier op de eerste plaats aan de hoofdstukken 2.2 en 2.3 van resp. Kees Middelhoff en Maurits Standaert, die, hoe voortreffelijk verder, op dit punt toch wel grote problemen scheppen.

Bij Jaap de Rooij's hoofdstuk over taal viel mij op, dat hij vrij uitvoerig ingaat op de middelpositie van het Nederlands tussen het Duits en het Engels (waarom hier niet even attent gemaakt op het gemakkelijk leesbare boekje van Van Haeringen?) (blz. 93), terwijl de 'eigen trekken' van onze taal in slechts één alinea (op. blz. 92) worden afgedaan. Ik deel verder niet Jaap de Rooij's voorkeur voor de verklaring van 'Hebban olla...' 'om z'n pen te proberen', maar wie zal uitmaken, hoe het werkelijk was.... Ik mis op blz. 95 de Arthurliteratuur en Melis Stoke, zo belangrijk voor de plaatsbepaling van de Nederlandse cultuur in de Middeleeuwen (zie Maartje Draak, Pentti Tilvis etc.). Bij het hoofdstuk over de Schilderkunst (4.4) had ik graag gezien, dat de heer Arntz ook nog iets vermeld had van de zo eminent belangrijke Vlaamse miniaturisten voor de tijd van de Eycken, zoals de gebroeders Van Limburg. In al zijn beknoptheid had toch ook in dit hoofdstuk de naam van de Meester van Flemalle niet mogen ontbreken, zoals ook de namen van Geertgen tot St. Jans en Ouwater als Noord-Nederlanders uit (ongeveer) die periode. Ik voor mij geef dan verder verreweg de voorkeur

aan Hugo van der Goes en Dirk Bouts boven Jan (Hans) Memlinck uit Seligenstadt (niet Seligenstadt, een drukfoutje), niet omdat hij strikt genomen geen Nederlander is, maar omdat hij in de volgorde van belangrijkheid onder de twee genoemden staat, ik geef toe mijn inziens, maar ik sta toch in deze opvatting niet alleen (cf. Panovsky, Ring, Friedlander e.a.). Bij het hoofdstuk Wetenschap (4.6) zou ik, had ik het tevoren geweten, mevr. Mangold de raad gegeven hebben, bij het schrijven ervan een dankbaar gebruik te maken van Jan Romein's 'Erflaters', waardoor dit gedeelte wat vollediger had kunnen zijn. Dit laatste kan over het hoofdstuk Economie van Keeris niet gezegd worden. Zowel het gedeelte over Nederland (blz. 149 ff) als over België (een splitsing tussen Vlaanderen en Wallonië was hier uiteraard praktisch niet doenlijk) bevat uitstekende overzichten, vol waardevolle details. Het is een van de beste hoofdstukken van het boek. Door de aard van de erin behandelde stof zal het weliswaar vlugger verouderen dan de andere, maar gezien de voortreffelijke kwaliteiten van 'N + VI', zal ook van dit boekje regelmatig een nieuwe oplage nodig zijn, waardoor de actuele rubrieken op tijd op de laatste stand kunnen worden gebracht. De redactie - Jos Wilmots en Jaap de Rooij - niet alleen mijn gelukwensen bij het verschijnen van *Voor wie Nederland en Vlaanderen wil leren kennen*, maar ook mijn dankbaarheid voor het vele werk, wat zij hier voor de mensen in het buitenland verzet hebben.

Leonard M. Swennen,
Wenen.

Aangehaalde werken:

- C.B. van Haeringen: *Nederlands tussen Duits en Engels*, Den Haag, 1956
 Jan en Annie Romein: *Erflaters van onze beschaving*, Amsterdam, 1977¹²
 Erwin Panovsky: *Early Netherlandish Painting*, Harvard, 1953⁴
 Max Friedländer: *Hugo van der Goes*, Leiden, 1969
 id.: *Die frühen niederländischen Maler*, Köln, 1956
 Grete Ring: *A Century of French Painting (1400-1500)*, London, 1949.

Voor wie Nederland en Vlaanderen wil leren kennen (2). - Er kwam nog een andere reactie, die wij de lezers van *NEM* niet willen onthouden. Mevrouw Olga Krijtová, docente Nederlands in Praag, schreef de redacteuren een brief over 'het zeer nuttige, uitmuntend geslaagde boekje *Voor wie Nederland en Vlaanderen wil leren kennen*' en vertelde daarin: 'Laatstgenoemd werk heb ik ter beoordeling voorgelegd aan mijn studenten van het derde studiejaar. Ze waren enthousiast, vonden het zeer overzichtelijk, informatief, grafisch keurig verzorgd, ze vonden het zeer begrijpelijk en populair geschreven - en dat terwijl de inhoud toch geen concessies doet aan het wetenschappelijk niveau. Kortom een boek bij uitstek geschikt om zelfstandig mee te werken voor toekomstige Neerlandici/studenten van het tweede en derde jaar.

Wel vonden mijn studenten woorden die ze zelfs in de Van Dale niet vonden, zoals bijvoorbeeld *snuffelpaal* en *stanklijn*. Het eerste komt echter wel in *Signalement van nieuwe woorden* voor. Sommige begrippen zijn voor

de studenten hier minder bekend, b.v. de *poujadistische* Boerenpartij.

Poujade staat niet als trefwoord in Tsjechische beknopte naslagwerken, over de Winkler Prins beschikt onze bibliotheek niet. Maar dat zijn anderzijds nuttige prikkels die hen aansporen verder te zoeken of te vragen.

Onze leerstoel is héél blij met deze aanwinst. Bij de volgende dotatie van het Ministerie van Onderwijs zullen we meer exemplaren van het boek bestellen, zodat meerdere studenten het tegelijkertijd zullen kunnen bestuderen.'

Algemene Nederlandse Spraakkunst. Wij ontvingen over de werkzaamheden t.b.v. de ANS twee voortgangsrapporten, die wij hier in hun geheel opnemen:

In de periode van 1-5-1978 tot 1-8-1978 werden de volgende werkzaamheden verricht:

A. Onderzoek en (her)schrijven.

- Na bespreking met de hoofdredactie is van het hoofdstuk 'Vooren achterzetsel' een nieuwe, voorlopig definitieve versie gemaakt, die aan de leescommissie kan worden toegestuurd.
- In aansluiting bij het hoofdstuk over de samengestelde zin, werd een eerste tekst geschreven voor het hoofdstuk 'Het voegwoord'.
- M.b.t. het hoofdstuk 'De werkwoorden met een verbaal complement' zijn voor de uitwerking van de paragraaf over de plaats van de verschillende infinitieven in een werkwoord-cluster, aanvullend enkele publicaties bestudeerd. Naar aanleiding hiervan werden een tweetal discussiestukken i.v.m. de aanpak van het probleem, met de hoofdredactie besproken.

B. Algemene bezigheden.

Redactie en hoofdredactie hebben met een uitgever mogelijkheden van het uitgeven van de ANS onderzocht. Om een idee te krijgen van de technische mogelijkheden, werden een aantal representatieve pagina's geproefzet. Hieruit kunnen in een later stadium instructies resulteren voor het persklaar maken.

In de periode van 1-8-1978 tot 1-11-1978 werden de volgende werkzaamheden verricht:

A. Onderzoek en (her)schrijven.

- Van het hoofdstuk 'De werkwoorden met een verbaal complement' werden een aantal nieuwe paragrafen in een eerste versie op papier gezet, voor bespreking met de hoofdredactie.

- Het hoofdstuk 'De bijvoeglijknaamwoordgroep' werd ingrijpend gewijzigd, en daarom opnieuw aan de hoofdredactie voorgelegd. De behandeling van de bn-groep en de zelfstandignaamwoordgroep sluiten nauwer bij elkaar aan. Van deze beide hoofdstukken is nu een voorlopig definitieve

versie voor de leescommissie klaar.

- De inleidende paragrafen op het hoofdstuk 'Woordvolgorde', waarin de principes uiteengezet worden, zijn intussen herwerkt. Ze worden opnieuw aan de hoofdredactie voorgelegd.
- Voor de behandeling van de 'Modaliteit' is al een voorstudie ondernomen.

B. Algemene bezigheden.

Van de tot nu toe ontvangen op- en aanmerkingen van leescommissieleden werden overzichtslijsten gemaakt.

Mengelwerk

Nederlands van buitenlanders. Op 30 juni 1978 promoveerde de heer A.A.J.G. (Guus) Extra aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen tot doctor in de letteren. De bezoekers van het Vijfde Colloquium (Noordwijkerhout, 1973) zullen zich Guus Extra waarschijnlijk wel herinneren als een van de sprekers. Hij hield daar een inleiding over het onderwijs in het Nederlands als vreemde taal in Nederland. Extra is wetenschappelijk medewerker aan het Instituut voor Toegepaste Taalkunde en het Instituut Nederlands in Nijmegen. Het onderwijs aan anderstaligen is zijn praktisch werkterrein en object van wetenschappelijk onderzoek.

Zijn proefschrift heet dan ook *Nederlands van buitenlanders; psycholinguïstische aspecten van vreemde-taalverwerving*. Het bestaat uit twee delen: I.

'Vreemde-taalverwerving in een geïndividualiseerde onderwijssituatie; een beschrijving van leergedragskenmerken bij het verwerken van structuuroefeningen' en II. 'De ontwikkeling van morfologische vaardigheden; een vergelijking van leergedragskenmerken bij eerste- en tweede-taalverwerving'. Deze beide delen zijn zozeer zelfstandig, dat er bij allebei apart een bibliografie en bijlagen opgenomen konden worden. Dit is gebeurd in verband met de verschijning van deel II als afzonderlijke handelseditie in juli 1978 bij uitgeverij Coutinho in Muiderberg, onder de titel: *Eerste- en tweede-taalverwerving; de ontwikkeling van morfologische vaardigheden*.

De promotores waren prof. dr. A. Kraak en prof. dr. W.J.M. Levelt, als co-referent trad dr. T.J.M. van Els op.

Dit proefschrift is het eerste dat gewijd wordt aan het leren van Nederlands als vreemde taal. Het lijkt me daarom voor de lezers van *NEM* nuttig hiervan kennis te nemen, al verkeert de kern van deze lezerskring - de docenten in de neerlandistiek aan universiteiten buiten Nederland en België - in een andere situatie dan die waarvan dr. Extra uitgaat: zij onderwijzen een vreemde taal buiten het land waar die taal voertaal is, terwijl het onderzoek van Extra zich richt op het leren van een vreemde taal in het land waar die taal voertaal is. Men maakt tegenwoordig in dit verband wel

onderscheid tussen ‘Nederlands (of een andere taal) als vreemde taal’ (de situatie extra muros) en ‘Nederlands als tweede taal’ (de situatie in het Nederlandse taalgebied), al worden deze termen - en vooral de Engelse equivalenten ‘foreign-language-learning’ en ‘second-language-learning’ - in de literatuur niet consequent gebruikt. In ieder geval heeft de werkgroep van de Nederlandse vereniging voor Toegepaste Taalwetenschap (ANÉLA) waarover ik in *NEM-31*, blz. 80-87, schreef, zich onlangs herdoopt tot ‘Werkgroep Nederlands als tweede taal’.

Het eerste deel van Extra's studie gaat dus over structuuroefeningen. Onderzocht is het leergedrag van volwassen buitenlanders, die in het talenpracticum van het Instituut voor Toegepaste Taalkunde (ITT) in Nijmegen Nederlands leerden aan de hand van een in en buiten Nederland veel gebruikt programma voor geïndividualiseerd T2 (tweede taal)-leren, nl. Pescher-ter Meer & A. Fontein, *Kursus Nederlandse taal*, bestaande uit tekstboek, spreekoefeningenboek, hulpboek met grammatika en audio-banden (hulpboeken in het Engels, Frans, Duits, Indonesisch, Spaans, Turks en Arabisch); uitg. Nederlands Centrum voor Buitenlanders, Utrecht z.j.

In die cursus komen de gebruikelijke structuuroefeningen voor van het type ‘stimulus-respons’. De aangeboden zin *Ik drink koffie* moet de cursist bijvoorbeeld veranderen in *Jij drinkt koffie*; van *Hij leert Nederlands* moet een vraag gemaakt worden: *Leert ie Nederlands?* of hij moet een vraag beantwoorden met verandering van de constructie van de voorgelegde zin (*Moeder naait. Wat doet Moeder?* antwoord: *Moeder zit te naaien*). Dit geschiedt in vier fasen: 1. de te veranderen zin wordt op de band aangeboden; 2. de cursist verandert de zin op de aangegeven manier (*veranderingstaak*); 3. de correct veranderde zin wordt op de band aangeboden; 4. de cursist herhaalt deze (*imitatietaak*). Beide taken kan de cursist goed, verkeerd of helemaal niet uitvoeren. In de beide laatste gevallen spreekt Extra van ‘schending’.

Nu zijn er natuurlijk allerlei verkeerde taakuitvoeringen mogelijk: de cursist kan de aangeboden zin van fase 1 alleen maar herhalen, zonder de verandering aan te brengen; hij kan de zin onvolledig reproduceren (met of zonder verandering); hij kan een primaire fout maken (tegen de taakstelling van de oefening: bv. de hierboven vermelde zin *Ik drink koffie* wordt niet veranderd in *Jij drinkt koffie*, maar in *Hij drinkt koffie*); hij kan een secundaire fout maken (bv. *Ik drink koffie* wordt *Jij drinken koffie*) of een combinatie van fouten (*Hij dronken koffie*). Bovendien maakt het verschil, of taak 2 dan wel taak 4 verkeerd wordt uitgevoerd. Daarom onderscheidt de auteur geringe, ernstige en zeer ernstige schendingen, waarbij fouten tegen uitspraak, klemtoon of zinsintonatie buiten beschouwing werden gelaten.

Een geringe schending is bv.: taak 2 wordt correct uitgevoerd, maar taak 4 wordt niet verricht. De cursist heeft kennelijk gedacht: ik heb het juiste antwoord gegeven, dat hoef ik niet nog eens te doen. Dat is een redelijk standpunt, maar het is niet ‘volgens het boekje’, vandaar: geringe schending. Een voorbeeld van een ernstige schending is het niet of verkeerd uitvoeren van de veranderingstaak, gevolgd door een correcte uitvoering van de imitatietaak: de cursist beheerst het item blijkbaar niet, maar hij is in staat en bereid het correcte antwoord na te zeggen. Zeer ernstige schen-

dingen zijn het niet of verkeerd uitvoeren van beide taken, het twee keer herhalen zonder veranderen van de eerste aangeboden zin en dergelijke vreselijke dingen. In meer dan de helft (51,4%) van de geobserveerde gevallen was er sprake van schending in een of andere vorm: er waren 10,2% geringe, 18,6% ernstige en 22,6% zeer ernstige schendingen.

Behalve de ernst van de schendingen is natuurlijk ook de aard van de gemaakte fouten en de frequentie van de verschillende soorten fouten interessant, dus de beantwoording van vragen als: hoe dikwijls worden er fouten gemaakt tegen omzetting in de vragende vorm, tegen verandering van onderwerp en persoonsvorm enz.? Ook dit heeft Extra onderzocht. Verder heeft hij een attitude-onderzoek gehouden, door middel van vragen aan de cursisten over de gevolgde leer methode, hij heeft de leergedragskenmerken en de attitudekenmerken vergeleken en ten slotte heeft hij op grond van zijn bevindingen voorstellen tot verbetering van de methodiek gedaan. Het is onmogelijk in het korte bestek van deze bespreking daarop allemaal nader in te gaan.

In het tweede deel van zijn proefschrift heeft de auteur de ontwikkeling van morfologische vaardigheden bij het leren van het Nederlands onderzocht, waarbij zoals de ondertitel aangeeft een vergelijking gemaakt is tusseen het leren van Nederlands als eerste taal (door Nijmeegse kleuters) en als tweede taal (door leerlingen van de 'internationale schakelklassen' (zie *NEM-31*, blz. 83) van een Technische School in Nijmegen, afkomstig uit Turkije, Marokko, Joegoslavië, China, Polen, Italië en Columbia).

Onderzocht is de ontwikkeling van de taalvaardigheid op de volgende punten (die ik overigens niet allemaal morfologisch zou noemen, maar dat is van weinig belang): 1. 'De lidwoordspecificatie bij zelfstandige naamwoorden en daarmee samenhangende adjektiefvorming en pronominale specificatie binnen nominale konstituenten', 2. 'De meervouds- en diminutiefvorming bij zelfstandige naamwoorden', 3. 'De vervoeging van werkwoorden'.

Daartoe zijn toetsen ontworpen, die aan de proefpersonen werden voorgelegd. Er werden plaatjes getoond waar wat bij gezegd werd, uitmondend in een vraag of een zinnetje dat aangevuld moest worden. Het antwoord moest dan de gewenste vorm bevatten. Zo werd bij een plaatje van een doos waarop een brief lag, gezegd: 'Dit is een doos. Waar is de brief?' Het antwoord moest natuurlijk zijn: 'M'n brief ligt op *de* doos' (lidwoordspecificatie). Bij een plaatje van een grote en een kleine boom werd gezegd: 'Dit is een grote boom. Dat is ook een boom. Maar dat is een heel klein...' (diminutiefvorming). Voor de voltooid-deelwoordsvorm ging het bij een plaatje van een spelend kind zo: 'Jeroen is met de schep aan het spelen. Wat heeft hij gedaan? Hij heeft...'

De onderzoeker was uiteraard geïnteresseerd in de 'beheersingsvolgorde': welke morfologische kenmerken kennen de kinderen goed, welke minder goed enz.? op zichzelf beschouwd, en op overeenkomsten en verschillen daarin tussen de Nederlandse en de buitenlandse kinderen. Wat het laatste betreft: de overeenkomst valt meer op dan het verschil. Zoals Extra het zelf zegt: 'Ondanks de gekonstateerde variatie tussen (de afzonderlijke ppn in) beide proefgroepen, brengen zowel de korrektcores als de afwijkingen van de norm vele volgordekenmerken aan het licht die bij (nagenoeg)

alle ppn optreden' (blz. 281). Dit is natuurlijk een bijzonder interessant resultaat. Een Nederlands kind dat zijn eigen moedertaal leert, en nog geen andere taal kent, verkeert uiteraard in een heel andere situatie, dan een Turks kind, dat al een moedertaal heeft, die bovendien heel sterk van het Nederlands afwijkt, juist ook op de onderzochte punten. Men zou dus verwachten dat het ene kind heel andere dingen moeilijk vindt dan het andere, en dus bij een test als deze de resultaten tussen beide groepen fundamenteel verschillend zijn. Maar dat blijkt niet het geval.

Juist voor docenten Nederlands als vreemde of tweede taal is het natuurlijk ook heel belangwekkend te weten hoe de beheersingsvolgorde van de jeugdige proefpersonen was, dus tegen welke morfologische kenmerken ze veel of weinig fouten maakten, dus wat moeilijk en wat makkelijk geacht kan worden in de morfologie van het Nederlands. Om de nieuwsgierigen te gerieven geef ik hier de volgorde van de Nijmeegse kleuters, die mooi regelmatig verloopt (die van de buitenlandse kinderen wijkt daar zoals gezegd van af, maar niet in opvallende mate).

Van 'moeilijk' naar 'makkelijk' is die volgorde: 1. diminutievorming met lexeem-modificatie (*blad-blaadje*) -2. voltooid-deelwoordsvorming sterke werkwoorden (*schrijven-geschreven*) -3. meervoudsvorming met lexeem-modificatie (*blad-blad(er)en*) -4. voltooid-deelwoordsvorming onregelmatige werkwoorden (*denken-gedacht*) -5. pronominale specificatie -6. lidwoordspecificatie -7. adjectievorming (*een kleine jongen-een klein meisje*) -8. meervoudsvorming zonder lexeemmodificatie (*stoel-stoelen*) -9. diminutievorming zonder lexeemmodificatie (*stoel-stoeltje*) -10. voltooid-deelwoordsvorming zwakke werkwoorden.

Het grote belang van dit proefschrift lijkt me dat hiermee voor het eerst een uitvoerige experimentele studie over taalverwerving verschijnt die gaat over het leren van de *Nederlandse* taal. Dat is niet alleen van belang voor neerlandici. Zoals Extra zelf zegt: 'De theorievorming op het gebied van het eerste-taalverwervingsonderzoek wordt sterk beïnvloed door Engels lerende kinderen. (...) In ons onderzoek hebben we onder meer aandacht besteed aan een aantal morfeemkenmerken die zich in het Engels niet of nauwelijks manifesteren. Vergeleken met het Engels biedt het Nederlands in deze opzichten taalspecifieke leertaken voor zowel T1- als T2-leerders. We hopen door ons onderzoek allereerst een cross-linguïstische bijdrage geleverd te hebben aan de verbreding van het sterk Angelsaksisch georiënteerde taalverwervingsonderzoek' (blz. 280).

Ten slotte zijn er bij dit proefschrift, zoals gebruikelijk in Nederland, ook stellingen gevoegd. Ik zal er één van overnemen, - toevallig de kortste - omdat die in verband staat met een programmaonderdeel van ons a.s. colloquium: 'Ten onrechte wordt nog steeds de indruk gewekt dat er een "talenpraktikummethode" bestaat of zelfs dat een talenpraktikum een methode is' - Vgl. Dik & Kooij, *Beginselen van de Algemene Taalwetenschap*, Utrecht/Antwerpen 1975⁴: 41'. Het forumgesprek over het gebruik van het talenpracticum (zie *NEM-31*, blz. 52) belooft dus een interessante discussie te worden.

(jdr)

Wetenschap en Taal. ‘De linguïstiek heeft zich de laatste jaren ontwikkeld tot een wetenschap met vele specialiteiten en toepassingsgebieden, terwijl zij ook gebruik maakt van andere vakken met een eigen zelfstandigheid. Bernard T. Tervoort heeft in dit boek een aantal beknopte beschrijvingen rond het verschijnsel taal bijeengebracht. Doel van deze bundeling is iedereen die in taal geïnteresseerd is te laten kennismaken met een soms wat verwarrend aandoende hoeveelheid vakken, zodat hij zich daarin kan oriënteren.

Specialisten vatten hier voor een breed publiek de huidige stand van zaken samen in een voor de niet-vakman begrijpelijke vorm’.

Aldus de tekst op de achterkant van: Bernard T. Tervoort (red.), *Wetenschap & Taal; het verschijnsel taal van verschillende zijden benaderd*. Dick Coutinho, Muiderberg, 1977.

Boeken als dit bestaan natuurlijk ook in andere talen, en de docenten Nederlands extra muros zullen dus ook in de landen waar ze werkzaam zijn, wel dergelijke bundels onder ogen krijgen. Het leek me echter toch de moeite waard de aandacht van de *NEM*-lezers op deze bundel te vestigen, omdat het hier gaat om bijdragen van Nederlandse taalkundigen en andere wetenschapsbeoefenaren, die uiteraard ook en soms vooral de Nederlandse situatie in de verschillende disciplines beschrijven, Nederlandse auteurs en publikaties noemen, met Nederlandse voorbeelden werken, enz., al wordt de internationale vakbeoefening zeker niet vergeten.

Om een beeld te geven van wat deze bundel te bieden heeft, is wel het meest eenvoudige en doeltreffende middel het overnemen van de inhoudsopgave. Na een voorwoord van de redacteur volgen:

- ‘1. Professor dr. Gabriël Nuchelmans, Wat is taalfilosofie?
2. Professor dr. A.H. Kuipers, Wat is descriptieve linguïstiek?
3. Dr. H. Brandt Corstius, Wat is algebraïsche taalkunde?
4. Ir. S.P.J. Landsbergen, Wat is computer-linguïstiek?
5. Drs. T. Luyten, Het toetsen van taalvaardigheid.
6. Dr. Gerard Kempen, Wat is psycholinguïstiek?
7. Professor dr. Ton van der Geest, De studie van de kindertaal.
8. Dr. J.A.M. Carpay, De studie der vreemde-taalverwerving: leerpsychologisch.
9. Dr. T.J.M. van Els, De studie der vreemde-taalverwerving: taalonderwijskundig.
10. James S Holmes M.A., Wat is vertaalwetenschap?
11. Professor dr. Albert F. Verdoodt, De studie der tweetaligheid.
12. Professor dr. J. Goossens, Wat is dialectologie?
13. Drs. Th.L.M. Walraven, Wat is sociolinguïstiek?
14. Professor dr. S.C. Dik, Wat is pragmatiek?
15. Professor dr. Bernard T. Tervoort, Wat is taalpathologie?

Het is dus een brede scala taalkundige subdisciplines en met de taalkunde verwante vakken, waarbij de nadruk ligt op moderne ontwikkelingen (hoofdstukken als ‘Wat is historische taalkunde?’ en ‘Wat is lexicografie?’ ontbreken) en - zou ik geneigd zijn te zeggen - op de toegepaste taalwetenschap (twee hoofdstukken over vreemde-taalverwerving en ook nog

een over het toetsen van taalvaardigheid). Dit is geenszins bedoeld als een verwijt; het is uiteraard onmogelijk om in een handzaam boekje de héle taalkunde te beschrijven. Bovendien verneem ik dat er een vervolgbundel op stapel staat en dat er in een verdere toekomst misschien nog meer vervolgdelen zullen komen.

Wel vind ik dat dit boek er geen aanspraak op kan maken dat het 'in een voor een niet-vakman begrijpelijke vorm' geschreven zou zijn. Dat staat in meer populariserende boeken over taalkunde die de laatste jaren verschenen zijn, maar het klopt niet altijd, zoals al vaker in recensies opgemerkt is. In deze bundel heb ik nogal wat moeite gehad met de bijdrage van Nuchelmans over taalfilosofie en vooral met die van Brandt Corstius over algebraïsche taalkunde en van Landsbergen over computer-linguïstiek. Nu weet ik wel dat ik mezelf niet als maatstaf moet nemen: ik ben een uitgesproken 'alfa' met een duidelijk gebrek aan begaafdheid voor de exacte vakken en heb het dus wel vaker moeilijker als het om moderne taalkunde gaat. Maar als ik, die toch Nederlands gestudeerd heb, de auteurs van deze bundel die voor een groter publiek bedoeld is, al niet altijd kan volgen, vraag is me wel af hoe het 'kleuterleidsters, (...) logopedisten, (...) maatschappelijke werkers' - om een paar categorieën te vermelden die de redacteur in zijn voorwoord noemt - zal vergaan.

Maar ik wil de lezers van *NEM* dit boek niet tegenmaken en daarom zal ik gauw wat positieve dingen zeggen. Het uiterst korte hoofdstukje (elf bladzijden, waarvan er nog zeker één wordt ingenomen door illustrerende tekeningen) van Kuipers over descriptieve linguïstiek is bijzonder helder en leesbaar geschreven. De voornaamste grondbegrippen van deze tak van wetenschap worden beknopt maar duidelijk uiteengezet - geen geringe prestatie - en geïllustreerd met voorbeelden, waaronder heel aardige en interessante uit enkele Canadese Indianentalen.

De stukken van Kempen over psycholinguïstiek en Van der Geest over kindertaalstudie beschrijven vooral de meest recente ontwikkelingen in deze disciplines, en verwijzen dan ook naar wat we wel de belangrijkste gebeurtenis in de moderne taalkunde mogen noemen: de opkomst van de transformationeel-generatieve grammatica. Maar terwijl Van der Geest veel aandacht besteedt aan auteurs als Chomsky, schrijft Kempen in de slotopmerking van zijn bijdrage: 'De taalpsychologische literatuur bevat talloze onderzoeken die zijn geïnspireerd op de strukturalistische taalkunde, met name de transformationeel-generatieve grammatica. In deze schets van de psycholinguïstiek heb ik daar nauwelijks naar verwezen. Minstens twee redenen heb ik hiervoor. Ten eerste, de transformationeel-generatieve grammatica is als psychologisch procesmodel weinig bruikbaar gebleken, althans minder dan men oorspronkelijk verwachtte. Ten tweede, de taalkunde heeft aan conceptuele factoren in het taalgebruik niet zoveel aandacht geschonken als nu taalpsychologisch wenselijk blijkt'. Maar hij spreekt hierna wel de hoop uit dat de interactie tussen taalkunde en psychologie zal doorgaan.

Is er dus in de verhouding tussen de psycholinguïstiek en de meer theoretische en/of descriptieve taalkunde momenteel misschien een zekere verkoeling te constateren, voor de sociolinguïstiek geldt dit voorzover ik zie niet. 'Sociolinguïstiek' is trouwens 'in' en ze heeft vele vertakkingen, of

moet ik zeggen: verschijningsvormen? In ieder geval hebben in deze bundel niet alleen het stuk van Walraven ‘Wat is sociolinguïstiek?’ maar ook de bijdrage van Verdoodt over tweetaligheid, die van Goossens over dialectologie en die van Dik over pragmatiek in grotere of geringere mate te maken met de sociale aspecten van taal en taalgebruik. Men zal het mij, gezien de taalkundige subdiscipline waarin ik mijn dagelijks brood verdien, ten goede houden dat ik vooral de bijdrage van Goossens met bijzondere belangstelling gelezen heb. Het is geen gemakkelijk stuk, maar het is bij nadere bestudering wel heel verhelderend ten aanzien van de verschillende aspecten van object en methodiek van de dialectologie.

Omdat ik hierboven nogal uitvoerig geweest ben over het proefschrift van dr. Guus Extra, ga ik op de stukken van *Wetenschap & Taal* die over vreemde-taalverwerving en het toetsen van taalvaardigheid handelen, maar niet in, en beperk ik me tot een enkele opmerking over de twee nog niet genoemde bijdragen: die van Holmes over vertaalwetenschap en die van Tervoort, de redacteur van de bundel, over taalpathologie.

In de eerste wordt uiteengezet hoe het vertalen, de bestudering ervan en de theoretische bezinning erop op weg zijn een wetenschap te worden. Kwesties als benamingen, communicatiekanalen, omvang en opbouw van het vakgebied en diverse (soorten van) vertaaltheorieën komen aan bod.

Tervoort geeft als ‘voorlopig antwoord’ op de vraag ‘wat is taalpathologie?’: ‘het onderdeel van de taalwetenschap dat afwijkend gedrag bestudeert’ (blz. 222) en behandelt dan de afwijkingen in het taalgedrag die bestudeerd worden en de manier waarop dat gebeurt. Het stuk lijkt me juist daarom zo interessant omdat de gemiddelde taalkundige of in taalkunde belangstellende zo weinig van deze gespecialiseerde subdiscipline afweet. (jdr)

Vrouwentaal en mannenpraat. Hierboven, in het stuk over het proefschrift van dr. Guus Extra, *Nederlands van buitenlanders*, heb ik een aantal malen geschreven *de cursist*, en naar dat woord verwezen met *hij* of *zijn*. Maar onder die cursisten waren natuurlijk ook vrouwen. Toch zijn die uitsluitend masculiene aanduidingen u waarschijnlijk niet opgevallen. Als ik telkens geschreven had: *de cursist(e)*, *hij/zij*, *zijn/haar*, had u dat misschien overdreven gevonden; had ik voortdurend alléén *de cursiste*, *zij* en *haar* geschreven, dan had u zich zeker ogenblikkelijk afgevraagd: studeren daar in Nijmegen alleen buitenlandse vrouwen Nederlands? Als dit alles op u van toepassing is, moet u zeker het boek lezen waarover ik het nu wil hebben, want dan kunt u er veel van leren. Maar als mijn masculiene taalgebruik u wél is opgevallen en u er zich misschien zelfs aan geërgerd hebt, moet u het zeker óók lezen, want u zult er warme gevoelens van instemming bij krijgen.

Het boek dat ik bedoel is: Dédé Brouwer, Marinel Gerritsen, Dorian de Haan, Annette van der Post, m.m.v. Eveline de Jong, *Vrouwentaal en mannenpraat; Verschillen in taalgebruik en taalgedrag in relatie tot de maatschappelijke rolverdeling*. Van Gennep, Amsterdam, 1978.

De goedgevonden titel kan op twee manieren opgevat worden. Van Dale kent *mannentaal* als ‘krachtige, flinke taal’ en *vrouwenpraat* als ‘gesnap

van vrouwen'. De schrijfsters hebben de rollen nu eens omgedraaid. Maar je kunt het ook anders zien: in dit boek wordt vrouwentaal, dus de taal van vrouwen bestudeerd; de mannen die daar tot nog toe over geschreven hebben (want de taalkunde werd als iedere wetenschap tot voor kort vrijwel alleen door mannen beoefend), zijn niet veel verder gekomen dan mannen(klets)praat.

Want het boek is toch allereerst een produkt van wetenschappelijk onderzoek, al zal het zeker gaan functioneren in 'de tweede emancipatiegolf', zoals de feministische beweging van onze dagen wel wordt genoemd. De 'hoofdauteurs' hebben alle vier Nederlands en Algemene Taalwetenschap gestudeerd, de 'medewerkster' Vertaalkunde. De bibliografie van tien bladzijden ligt er niet om. En alles wat erin staat is gebaseerd op feiten, geput uit literatuuronderzoek en/of eigen onderzoeksprojecten. Dit in tegenstelling tot veel wat over de taal van vrouwen beweerd is, óók in recent werk, óók door andere vrouwen.

Evenals de hierboven besproken bundel *Wetenschap & Taal* wordt ook dit boek geacht begrijpelijk te zijn 'voor wie niet over uitgebreide taalkundige kennis beschikt', zoals de tekst achterop vermeldt. Maar deze keer klopt het wél; ik vind althans dat dit boek heel helder en eenvoudig geschreven is. Het leest als - een meisjesboek. Als ik daaruit de conclusie zou willen trekken, dat het dus tijd wordt dat het schrijven over wetenschappelijke onderwerpen voortaan maar aan vrouwen overgelaten moet worden, zou ik me aan omgekeerde discriminatie schuldig maken, en deze gedachte verdrijf ik dus onmiddellijk.

Het boek bestaat uit vier hoofdstukken. In het eerste schrijft Annette van der Post over 'Taalgebruik van vrouwen en mannen in nietwesterse gemeenschappen'. Daar is soms 'heel duidelijk verschil tussen de taal van vrouwen en die van mannen. Daar blijkt dat vrouwen en mannen elkaars uitdrukkingen soms niet begrijpen. Daar mogen vrouwen de taal van mannen soms persé niet gebruiken of is het mannen verboden de vrouwentaal te spreken' (blz. 12).

Er worden heel interessante voorbeelden gegeven. Meer dan eens gebruiken vrouwen andere verwantschapsnamen dan mannen. Maar het kan ook gaan om andere voornaamwoorden, andere woordvormen en uitspraakverschillen. In het Chiquito (een Boliviaanse Indianentaal) zijn de woorden die mannen en vrouwen gebruiken voor 'mijn vader' volkomen verschillend (blz. 19-20). In het Thais is 'ik' voor vrouwen en mannen een heel ander woord (blz. 21). In het Yana (een Indianentaal in Noord-Californië) bestaan een taal van mannen tot mannen en een taal van mannen tot vrouwen en vrouwen tot mannen en vrouwen, dus eigenlijk een 'mannentaal' en een 'gewone taal'. In de mannentaal zijn de woordvormen langer (blz. 27).

Heel dikwijls zijn deze taalverschijnselen niet gesignaleerd door taalkundigen, maar door antropologen, zendelingen enz. En meestal door mannen, die waarschijnlijk niet zo makkelijk contact kregen met de vrouwen van de betrokken gemeenschap. Er zijn dan ook wel allerlei feiten opgemerkt, maar ze zijn niet systematisch onderzocht, laat staan dat de maatschappelijke achtergronden beschreven zijn. Annette van der Post concludeert dan ook dat het moeilijk is 'uitspraken te doen over vrouwentaal van dé vrouw

in het algemeen. (...) Het komt er op neer dat we van elke gemeenschap met sekse-verschillen in taal apart zullen moeten vaststellen of er een relatie bestaat tussen de taalverschillen en de maatschappelijke verschillen en hoe die relatie ligt. Kortom, we staan nog maar aan het begin' (blz. 39).

Marinel Gerritsen behandelt in hoofdstuk 2 'Het dialect van vrouwen, nu eens ouderwets dan weer modern'. De problematiek van de mannen- en vrouwentaal in de dialectologie vertoont overeenkomst met die in de studie van de 'exotische' talen waarover in hoofdstuk 1 gesproken is, want 'Net als antropologen hebben de mensen die dialecten bestuderen, dialectologen, bij toeval verschillen in taalgebruik tussen mannen en vrouwen ontdekt. Het onderzoek van dialectologen richtte zich wel op taal, namelijk op de bestudering en beschrijving van één of meer dialecten van een taal, maar nooit speciaal op sekseverschillen in de taal' (blz. 40).

Dialectologen zijn vooral op verschillen tussen de taal van mannen en vrouwen gestuit doordat ze bij hun onderzoek moesten werken met zegslieden, die hun informatie gaven over de te onderzoeken dialecten. Hun ervaringen daarbij schijnen nogal verschillend geweest te zijn. J.H.A. Elemans schrijft in zijn proefschrift over het dialect van Huisseling (1958): 'Bepaald moeizaam vorderde het werk slechts wanneer oude boerinnen de informanten waren. Zij misten bijna zonder uitzondering het beeldscherpe geheugen van de mannen. Hun verhalen bleven verward, ze gaven niet spontaan inzicht en overzicht. Veel van de oude boerinnendracht is ons door mannen verteld' (blz. 47). De Vlaamse dialectoloog Willem Pée daarentegen vertelt n.a.v. zijn opnemingen voor de *Reeks Nederlandse Dialectatlassen*: 'Het heeft mij ten andere vaak getroffen dat de volkswrouw doorgaans vlugger van begrip is dan de man: ze snapte onmiddellijk waarover het ging, zette de zinnestjes om in haar dialect - niet slaafs, maar hier en daar met de noodige wijziging - in een vlug tempo, zonder aarzelen en zonder nutteloos vragenstellen: ze voelde niet de behoefte, zoals vele mannen, er te pas en meestal te onpas, ellenlange beschouwingen en onbelangrijke herinneringen aan vast te knopen' (blz. 52-53).

Zo zijn er ook dialectonderzoekers die menen dat vrouwen in hun taalgebruik conservatiever zijn dan mannen, andere die denken dat vrouwen juist eerder nieuwe taalvormen overnemen, terwijl weer andere vermelden dat ze geen verschil hebben kunnen vinden. Marinel Gerritsen wijdt dan ook paragrafen aan: 'Vrouwentaal: ouderwetse taal', 'Vrouwentaal: moderne taal' en 'Vrouwentaal gelijk mannentaal'. In de paragraaf 'De rol van de vrouw in het proces van de taalverandering' concludeert zij 'dat wanneer vrouwen geïsoleerd leven en niet vaak in contact komen met anderssprekenden ze langer dialectisch gekleurd blijven spreken dan mannen'. Maar: 'Komen vrouwen eenmaal in contact met mensen die anders spreken dan zichzelf dan nemen ze de taal van die ander heel snel over. Tenminste, als de taal van die ander in hun ogen netter is, meer prestige heeft dan hun eigen taal' (blz. 62-63). In concreto: in een dialectspreekende omgeving bewaren de vrouwen hun dialect beter, in een omgeving waar (ook) standaardtaal gesproken wordt, passen ze zich beter aan die taalvariant aan.

In hoofdstuk 3 bespreekt Dorian de Haan 'Sekseverschillen in kindertaal'. Na een inleiding over de taalontwikkeling van kinderen in het alge-

meen ('Van brabbelen naar babbelen') behandelt zij achtereenvolgens de intuïtieve uitspraken over sekseverschillen in taalontwikkeling, gedaan door een aantal taalkundigen uit het begin van deze eeuw, het onderzoek naar taalverschillen tussen jongens en meisjes en het onderzoek naar de interactie van het kind met de opvoeders (tussen moeder en kind en op school).

Er wordt nogal eens beweerd dat meisjes vroeger en sneller leren praten dan jongens, maar dit is niet 'hard te maken'. 'Konkluderend kunnen we zeggen dat de resultaten van alle onderzoeken naar sekseverschillen in taalverwerving niet ondubbelzinnig wijzen op een snellere taalverwerving bij meisjes: veel studies ontdekken geen verschillen. Er zijn enkele aanwijzingen dat meisjes netter en ingewikkelder praten en duidelijker articuleren. Wat zinslengte en woordenschat betreft zien we tegengestelde resultaten, al scoren meisjes vaak hoger op deze variabelen' (blz. 87).

Wat de interactie tussen moeder en kind betreft, heeft het onderzoek niet ondubbelzinnig aangetoond dat moeders de taalontwikkeling van kinderen van één van beide sexen meer zouden stimuleren dan die van de andere. 'Wel zijn er aanwijzingen dat de konversatie tussen moeders en dochters van een andere vorm en een andere inhoud is dan de interactie tussen moeders en zonen' (blz. 94). In de schoolsituatie heeft een onderzoek echter wel interactieverschillen aangetoond, die in het nadeel van de meisjes - en trouwens ook in het nadeel van de kinderen uit lagere sociale milieus - uitvallen.

Het laatste hoofdstuk gaat over 'Taalgebruik van vrouwen en mannen in de westerse maatschappij'. Vijf paragrafen hiervan zijn geschreven door Dédé Brouwer, één door Eveline de Jong. Hierin brengt zij verslag uit van een door haar en Marinel Gerritsen uitgevoerd onderzoek met gebruikmaking van een corpus spreektaal, verzameld onder auspiciën van de 'Werkgroep Frequentie-onderzoek van het Nederlands'. Op dit corpus gebaseerde woordfrequentielijsten zullen binnenkort verschijnen in: Eveline de Jong (red.), *Spreektaal. Woordfrequenties in gesproken Nederlands* bij Bohn, Scheltema en Holkema in Utrecht.

Ik volsta met een zeer beknopte weergave van de inhoud van de laatste paragraaf 'Enkele slotopmerkingen' (blz. 144-146). De tot nu toe gedane uitspraken van taalkundigen zijn schaars en meestal gebaseerd op stereotiepe denkbeelden over de rolverdeling tussen man en vrouw. De taal van de vrouwen geniet minder waardering dan die van de mannen. 'Als mannen de vrouwelijke taalvormen gebruiken, worden ze niet voor vol aangezien'. Verklaarde men de verschillen in het begin van deze eeuw vooral uit aangeboren eigenschappen, in de jaren zestig plaatst men steeds meer vraagtekens bij de biologische bepaaldheid en zoekt men de verklaring in de opvoeding en de maatschappelijke positie van de vrouw.

Sommige van de intuïtieve uitspraken over het taalgebruik van vrouwen en mannen zijn zeer dubieus. Wel schijnen vrouwen netter te spreken dan mannen: ze letten meer op hun uitspraak. 'Vrouwen zouden zich meer bekommeren om hun taal, omdat dit het weinige is waaraan ze hun status kunnen ontlennen'.

'De meest onthullende resultaten zijn afkomstig uit onderzoek naar het taalgedrag, de gespreksanalyses. Vrouwen zijn bijna voortdurend alert

op wat de man te zeggen heeft. De man daarentegen neemt veel minder notitie van de vrouw, bovendien neemt hij vaker het woord en onderbreekt hij de vrouw regelmatig'.

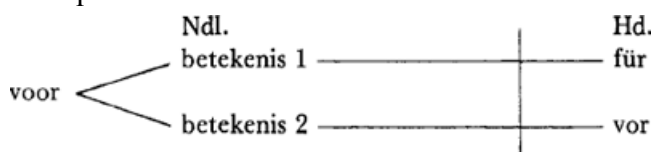
De totaalindruk die ik van dit boek (en van ander onderzoek naar verschillen tussen mannen- en vrouwentaal) overhoud, is dat althans in onze westerse cultuur de verschillen niet zo groot zijn. Veel intuïtieve uitspraken daarover worden ontkracht, veel onderzoek geeft geen ondubbelzinnig resultaat. Waar dit laatste wel het geval is, betreft het eerder de manier waarop de taal gebruikt wordt, de pragmatische aspecten dus, dan de talige elementen zelf.

De schrijfsters van *Vrouwentaal en mannenpraat* zullen hier wel blij mee zijn. Want ze beoefenen geen 'waardevrije wetenschap', maar zijn blijkens de hele opzet en toon van hun boek overtuigde aanhangers van het feminisme. Als aangetoond kan worden dat het taalgebruik van vrouwen niet wezenlijk anders is dan dat van mannen, is het in ieder geval niet slechter. En dan zijn we allemaal tevreden. Ik wel tenminste.
(jdr)

Te veel of te weinig verschil? Wat wil het werkwoord?

1. Waarom Duitse woorden als *Erlebnis*, *Ergebnis*, *Ereignis* door buitenlanders vaak verward worden, ligt eigenlijk voor de hand: ze lijken zo op elkaar. Juhász (1970) heeft de oorzaak van dit verschijnsel 'Kontrastmangel' genoemd. Dit *gebrek aan duidelijk verschil* speelt elke vreemde-talenleerder parten: voor het Nederlands hoeven we maar te denken aan paren als *overalvooral*; *zelf-zelfs*.

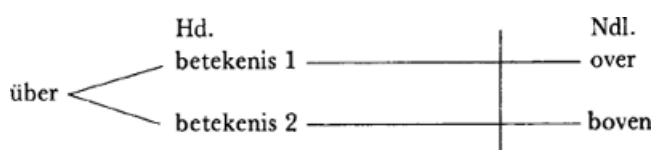
Maar niet alleen de gelijkenis van twee of meer reeksen fonemen veroorzaakt moeilijkheden bij het leren van een vreemde taal. Ook het feit dat homoniemen van de moedertaal in twee of meer verschillende (al dan niet op elkaar lijkende) foneemreeksen uiteenvallen sticht verwarring. Een eenvoudig voorbeeld is de Ndl. prepositie *voor*, die (naargelang van de betekenisomgeving) in het Duits *vor* of *für* als equivalent heeft. Naar het voorbeeld van Juhász kunnen we het zo voorstellen:

Deze fonetische differentiatie van de Ndl. *voor*-homoniemen in de doeltaal Duits geeft voor een Nederlandstalige aanleiding tot het maken van fouten als:

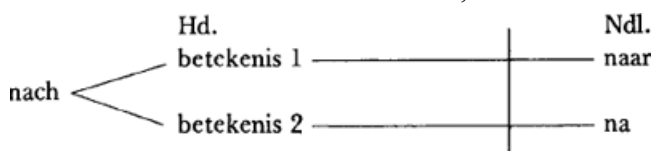
Er steht *für dem Haus. Das ist *vor Johan. Er warnte mich *für Glatteis. Ich mache das *vor Inge.

Omgekeerd hebben Duitstaligen die Ndl. leren, het moeilijk met gevallen als:

Bij werkwoorden die een toestand uitdrukken heb je bijna altijd *boven* (Hij woont boven een horlogemaker. Het schilderij hangt boven de kast); *over* veronderstelt bij deze soort van werkwoorden een ruimtelijk contact (Hij hing over de reling). Bij werkwoorden van beweging komt de tegenstelling tussen *boven* en *over* weliswaar neer op een verschil in ruimtelijke begrenzing (De jet vloog *boven* de stad/De jet vloog *over* de stad), maar ook het aspect van het werkwoord is van belang: De jet is *over* de stad gevlogen/De jet *heeft* (meer dan een uur) *boven* de stad (rond)gevlogen.

Een gelijkaardige moeilijkheid ontstaat voor anderstaligen die Nederlands leren, rond het verschil tussen *naar* en *na*, vooral voor Duitsers, die alleen *nach* kennen:

Een eerste betekenisopdeling kan hier natuurlijk gebeuren op grond van het verschil tussen richting (naar huis, naar het buitenland) enerzijds, en tijd (na twaalf uur, na het eten) of volgorde (de een na de ander, na u) anderzijds. Maar dit lost niet alles op. Het verschil tussen *Ze keek/liep/kwam/riep naar mij* en *Ze keek/liep/kwam/riep me na* kan met de begrippen richting en volgorde alléén niet meer uitgelegd worden.

Dat je *naar een trein* ook kunt *kijken* als die stilstaat, maar alleen *een trein* kunt *nakijken* die van je wegrijdt, is een goede situationeel-beschrijvende toelichting. Toch lijkt het me beter hier van het verschil tussen enkelvoudige werkwoorden en scheidbare samenstellingen uit te gaan. Bij *kijken* is behalve *naar* een hele reeks andere voorzetsels van richting of van plaats mogelijk: *in, uit, over, door, op, voor, achter, onder, boven,...* Daarentegen kunnen niet al deze richting- of plaatsaanduidingen in de lineaire ordening van de woordgroepen rechts van een substantief of een pronomen verschijnen. Naast *Ik keek haar na* heb je wel *Ze keek de kamer in/het raam uit*, maar niet **de kast achter/*de tafel onder*.

Dit is trouwens ook het geval in de omgeving van werkwoorden van beweging als *gaan, lopen, vallen*, e.a. De mogelijkheden blijken zowel van werkwoord tot werkwoord als van substantief tot substantief te verschillen: *Hij liep de tuin in. Hij reed de autoweg op. Hij kwam de trap af/*Hij viel de boom uit/*Hij viel de trap af/Hij rolde de trap af/? Hij klom de boom in/? Hij viel het water in.*

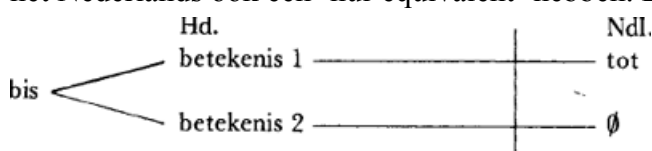
Doordat 'achterzetsels' (de trap *op*) minder systematisch zijn dan voorzetsels (*op* de kast/*in* de kast/...) worden ze meestal als bijwoordelijke delen van scheidbare werkwoorden aangevoeld. Ze verliezen ook vaak hun oorspronkelijke betekenis (van richting of volgorde). Naast *Ik moet het*

boek nog inkijken/doorkijken staan *Ik zal je werk morgen nakijken/ Ik zal de motor eens moeten nakijken*. Deze samenstellingen zijn helemaal transitief geworden en hun object is beperkt tot een substantief of pronomen met het kenmerk niet-levend.

Samenvattend kunnen we zeggen dat de tegenstelling *naar-na* het best vanuit de omgevingsstructuur van werkwoorden verklaard kan worden:

Ik kijk <i>naar iemand</i> of <i>naar iets</i>	Ik kijk <i>iemand</i> of <i>iets na</i>
	Ik kijk <i>iets na</i> .
Ik kijk <i>naar hem</i>	Ik kijk <i>hem na</i> .
Ik kijk <i>ernaar</i> .	Ik kijk <i>het na</i> .

Tenslotte kan één van de betekenissen van een voorzetsel van de vreemde taal in het Nederlands ook een 'nul-equivalent' hebben. Dit is het geval met:

Omdat het temporele *tot* als equivalent van *bis* erg frequent is, dringt het ook in die gevallen door, waarin de Nederlandse standaardtaal helemaal geen voorzetsel gebruikt. Zo ontstaan zinnestjes als **tot maandag zal ik wel klaar zijn* (Bis Montag werde ich schon fertig sein). Dit verschil in gebruikswijze tussen *tot* en *bis* kan men een Duitstalige m.i. het best uitleggen door naar het werkwoord te verwijzen: *tot* komt wel voor in de omgeving van werkwoorden als *blijven, wachten, duren..., spelen, slapen, uithouden,...* (Ook gevallen als *We hebben vakantie tot september* kunnen daarvan afgeleid worden); het hoort niet bij 'predatoren' (werkwoorden, werkwoordelijke uitdrukkingen, adjectieven) als *afmaken, in gereedheid brengen, klaar zijn*. Men zou kunnen stellen dat *tot* in een duratieve omgeving staat; in een resultatieve omgeving wordt geen voorzetsel gebruikt. Dit inzicht kan ook een basis zijn voor een verklaring van paren als

Tot wanneer moet ik dat kennen?

0□ Wanneer moet ik dat kennen?

Tot wanneer impliceert dat ik het de hele tijd niet mag vergeten; de vraag met de 0□-plaats informeert naar het moment waarop ik over de bedoelde kennis moet beschikken.

Eigenaardig genoeg blijkt het Zuidnederlands voor die 0□-plaats wél een voorzetsel te hebben. Zelf kan ik makkelijk vragen: Kan dat *tegen* maandag klaar zijn? Misschien is *tegen* hier een uitbreiding van zijn gebruik in bijv. *tegen het einde van de week*, waarvan het Duitse equivalent echter *gegen Ende der Woche* luidt.

2. Hoe men van het werkwoord als structureel centrum van de zin kan uitgaan hebben o.m. Helbig-Schenkel (1975) voor het Duits beschreven. Een werkwoord heeft (net als een chemisch element) een *valentie*,

een (quantitatieve) waarde. Die geeft het aantal zinsdelen aan, waarmee het werkwoord in grammaticale zin verbonden moet of kan zijn. Componenten die van de zin deel móeten uitmaken, worden verplicht genoemd, delen die met het werkwoord verbonden kúnnen zijn, heten facultatieve componenten. Tot de valentie van het werkwoord behoren niet de zgn. vrije bepalingen zoals tijds- en plaatsbepalingen, omdat die vrijwel altijd in een zin kunnen voorkomen en niet door het karakter van het werkwoord geconditioneerd zijn. In principe wordt voor het bepalen van de valentie van een werkwoord de weglaatbaarheid gehanteerd. Het werkwoord *leggen* bv. is in zijn meest gebruikte betekenis driewaardig:

De boerin (1) legt eieren (2) op de tafel (3).

Uit deze zin kan niets weggelaten worden zonder dat hij ongrammaticaal wordt.

Een tweede kenmerk van een werkwoord is zijn *distributie*. Je zou het de inhoud van zijn valentie of het kwalitatieve aspect van zijn quantitatieve eigenschappen kunnen noemen. De distributie geeft aan wélke zinsdelen bij een werkwoord moeten of kunnen voorkomen. In de meeste gevallen is het eerste zinsdeel vanzelfsprekend het onderwerp als persoonsbepalend stuk. Bij *leggen* moeten behalve het onderwerp als tweede component een objekt en als derde een bepaling van richting voorkomen.

Deze beschrijvingstechniek is in het vreemde-talenonderwijs bij uitstek bruikbaar wanneer de valentie en/of de distributie van semantisch equivalente werkwoorden in twee talen verschillen (inter-contrastief) of wanneer semantisch verwante werkwoorden in de doeltaal een verschillende valentie en/of distributie hebben (intra-contrastief). Ik geef van allebei die gevallen een paar voorbeelden en verbind deze beschrijvingstechniek om te beginnen met het verschijnsel dat we met Juhász ‘Kontrastmangel’ hebben genoemd.

2.1. De Engelse werkwoorden *remember* en *remind* vallen zowel in het Ndl. als in het Hd. samen tot *herinneren* resp. *erinnern*. De omgeving van deze laatste twee zijn echter niet helemaal hetzelfde:

Hd.		Ndl.
a. Ich (1) erinnere mich (2) (noch deutlich) <i>an sie</i> (3).		Ik (1) herinner me (2) <i>haar</i> (3) nog goed.
b. Darf ich (1) Sie (2) an das Buch (3) erinnern?		Mag ik (1) u (2) aan dat boek (3) herinneren?
c. Der Geruch (1) erinnert mich (2) an das Haus meines Grossvaters (3).		Die geur (1) herinnert me (2) aan het huis van mijn grootvader (3).

In het Duits kan tot de omgeving van alle drie de betekenisvarianten (a. in het geheugen hebben; b. maken dat iemand iets niet vergeet; c. in het geheugen roepen, doen denken aan) een voorzetselgroep met *an* voorkomen. In het Ndl. kan dit bij variant a niet. Het gebrek aan contrast in het Duits geeft dus aanleiding tot zinnen als **Ik herinner me nog aan haar*. Omgekeerd hebben Nederlandstaligen die Duits leren, het moeilijk met de naamval

van de tweede component in die taal. Omdat ze van een structuur met twee objecten zonder voorzetsel uitgaan (Ik herinner me die man), gebruiken ze (naar analogie met zinnen als *Ich kann mir den Mann nicht vorstellen*) ook bij het werkwoord *erinnern* een datief én een accusatief: Ich erinnere *mir den Mann nicht. De goede Duitse zin *Ich erinnere mich nicht, dass er angerufen hat* wordt door Nederlandstaligen vaak als vreemd aanvoeld omdat hij én een object in de accusatief én een lijdende voorwerpszin zou bevatten; zij zijn geneigd *mir* in plaats van *mich* te gebruiken. Dat *erinnern* twee lijdende voorwerpen zou hebben, is echter slechts schijn: in *Ich erinnere mich nicht, dass er angerufen hat* is de voorwerpszin immers een uitbreiding van het weggevallen *daran*. In de omgeving van de varianten b en c kan deze ‘kapstok’ trouwens in geen van beide talen wegvallen: Mag ik je *eraan* herinneren dat we morgen gaan zwemmen/Dat herinnert me *eraan* dat ik morgen naar Den Haag moet // Darf ich dich *daran* erinnern, dass wir morgen schwimmen gehen/ Das erinnert mich *daran*, dass ich morgen in Den Haag erwartet werde.

Ook vanuit het Engels is de Ndl. variant a de moeilijkste, en wel omdat *remember* niet reflexief is en dus in elk geval een component minder bij zich krijgt: I don't remember that girl / Ik herinner *me* dat meisje niet. *Remember* is bovendien slechts facultatief tweewaardig: Yes, I (1) remember / Ja, *dat* (2) herinner ik (1) *me* (3). Ook in het Duits lijkt me *Ja, ich erinnere mich* veel gewoner dan in het Nederlands? *Ja, ik herinner me*. Ik heb het gevoel dat van de drie hier besproken talen het Nederlands het onwennigst staat tegenover het weglaten van het onbepaald voornaamwoord als object:

Ask John.	Frage Johan.	Vraag het aan Johan.
I don't think so.	Ich glaube nicht.	Ik dacht het niet.
I hope so.	Ich hoffe.	Ik hoop het.
I wonder.	Ich frage mich.	Ik vraag het me af.
I give in.	Ich gebe auf.	Ik geef het op.

2.2. Het kan ook nuttig zijn de leerder attent te maken op verschillen in valentie en/of distributie van (min of meer) synonieme werkwoorden van de doeltaal zelf. De syntactische omgevingen van bv. *telefoneren*, *opbellen*, *bellen* leren ons dat alle drie die werkwoorden het in principe met alleen een subject kunnen stellen en dus éénwaardig zijn: *Ik zal eens telefoneren/opbellen/bellen*. Ze kunnen echter ook meer dan één component bij zich hebben, en dan komt er een reeks verschillen aan het licht:

Ik (1) zal Jan (2) eens telefoneren/opbellen/bellen.

Ik (1) zal telefoneren/opbellen/bellen dat we komen (2).

Ik (1) zal Jan (2) telefoneren/bellen dat we komen (3).

? Ik (1) zal Jan (2) opbellen dat we komen (3).

Als de laatste zin voor sommige Nederlandstaligen ongewoon klinkt, ligt dat aan het feit dat opbellen met de component *Jan* al een direct object heeft en dus geen dat-zin meer aanneemt, terwijl (ook volgens Van Dale)

Jan in de omgeving van telefoneren indirect object is en dus wél nog een plaats voor een lijdende-voorwerpszin open laat.

Om dezelfde reden, maar in omgekeerde zin, krijgen we:

Ik (1) zal naar Jan/naar die dienst (2)
telefoneren/bellen.

* Ik (1) zal naar Jan (2) opbellen.

Ik (1) heb met Jan (2)
getelefoneerd/gebeld.

* Ik (1) heb met Jan (2) opgebeld.

Als *opbellen* meer dan één component krijgt, is het transitief en wil het als communicatiepartner van zijn subject een direct object en geen voorzetselvoorwerp.

Hoewel de hierboven gedemonstreerde methode vanzelfsprekend niet alle moeilijkheden bij het onderwijzen van het Nederlands aan anderstaligen kan oplossen, blijkt ze toch een hanteerbaar instrument te zijn om structurele verschillen te verhelderen en op die manier het aantal idiomatische uitdrukkingen te reduceren. Dat die er altijd zullen blijven hoeft verder geen onoverkomelijk euvel te zijn. Integendeel, vaak houden ze er de spanning in: Un Français est amoureux *de* quelqu'un. Happy Englishmen are in love *with* their wives. Eine Deutsche kann sich *in* einen verlieben. En wij raken verliefd *op* iemand. Daar hebben we geen verklaring voor, en dat is ook niet nodig.

(jw)

Bibliografie

- Helbig, Gerhard & Schenkel, Wolfgang (1975): *Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Verben*. VEB Bibliografisches Institut Leipzig.
Juhász, János (1970): *Probleme der Interferenz*. Max Hueber Verlag München.

Het Nederlands in de wereld

De naam van onze taal. Dat Nederlands een moeilijke taal is, daarover zullen we het allemaal wel eens zijn. Maar het heeft weinig zin zo'n uitspraak te doen, want álle talen zijn moeilijk. De grammatica van een taal is een uiterst gecompliceerd systeem en het lexicon is zo omvangrijk dat niemand het volledig kent, al gaat het om zijn eigen moedertaal. Het Nederlands heeft echter twee bijzondere problemen die - bij mijn weten - de meeste andere talen niet hebben, waarschijnlijk omdat de sprekers van die talen zich niet kunnen voorstellen dat je hier een probleem van kúnt maken.

Het eerste probleem kunnen we zelf niet oplossen. Het betreft het alfabet, nl. de vraag of dat in het Nederlands 26 of 27 letters heeft, anders gezegd: of de *ij* één letter is of uit twee letters bestaat? Dat dit consequenties heeft voor de alfabetisering, dat

de woordenboeken de *ij* als een combinatie van *i* en *j*, maar de telefoongidsen dit grafeem als de 25e letter van

het alfabet beschouwen, het is algemeen bekend (maar daarom niet minder vervelend).

Het tweede probleem betreft de naam van onze taal: Nederlands-Hollands-Vlaams enz. Dat kunnen we wel oplossen, als we goed ons best doen, maar dat doen we niet altijd. En als wij dat al niet doen, wat kunnen we dan van buitenlanders verwachten?

Dit alles ter inleiding van een brief van collega Hans Tromp uit Madrid aan de redactie van het bulletin *Hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in Nederland*, een uitgave van de NUFFIC die veel lezers van *NEM* niet onbekend zal zijn. Het gaat hier over de benamingen voor onze taal in het Spaans. Het Nederlands wordt in het Spaanstalige deel van de wereld weinig onderwezen, maar Spaans is wel een wereldtaal, dus de zaak is bepaald niet onbelangrijk. Met toestemming van de schrijver drukken we zijn brief hier onverkort af.

‘Regelmatig krijg ik van de Ned. Ambassade alhier uw bulletin *Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek in Nederland* toegestuurd, in de Spaanse editie. Ik hoop dat dit blad veel mensen en instanties moge bereiken.

Ik wil u echter bij deze laten weten, dat ik het er niet mee eens ben dat het tegenwoordig, tenminste in de Spaanse versie, weer allemaal “Holanda” en het adjectief “holandés” is wat de klok slaat. Ik dacht eigenlijk dat we daar langzamerhand vanaf aan het komen waren, en ik signaleer ook regelmatig in de Spaanse pers het gebruik van “neerlandés” en “Países Bajos”, en dan vind ik dat uw tijdschrift daar consequenter in moest zijn, zeker daar het zich richt tot een min of meer academisch publiek. Ik begrijp overigens de moeilijkheden wel, en ik spuw ook geen vuur over b.v. een matig gebruik van het woord “Holanda” (dit dan ter afwisseling van “Países Bajos”), maar wel wil ik waken voor een regressie in deze materie (eigenlijk “wil” ik helemaal niet waken, ik heb een broertje dood aan het schrijven van dit soort brieven, maar als ik het niet doe, wie dan?).

Ik zie dat het de tendens van uw vertalingen is Nederland(s) voor officiële gelegenheden te bewaren (Príncipe Bernardo de los *Países Bajos*, Nuffic-Fundación universitaria *neerlandesa*), maar verder gaat dan alles op de “hollandse” toer, waarbij ook officiële benamingen niet meer als “nederlands” gelden. Want ik zie dat correspondentie over de verspreiding van dit tijdschrift gericht moet worden aan “embajada de Holanda” in mijn land, terwijl het me juist bereikt in een envelop waarop als afzender de *Embajada real de los Países Bajos* vermeld staat. Ook de Raad van de Nederlandse Universiteiten (Academische Raad?) heet bij u steevast “*Consejo de las Universidades Holandesas*”.

Het hoogtepunt van de spraakverwarring lijkt me bereikt te worden op blz. 21, van Bull. 3, volume 21, zomer 1977, waar Elsschot een “*autor neerlandés*” genoemd wordt. Ik veronderstel dan dat u het woord *neerlandés* als *nederlandstalig* begrepen wilt zien, hoewel we daar toch de woorden *neerlandófono* (zeer populair in de Spaanse pers) voor hebben, of, wat in dit geval heel mooi gekund had, *de expresión neerlandesa* (“el autor belga Elsschot, de expresión neerlandesa” - als je tenminste het adjectief Vlaams wilt vermijden). Ik trek dus mijn conclusie: *neerlandés* wordt in ieder geval

gebruikt als het om de taal gaat.

Maar wat ziet mijn oog op blz. 25 van hetzelfde nummer, tot mijn grote ontzetting? Daar wordt over onze oogappel, de ANS, gesproken, de *Algemene Nederlandse Spraakkunst*, en dat heet dan “la primera *Gramática General Holandesa*”. 't Woord “holandesa” staat hier zelfs in tegenspraak met de inhoud van het verdere bericht, zoals u uit een aandachtige lezing daarvan kunt opmaken. (Belgisch-Nederlandse samenwerking; aandacht voor taalverschillen tussen Noord en Zuid). En nou hadden we net bereikt dat de nieuwe druk van onze grammatica Van Dam-Oostendorp *Gramática neerlandesa* gaat heten!

Er zijn nog wel meer inkonsekwenties, zo begrijp ik (b.v. op nogmaals dezelfde pag., en vlgg.) niet waarom Den Haag wel vertaald wordt, en Nijmegen niet, terwijl *Nimega* zeker een zo lange traditie in het Spaans heeft als *La Haya*, maar ik veronderstel dat verdere bewijsvoering overbodig is.’

(jdr)

Diversen

Welkom in Nederland. Onder deze titel organiseert de vereniging ‘Nederland in den Vreemde’ van 27 tot 29 augustus 1979 in het Congresgebouw in Den Haag een congres voor Nederlanders in het buitenland. Het spijt ons en ook de organisatoren van ‘Welkom in Nederland’ dat dit congres en ons Zevende Colloquium in dezelfde week zullen plaatsvinden. De data van ons colloquium waren al vastgesteld toen wij van de Vereniging Nederland in den Vreemde hoorden van de plannen voor een congres. Het lag toen nog in de bedoeling dat congres in de derde week van augustus en ook in Amsterdam te houden. Helaas bleek het niet mogelijk in die week in Amsterdam congresruimte te krijgen. Het is voor de Nederlanders van buiten de muren die aan ons colloquium deelnemen erg jammer dat de twee evenementen gedeeltelijk samenvallen. Maar ook van onze zijde was het niet meer mogelijk nog naar andere data te zoeken. Het vinden van een vergaderweek waarin zoveel mogelijk mensen kunnen is toch altijd al een puzzel.

De meeste docenten Nederlands in het buitenland zullen door de *Nieuwsbrief* van de Vereniging Nederland in den Vreemde al op de hoogte zijn van de plannen voor het congres *Welkom in Nederland*. Voor lezers van *NEM* die er nu voor 't eerst over lezen, is het misschien wel interessant hier een paar punten uit het programma van *Welkom in Nederland* te vermelden.

28 aug.

‘Politieke situatie in Nederland’ door mr. M. van der Stoel, oudminister van Buitenlandse Zaken.

‘Economische situatie in Nederland’ door prof. dr. F.W. Rutten, secretaris-generaal Ministerie van Economische Zaken.

‘Cultureel leven in Nederland’ door mw. M. Gardeniers-Berendsen, Minister van CRM.

‘Geestelijk leven in Nederland’. Inleider nog onbekend.

29 aug.

‘Sociale voorzieningen’ door mw. Hannie van Leeuwen, oud-lid Tweede Kamer.

‘Onderwijs’ door prof. dr. G. Brenninkmeijer, Voorzitter van de Academische Raad.

‘De positie van de Nederlander in het buitenland’, panel onder voorzitterschap van dr. A. Vondeling, Voorzitter van de Tweede Kamer.

Inlichtingen over dit congres zijn te verkrijgen bij de Stichting Congres Nederlanders in het Buitenland, Bezuidenhoutseweg 2, Den Haag, Nederland, tel. 070/814191.

(hme)

Bibliotheek van de IVN

(Aanwinsten in de periode 15.10.1978-1.3.1979)

Lijst 1: publikaties waarvan door de auteur een exemplaar werd afgestaan aan de IVN

BRACHIN, P., 'Frankrijk in Marsmans leven en werk'. Overdruk uit: *De Nieuwe Taalgids*, 71e jg., 5, 1978, 446-460.

BRACHIN, P., 'Jan Greshoffs politieke houding speciaal m.b.t. de "Action Française"'. Overdruk uit: *Spiegel der Letteren*, 20e jg., 178-186.

HOEYDONCK, G. VAN, *Handleiding bij de lectuur van EEN ROOS VAN VLEES van Jan Wolkers*. In de serie OMTRENT, Melbourne, 1978, 39 blz. ISBN 90 223 0065 8; D 1978 0065 36.

LAGERWEY, W., 'Dutch at Calvin: a Living Tradition'. Tekst van een rede uitgesproken op 2 oktober 1978 (gestencild).

MEIJER, R.P., *Literature of the Low Countries*. A short history of Dutch literature in the Netherlands and Belgium; pp. IX + 402. 1978, Stanley Thornes (Publishers) Ltd., Educa House, 32 Malmesbury Road, Kingsditch Estate, Cheltenham GL 51 9PL, England. ISBN 0 85950 099 3; £9.25 net. New edition with corrections and additional material. First published in 1971 by Van Gorcum & Comp. N.V., Assen.

NOORDEGRAAF, J., 'Linguistica Neerlandica: A Dutch translation of the Port-Royal Grammar'. Overdruk uit *Historiographia Linguistica* V: 1/2, 193-204 (1978).

NOORDEGRAAF, J., en Arie IJZERMAN, Inleiding en aantekeningen bij Henri Hartog, *Brieven aan Van Deyssel*, Leiden 1978, De Vrije Vogel, 49 blz.

NOTERMANS, J., *Der goede Sinte Servaes*. Commentaren op Heinric van Veldeken's Sint Servaes legende; Maastricht: 1974, deel I, met een Ten geleide door dr. J. Deschamps, 210 blz.;

1975, deel II, met een Woord vooraf door dr. L.H. Pelzer, 208 blz.;

1976, deel III, met een Woord vooraf door dr. mr. H.H.E. Wouters, 312 blz.;

1977, deel IV (A), met een Ten geleide door dr. Louis Roppe,

Gouverneur van Limburg en een Bijdrage over de

Middel nederlandse prozalegenden van de H. Servatius door dr. J.

Deschamps; 1-288;

1977, deel IV (B), 291-608.

RESINK, G.J., 'Datam Jejah Kaki dan Jejah Kuda Multatuli Mengelilingi Ibukota'. In: *serva serbi. Negeri Belanda*, nr. 33, 1978, 18-21.

ROOIJ, J. de., 'Dubbel genus II. Een dialectgeografische studie met een mislukte poging tot sociolinguïstische inbreng'. Overdruk uit *Taal en Tongval* XXX (1978), 3-4, 105-135.

ROOIJ, J. de., 'International Association for Dutch Studies (IVN)'. In *Higher Education and Research in the Netherlands*, NUFFIC-Bulletin 3/4, vol. 22, Summer/Autumn 1978, 31-36.

WEEVERS, TH., *Droom en Beeld. De poëzie van Albert Verwey*. Amsterdam, 1978, Uitgeverij De Arbeiderspers, ISBN 90 295 5665 X, 297 blz.

Lijst 2: door verschillende instanties aangeboden publikaties

Aanbeveling betreffende de bescherming van historische objecten en hun rol in de hedendaagse samenleving. Uitgave 824069 F-249 van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Steenvoordelaan 370, Postbus 5406,

2280 HK Rijswijk, Nederland, oktober 1978.

AANS-Newsletter of the American Association for Netherlandic Studies; Number 9, October, 1978. Editor William Z. Shetter, Dept. of Germanic Languages, Indiana University, Bloomington, Indiana 47401, USA.

Annual Report 1976 Science Council of Japan; 22-34, Roppongi-7-chome, Minato-ku, Tokyo, Japan.

Basilica contact bulletin; kwartaalblad voor muziekinformatie; Kielenstraat 15, 3700 Tongeren, België; jg. 17, nr. 4, herfst 1978.

Bologna Center 1978/79; studiegids van een 'American Graduate Institution in International Affairs' van 'The Johns Hopkins University, via Belmeloro 11, 40126 Bologna, Italië.

Dokumentaal; informatie- en communicatiebulletin voor neerlandici, 7 (1978) 3, 7 (1978) 4.

Redactieadres: Blijde Inkomststraat 21, 3000 Leuven, België.

Administratie: Pieter de Hooghlaan 67, 1213 BS Hilversum, Nederland.

Dutch Crossing. A Journal for Students of Dutch in Britain, o.r.v. Agnes Budd, Theo Hermans, Susan Nicholls, Nicholas Taylor, Paul Vincent. Number 6, December 1978. Published by the Dutch Department, Bedford College, Regent's Park, London NW 1 4NS, G.B.

Fact Sheets on the Netherlands:

FS-4-N-1978, De openluchtrecreatie in Nederland;

FS-24-N-1978, Algemeen gezinsbeleid in Nederland;

FS-25-N-1978, Opbouwwerk in Nederland;

FS-26-N-1978, Overheid en beeldende kunstenaar in Nederland.

Uitgaven van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Steenvoordelaan 370, Postbus 5406, 2280 HK Rijswijk, Nederland.

Forum der Letteren, tijdschrift voor taal en letterkunde, december 1978.

NE ISSN 0015-8496.

Redactie: Postbus 232, Leiden, Nederland.

Uitgever: Dick Coutinho, Badlaan 2, Muiderberg, Nederland.

Gramma, tijdschrift voor taalkunde in Nijmegen; jg. 2, nr. 4, sept. 1978; jg. 3, nr. 1, jan. 1979. K.U. Nijmegen, Instituut Nederlands, Kamer 2.22, Erasmuslaan 40, Nijmegen, Nederland.

Informatiebulletin (afdeling Voorlichting buitenland, studiebezoeken en congreszaken) van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Steenvoordelaan 370, Postbus 5406, 2280 HK Rijswijk, Nederland. Nr. 50, mei-okt. 1978.

KFV-Mededelingen; orgaan van het Komitee voor Frans-Vlaanderen.

Driemaandelijks tijdschrift, 6e jg., nr. 3, dec. 1978. Vanderhaeghenstraat 46, 8790 Waregem, België.

Leuvense Bijdragen; tijdschrift voor Germaanse Filologie; 67e jg., 1978, 2e, 3e en 4e aflevering. Blijde Inkomststraat 21, 3000 Leuven, België.

Mededelingen van het Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde, nr. 30, december 1978. Uitgave van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Amsterdam.

Nachbarn 23: H.J. Leloux, *Mittelniederdeutsche in den Niederlanden entstandene Manuskripte und Frühdrucke*. Eine Übersicht über literarische Wechselbeziehungen zwischen den Niederlanden und Niederdeutschland. Uitgave van de Presse- und Kulturabteilung der Kgl. Niederländischen Botschaft, Bonn, 1979.

Nederlands Buitengaats, Contactblad Zomercursussen Nederlandse Taal en Cultuur, 6, dec. 1978. Uitgave van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur, Bestuur voor Internationale Culturele Betrekkingen, Kortenberglaan 158, B-1040 Brussel, België. Redactieadres: Magdalenasteenweg 13, bus 3, 1000 Brussel, België.

Neerlandia, algemeen-Nederlands tijdschrift; 82e jg., 1978, nrs. 4 en 5. Redactie: Jozef Plateastraat 16, 9000 Gent, België / Surinamestraat 28, Den Haag, Nederland. Administratie: Jan van Rijswijcklaan 28, 2000 Antwerpen, België; Surinamestraat 28, Den Haag, Nederland.

Ons Erfdeel, algemeen-Nederlands tweemaandelijks cultureel tijdschrift, 21e jg., nov.-dec. 5/78, 22e jg., jan.-feb. 1/79. Murissonstraat 160, 8530 Rekkem, België; Kerkstraat 3, 4944 XB Raamsdonk-dorp, Nederland.

Ons Kanton, maandblad van de Vriendenkring van het Komense, 8e jg., 1978, nrs. 5 en 6, 9e jg. 1979, nr. 1. Guide de Dieustraat 41, 7791 Neerwaasten, België.

Onze Taal, maandblad van het Genootschap Onze Taal, 47e jg., nrs. 10 t/m 12, 48e jg., nrs. 1 en 2. Redactie: Postbus 1, 2501 AA Den Haag, Nederland.

Administratie: Postbus 16090, 2500 BB Den Haag, Nederland.

Open deur, Tijdschrift van het Ministerie van Nederlandse Cultuur, 10e jg., nrs. 78/6, 78/7, 78/8, 78/9-10. Koloniënstraat 29-31, 1000 Brussel, België.

Programme 1978-1979 van het Institut Néerlandais, 121, rue de Lille, 75007 Paris.

Uitleg-krant, weekblad van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, 1e jg., nrs. 2 t/m 21. Nieuwe Uitleg 1, 2514 BP Den Haag, Nederland.

Uitleg-Magazine, veertiendaags tijdschrift van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, 43e jg., nrs. 3 t/m 11, Nieuwe Uitleg 1, 2514 BP Den Haag, Nederland.

ViW-Nieuws, tweemaandelijks tijdschrift van 'Vlamingen in de Wereld vzw', nr. 32, nov.-dec. 1978. Blanchestraat 11, 1050 Brussel, België.

Weekbulletin Voorlichtingsdienst van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Steenvoordelaan 370, Postbus 5406, 2280 HK Rijswijk (Z.H.), 2e jg., nrs. 1 t/m 20.

Zuid-Afrika, maandblad van de Zuid-Afrikaanse Stichting Moederland te Amsterdam voor de culturele en economische betrekkingen tussen Nederland en Zuid-Afrika, 55e jg., nrs. 10, 11/12; 56e jg., nr. 1. Keizersgracht 141, 1015 CK Amsterdam, Nederland.

Lijst 3: door uitgevers aangeboden publikaties

ANTIQUARIAAT SCHUHMACHER, Gelderschekade 107, 1011 EM Amsterdam, Nederland. *Catalogus 202*. Nederlands na 1880, literatuur, studies, tijdschriften.

ELSEVIER HOLLAND B.V., Amsteldijk 166, Amsterdam, Nederland.

Catalogus Voorjaar 1979:

- De Boekerij
- Informatie en ontwikkeling
- Hobby- en praktijkboeken
- Bellettrie
- Van Goor jeugdboeken
- Foto- en Filmboeken (H. Meulenhoff)
- Zuid-Hollandsche Uitgeversmaatschappij
- Manteau.

VAN GOOR & ZONEN, Amsterdam.

Kramers' Duits woordenboek, deel 2, Nederlands-Duits; 29e geheel herziene en vermeerderde druk, bewerkt door Prof. Dr. J. van Dam, 1978. ISBN 9000025605 (deel II), ISBN 90 00 02566 4 (deel I + deel II).

Verspreiding voor België: N.V. Librico, Schelle.

VAN GOOR & ZONEN, Kramers' Engels woordenboek, deel 2, Nederlands-Engels; 36e geheel herziene en vermeerderde druk, bewerkt door J.A. Jockin-la Bastide en G. van Kooten, 1978. ISBN 90 00 02558 3 (deel II), ISBN 90 00 2565 6 (deel I + deel II).

Verspreiding voor België: N.V. Librico, Schelle.

VAN GORCUM & COMP. B.V., Postbus 43, 9400 AA Assen, Nederland.

Vincent van Heuven, *Spelling en lezen. Hoe tragisch zijn de werkwoordsvormen?* 1978, XVIII + 236 blz. ISBN 90 232 1602 4. Prijs f 34,-.

VAN GORCUM & COMP. B.V., Dr. H.F.A. van der Lubbe o.f.m.,

Woordvolgorde in het Nederlands. Een synchrone structurele beschouwing, vierde druk, 1978, XIV + 377 blz. ISBN 90 232 1672 5. Prijs ing. f 29,90.

DE NEDERLANDSCHE BOEKHANDEL, Kapelsestraat 222, 2080 Kapellen, België.

Prospectus: Karel van Isacker, *Mijn land in de kering, 1830-1980*, deel I/1830-1914. Prijs Bfr. 1.850,-.

- DE SIKKEL, Kapelsestraat 222, 2080 Kapellen, België.
- S. Theissen en J. Vromans, *Nederlandse teksten voor hoger onderwijs 2*, 1978, ISBN 90 260 2862 8. Prijs Bfr. 260,-.
- DE SIKKEL, *Start*, driemaandelijks tijdschrift voor het onderwijs, 5e jg., nr. 2, sept.-okt. 1978; Informatie voor het taalonderwijs Nederlands, Engels, Duits.
- DE SIKKEL, Cursorische lectuur 1979.
- SINGEL 262, 1016 AC Amsterdam, Nederland. *Voorjaarscatalogus 1979* van DE ARBEIDERSPERS, QUERIDO en WETENSCHAPPELIJKE UITGEVERIJ. Verspreiding voor België: N.V. Uitgeversmaatschappij KOSMOS, Cogels-Osylei 12, 2600 Berchem-Antwerpen.
- STAATSUITGEVERIJ, Chr. Plantijnstraat, Den Haag, Nederland. *Publikaties van de Rijksoverheid*, 1978 9 t/m 12.
- THIEME & CIE, W.J., Postbus 7, 7200 AA Zutphen, Nederland. Van de reeks Klassiek Letterkundig Pantheon, nr. 128: Pieter Langendijk, *Krelis Louwen of Alexander de Groot op het Poeëtemaal*. Prijs f 12,50.
- VU-BOEKHANDEL, Hoofdgebouw Vrije Universiteit, Postbus 7161, De Boelelaan 1105, Amsterdam, Nederland. Oefenmateriaal behorend bij *Levend Nederlands* (vervaardigd door Jan H. Hulstijn en Marijke W.A. Schellart-Huizinga), 88 blz., ISBN 90 625 61314, 1978. Prijs f 10,-.

[Neerlandica extra Muros - najaar 1979]

Van de IVN

Zevende Colloquium Neerlandicum. Het is gebruikelijk dat in het najaarsnummer van *NEM* dat een paar maanden na een colloquium uitkomt, een terugblik op die driejaarlijkse bijeenkomst van docenten extra muros wordt gegeven. In het verleden is dat gedaan door het publiceren van een samenvattende beschouwing, gemaakt door een van de deelnemers of door een lid van de *NEM*-redactie. In beide gevallen was dus één persoon aan het woord, in het tweede geval bovendien iemand die ten nauwste bij de voorbereiding van het colloquium betrokken was geweest, want *NEM*-redacteuren zijn nu eenmaal tevens IVN-bestuursleden, dus organisatoren van het colloquium. Ditmaal kunnen we het anders doen: er is tijdens het colloquium een enquête gehouden, zodat een groot aantal deelnemers zijn stem kan laten horen, al moeten de resultaten van die enquête natuurlijk wel weer door één persoon worden weergegeven. Die ene persoon is helaas de bij dit alles zo nauw betrokken voorzitter, maar die zal proberen zo objectief mogelijk te zijn en de cijfers en opmerkingen van de enquête voor zichzelf te laten spreken.

Toch ben ik - om nu maar in deze vorm door te gaan - niet van plan een volledig overzicht-in-cijfers te geven. Ten eerste weten alle lezers van dit blad wel dat beoordelingscijfers een betrekkelijke waarde hebben: sommige mensen geven gewoonlijk hoge, andere meestal lage cijfers. Ik heb de indruk dat de invullers van de enquêteformulieren eerder tot de eerste dan tot de tweede categorie behoren, maar hoe weet ik of dit werkelijk zo is, of het voor allen geldt en zo nee, voor wie wel en voor wie niet? Ten tweede vind ik het niet aardig om mijn drie medebestuursleden en de vijf andere sprekers van het colloquium te kijk te zetten door precies, tot in enkele decimalen nauwkeurig, het gemiddelde cijfer te vermelden dat ze van de deelnemers, althans van degenen die de enquêteformulieren invulden, gekregen hebben. (Ik moet eerlijk bekennen, dat deze enquête mijn persoonlijk initiatief was: ik kon dit makkelijk doen, want ik was geen spreker!) Nog gekker zou het zijn de onderdelen van het programma waarover in de enquête een oordeel was gevraagd, in volgorde van behaalde scores te zetten, al zou dat het leuke resultaat opleveren dat de beste lezing pas op de vierde plaats zou komen: één van de bezoeken en de beide excursieactiviteiten kregen betere punten! Anderzijds is deze enquête niet gehouden om de resultaten te verdonkeremanen, en ik zal daarom in het onderstaande wel degelijk gebruik maken van de gegeven beoordelingen en opmerkingen.

Allereerst nog iets over de enquête zelf. Tijdens het colloquium vingen sommige bestuursleden nu en dan geluiden op dat men het moeilijk of niet plezierig vond cijfers te moeten geven, soms ook dat men liever niet zijn naam op het formulier wilde zetten. In het eerste geval werd geantwoord dat men toch ook, eventueel alléén, opmerkingen kon maken, in het tweede geval dat de formulieren ook anoniem ingediend mochten worden. Er was naar de naam van de invuller gevraagd omdat dat in een enkel geval van belang kon zijn, bv. als het ging om de beoordeling van een vergadering

per taalgebied, maar van doorslaggevende betekenis was dit niet. Het valt me daarom bepaald niet tegen dat er tot op het moment van schrijven 37 ingevulde formulieren zijn binnengekomen (op een totaal van 90 extramurale deelnemers; geen slecht resultaat voor een enquête), waarvan er één geen cijfers maar alleen een algemene opmerking bevat, en één anoniem is. Met één (gewaardeerde) uitzondering waren alle formulieren afkomstig van docenten extra muros, voor wie de enquête natuurlijk ook in de eerste plaats bedoeld was.

Dan de resultaten. Wat de *letterkunde* betreft, vonden de respondenten de lezing van prof. Strengholt ('Dromen in Vondels drama's') iets minder en die van dr. Brems ('Neo-romantische tendensen in de hedendaagse Nederlandse poëzie') iets meer dan 'goed'. Een paar invullers vonden de voordracht van Strengholt wat te specialistisch en daardoor minder geschikt voor dit gehoor, maar anderen hadden er juist veel waardering voor en iemand vulde zelfs in dat zij nu weer eens een nieuwe kant van Vondel kon belichten in haar onderwijs. Eén persoon zei de voorkeur te geven aan voordrachten over moderne letterkunde, bij voorkeur poëzie én proza. Hierbij kan aangetekend worden, dat de organisatoren ditmaal met opzet een lezing over Vondel op het programma hadden geplaatst, omdat 1979 een Vondeljaar was. Ze hebben daar nog steeds geen spijt van, vooral omdat er dit jaar beslist niet overmatig veel aandacht aan deze grote zeventiende-eeuwer besteed is. Ook t.a.v. de lezing van Brems liepen de gemaakte opmerkingen nogal uiteen, al was de gemiddelde beoordeling in cijfers vrij hoog. De een vond het onderwerp wat beperkt, maar een ander sprak van een 'interessant nieuw terrein'; iemand vond de inhoud beter dan de presentatie, maar iemand anders roemde juist de mooie voordracht van de poëzievoorbeelden; 'onduidelijk en onoverzichtelijk' stond tegenover 'zeer informatief'.

In de afdeling *taalkunde* werd de lezing van prof. Van den Toorn ('De beoefening van de moderne taalkunde in Nederland') bijzonder gewaardeerd. 'Een lezing van formaat', schreef iemand, maar hij had als enige ook een kritische opmerking: sprekers opvatting over sociolinguïstiek vond hij 'rechts' en dat paste niet - 'ook al zit er wat in' - in een overzicht dat de pretentie heeft objectiverend te zijn. Verder niets dan lof. Dat bleek ook wel uit de cijfers: met een gemiddelde beoordeling die precies tussen 'goed' en 'uitstekend' in stond, verwierf deze lezing de hoogste waardering van de respondenten. Dr. De Vries met zijn 'Opvattingen over het begrip ABN' bleef daar niet ver onder. Maar de opmerkingen waren hier meer gevarieerd. Sommigen vonden deze voordracht uitermate geschikt voor het buitenlandse publiek, anderen juist niet. Iemand noemde De Vries 'geestig', maar een ander vond dat hij niet altijd vriendelijk was voor Zuidnederlanders en buitenlanders. Een paar invullers betreurden de verwarde discussie die op de inleiding volgde. Vermeldenswaardig is ten slotte nog de opmerking dat de lezing aan de titel beantwoordde en er dus geen bepaalde conclusies te verwachten waren.

Tot de afdeling *didactiek* waren twee lezingen en twee forums te rekenen. De lezing van prof. Wilmots ('Doelstellingen en verwachtingspatronen

in het onderwijs Nederlands als vreemde taal') en die van prof. Engels ('Kritische beschouwingen bij recente theorieën over het vreemde-talenleren') werden door de invullers van de enquêteformulieren allebei als 'goed' gekwalificeerd. De voordracht van Wilmots werd door sommigen - met waardering voor de gedegen inhoud - te theoretisch gevonden, soms ook te lang, waardoor er geen tijd voor discussie overbleef. Ook het betoog van Engels vonden enkele respondenten te theoretisch of te algemeen, ook wel wat onoverzichtelijk, maar zijn 'enthousiaste' manier van spreken werd geroemd.

Over de beide forums schreef een van de invullers dat hij het idee goed vond, maar ze scoorden wat lager dan de lezingen, beide tussen 'goed' en 'redelijk' in, zij het dichter bij de eerste kwalificatie. Het forum over 'Hoe wordt het onderwijs van de Nederlandse letterkunde op de middelbare school in België en Nederland tegenwoordig opgevat?', onder voorzitterschap van prof. Vekeman en met als inleiders de heren Aertsens (België) en Hawinkels (Nederland) was volgens een van de invullers geen echt forum. Het kwam immers nauwelijks tot een gesprek, al werden de uiteenzettingen van de beide inleiders, vooral die van Hawinkels, gewaardeerd. Nogal dikwijls werd de opmerking gemaakt dat men dit onderwerp van weinig praktisch belang vond voor het aanwezige publiek. Het is misschien goed hierbij aan te tekenen, dat dit onderwerp voortgekomen is uit de voorstellen die de enquête van twee jaar geleden opgeleverd heeft. (Dat geldt eigenlijk voor alle programmaonderdelen van dit colloquium; maar er zijn toen door zoveel mensen zoveel voorstellen gedaan dat er bepaald geen sprake was van een 'communis opinio'.) Wij dachten ook dat het letterkundeonderwijs aan buitenlandse universiteiten waarschijnlijk vaak meer overeenkomst vertoont met dat aan Belgische en Nederlandse middelbare scholen dan met de literatuurwetenschap die aan de universiteiten van het Nederlandse taalgebied bedreven wordt.

Het forumgesprek over het gebruik van het talenpracticum (voorzitter: prof. Nieuwborg; forumleden: de heren Berteloot (BRD), Prądota (Polen), Rigelsford (Engeland) en Van Seggelen (Frankrijk)) was wel een echt gesprek, dat heeft geen enkele invuller ontkend en hebben sommigen uitdrukkelijk bevestigd. Een paar respondenten prezen de voorbereiding en gespreksleiding van Nieuwborg. Enkelens merkten op dat ze het nuttig gevonden hadden, maar er waren er ook die bij de zinvolheid van dit forumgesprek een vraagteken plaatsten.

Het programmaonderdeel *realia* baart de organisatoren van colloquia nogal eens zorgen. De naam ervan (we spreken ook wel van 'Landeskunde', 'kennis van land en volk', of 'culturele en maatschappelijke ontwikkelingen') is al een probleem op zichzelf. Maar omdat van oudsher de neiging bestaat eerst de onderdelen taalkunde, letterkunde en didactiek 'veilig te stellen', is het gevaar aanwezig dat 'realia' de sluitpost van de programma-begroting wordt. Bovendien is het terrein zo onafzienbaar dat er een keuzeprobleem ontstaat. En ten slotte kan men pech hebben - al kan dat natuurlijk met elk onderdeel. Deze keer zou de bedoelde programma-component volwaardig, namelijk met twee lezingen, vertegenwoordigd zijn, één op de openings- en één op de slotzitting. Zulke meer algemene lezingen

zijn immers ook wat aantrekkelijker voor een groter publiek, dat juist op die zittingen aanwezig is. De eerste voordracht zou handelen over Amsterdam (bij vorige colloquia was door de deelnemers om meer informatie gevraagd over de plaats waar we congresseerden) én over architectuur en beeldende kunst - die twee elementen leken goed te combineren. De afdeling Voorlichting van de gemeente Amsterdam beval ons desgevraagd een spreker aan, de heer Van Konijnenburg. De tweede lezing zou over een politiek onderwerp gaan. Als spreker dachten we aan dr. Vondeling, oud-minister, oud-kamervoorzitter, sinds kort lid van het Europees parlement, en tevens bekend om zijn belangstelling voor de Nederlandse taal, dus naar ons idee 'de juiste man op de juiste plaats'. Tot zover de planning.

Toen kwam de pech met de heer Vondeling. Hij had in principe toegezegd en we zouden half juli definitief antwoord krijgen. Toen we begin augustus nog niets van hem gehoord hadden, begonnen we opnieuw contact te zoeken, maar de heer Vondeling bleek onvindbaar. Kort voor het colloquium had mevrouw Moolenburgh hem eindelijk opgespoord. Onze brief met het verzoek over een politiek onderwerp te spreken, was waarschijnlijk ergens tussen Den Haag en Straatsburg in het ongerede geraakt. Hij beloofde in ieder geval te zullen komen en we gaven hem *carte blanche* wat het onderwerp betreft.

Helaas gaven de deelnemers aan het colloquium, althans de invullers van de enquête, aan de voordrachten van de heer Van Konijnenburg en Vondeling de laagste en op één na laagste waardering: de gemiddelde beoordeling in de cijfers van de eerste lag (iets) onder redelijk, die van de tweede lag daar (iets meer) boven. (Waarmee tussen haakjes toch maar vastgesteld kan worden, dat de laagst mogelijke beoordeling, nl. 'beneden de maat', voor geen enkel item van het programma als gemiddelde uit de bus kwam.) Lezing en film van Van Konijnenburg werden overigens niet door veel invullers beoordeeld: door een vergissing mijnerzijds was dit programmapunt niet op het formulier vermeld. Maar ook uit persoonlijke gesprekken heb ik wel vernomen dat de waardering vrij laag was, zowel wat de inhoud als wat de presentatie van de lezing betreft. De film over Amsterdam compenseerde dit kennelijk niet in voldoende mate. Het bezwaar tegen de causerie van Vondeling was voornamelijk dat de spreker zo moeilijk te verstaan was en dat lag blijkbaar niet alleen aan de geluidsinstallatie, die ons overigens tijdens het hele colloquium nogal parten speelde. Gelukkig waren er over Vondeling ook wel positieve geluiden. Een van de respondenten noemde zijn onderwerp 'actueel en eigenlijk wel belangrijk', een ander drukte haar waardering ervoor uit dat hij het colloquium had willen toespreken.

Na dit dieptepunt kan ik weer wat gunstiger beoordelingen uit de enquête vermelden. De *vergaderingen per (taal)gebied* blijken nog steeds in een duidelijke behoefte te voorzien, en de manier waarop ze gehouden werden, ondervond deze keer veel waardering. De gemiddelde beoordeling was hoog: midden tussen 'goed' en 'uitstekend', net onder Van den Toorn, als ik me zo mag uitdrukken. Een enkeling wilde graag meer tijd voor dit programmaonderdeel. Uitsplitsing over de verschillende vergaderingen leverde geen significante verschillen op.

De *IVN-vergadering* en de *plenumvergadering* zijn in het algemeen minder populair, dat is althans mijn indruk uit het verleden. Maar het bleek deze keer erg mee te vallen: de gemiddelde beoordelingen in cijfers waren respectievelijk precies ‘goed’ en iets meer dan ‘goed’. In de opmerkingen werd een paar keer het vlotte verloop van de beide vergaderingen met waardering genoemd.

Maar de hoogtepunten moeten nog komen. Tijdens dit colloquium is - ook weer op verzoek van degenen die de enquête van 1977 ingevuld hebben - kwantitatief minder aandacht besteed aan *excursies en bezoeken* dan op de meeste vorige colloquia. Eén middag gingen we naar de IJsselmeerpolders, we aten in een landelijke herberg, en brachten de avond door in het Muiderslot. Eén avond was er gelegenheid om een bezoek te brengen aan twee instituten in Amsterdam.

De waardering voor deze programmapunten was bijzonder groot. Niet dat er geen negatieve opmerkingen waren. Er was kritiek op de gidsen: een beetje op die in de IJsselmeerpolders, veel op die in het Muiderslot. Sommigen hadden liever wat minder in de bus gezeten en ook eens een bezoek gebracht aan een van de nieuwe steden in de polders. Maar er was lof over de barbecuemaaltijd en over het concert in het Muiderslot. En vooral de gemiddelde beoordeling klonk als een klok: de cijfers van zowel de IJsselmeerpolders als het Muiderslot naderden tot ‘uitstekend’. Dit moet wel een grote voldoening zijn voor de medewerkers van het Bureau Congressen van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, die deze excursie organiseerden.

De bezoeken aan de Universiteitsbibliotheek en aan het P.J. Meertens-Instituut (voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde) in Amsterdam vonden plaats op een avond, die voor de meeste deelnemers ook een vrije avond kon zijn. Het is dus begrijpelijk dat lang niet iedereen hieraan heeft deelgenomen. Over het eerste bezoek hebben maar zes mensen op een enquêteformulier een oordeel gegeven; dat was meer dan ‘goed’. Over het tweede bezoek spraken twaalf personen zich uit en ze deden dit zonder uitzondering met het cijfer 1 (= ‘uitstekend’), waaraan soms in opmerkingen nog prijzend commentaar werd toegevoegd. Als personeelslid van het P.J.

Meertens-Instituut doet mij dit natuurlijk veel plezier, al moet ik daar direct aan toevoegen dat ik in de voorbereiding van dit bezoek geen groot aandeel gehad heb. Ik was zelf ook aangenaam verrast dat mijn collega's er zoveel werk van gemaakt hadden; in de vorm van een grote opkomst, interessante presentatie van tentoonstellingsmateriaal, lekkere wijn en kaas en in het algemeen attent gastheerschap.

Behalve beoordelingen van en opmerkingen over de afzonderlijke programmaonderdelen, waren er in de enquêteformulieren ook nog algemene opmerkingen te vinden. Die zijn misschien wel het belangrijkste resultaat van deze enquête: immers, het zevende colloquium is voorbij, goed of niet goed, maar het achtste en alle volgende moeten nog komen en de organisatoren van straks kunnen rekening houden met de inzichten en wensen van nu, voorzover die ook voor de toekomst gelden. Vandaar hieronder nog een korte samenvatting van die algemene opmerkingen.

Een paar invullers leggen de nadruk op het belang van de contacten die tijdens colloquia gelegd of hernieuwd kunnen worden: met andere docenten extra muros, met Belgische en Nederlandse neerlandici (vooral deze keer in ruime mate vertegenwoordigd), met ambtenaren van ministeries, met vertegenwoordigers van instellingen en verenigingen enz.

Hierbij sluit enigszins de opmerking aan dat het programma ook deze keer nog weer te vol was: voor deze contacten is meer vrije tijd nodig, maar ook om een keer de stad in te gaan - en volgens iemand was er zelfs te weinig tijd om te eten.

Wat de inhoud van de voordrachten betreft, werd meer dan eens de wens uitgesproken dat die niet te theoretisch zou moeten zijn (zoals hierboven ook al n.a.v. enkele lezingen vermeld), maar ook van praktisch belang voor het onderwijs in het buitenland. Sommigen noemden een concreet onderwerp: hoe werk je met gevorderden, hoe introduceer je de Nederlandse literatuur, hoe doceer je grammatica? In verband hiermee werd voorgesteld meer docenten extra muros op de colloquia aan het woord te laten. Maar daar staat weer tegenover dat sommigen vooral naar het Nederlandse taalgebied komen om kennis te nemen van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van taal(kunde) en literatuur(wetenschap) en die kunnen ze het best van de intramurale neerlandici vernemen.

Een enkeling deed al concrete voorstellen voor het programma van het volgende colloquium, dat in Leuven zal plaatsvinden. In het algemeen: (nog) meer nadruk op didactiek; in het bijzonder: het optreden van een Nederlandstalige auteur, een bezoek aan een krant of weekblad, excursies naar Brussel en randgemeenten en/of naar Frans-Vlaanderen.

Een belangrijk punt is nog de vorm van de informatieoverdracht. Lezingen met discussie raken een beetje uit de tijd, in ieder geval als er niet van tevoren samenvattingen gestuurd worden. Het idee forumgesprek werd met waardering gesignaleerd. Ook werd gedacht aan discussiegroepen per onderwerp. De voorzitters zijn in een dergelijke opzet nog veel belangrijker dan nu: ze moeten met zorg gekozen worden en ze moeten ook gelegenheid hebben hun onderdeel grondig voor te bereiden.

Het is wel duidelijk dat deze nieuwe werkvormen meer voorbereiding vergen. Voor de IVN, die nog altijd maar beschikt over één full-timekracht en een paar vrije-tijdsbesteders, is dat een hele opgave. Maar we zullen er serieus over nadenken en naar de beste oplossingen zoeken.

In ieder geval past hier een woord van hartelijke dank aan allen die de enquêteformulieren ingevuld hebben en daardoor het materiaal hebben geleverd voor dit overzicht, dat bij de deelnemers aan het zevende colloquium hopelijk goede herinneringen opgewekt heeft en hen doet verlangen naar het weerzien over drie jaar in Leuven.

(jdr)

Resoluties

In de plenumvergadering van het Zevende Colloquium (31.8.1979) werden de volgende resoluties aangenomen.

1. Het Zevende Colloquium Neerlandicum (27.8.1979-31.8.1979 te Amsterdam) betreurt het feit dat ondanks de inspanningen die werden ondernomen om de officiële talen van de Europese gemeenschappen aan de drie instituten voor Vertalers en Tolken in de Bondsrepubliek adequaat te vertegenwoordigen, het Nederlands aan deze instituten nog steeds een relatief geringe betekenis wordt toegekend.
Zo kan Nederlands aan het 'Fachbereich Angewandte Sprachwissenschaft' te Germersheim en aan het 'Institut für Übersetzen und Dolmetschen' te Heidelberg slechts als tweede vreemde taal worden gestudeerd, terwijl het sinds kort niet meer mogelijk is Nederlands aan het 'Fachbereich für Angewandte Sprachwissenschaft sowie Übersetzen und Dolmetschen' te Saarbrücken in het kader van de 'Diplomprüfung' te studeren.
Met het oog op de zeer duidelijke vraag naar absolventen met een zo breed mogelijke kennis van verschillende talen, ook en vooral van de zogenaamde 'kleine' talen - een vraag die vooral door de talendienst van de Europese Gemeenschappen steeds weer tot uitdrukking wordt gebracht -, lijkt de uitbreiding van het vak Nederlands aan deze instituten zeer wenselijk. Zo zou bijvoorbeeld de tolkenopleiding behalve aan het 'Fachbereich Angewandte Sprachwissenschaft' te Germersheim ook aan de twee andere instituten weer moeten worden aangeboden.
2. Het Zevende Colloquium Neerlandicum drukt zijn grote verontrusting uit over het door de Staatssecretaris van Nationaal Onderwijs van Frankrijk op 17 april 1979 meegedeelde voornemen van de Franse regering in de nabije toekomst het vreemde-talenonderwijs in de eerste cyclus van het Middelbaar Onderwijs te beperken tot één enkele vreemde taal, tengevolge waarvan het pakket van vreemde talen dat binnen het kader van het verplichte onderwijs wordt aangeboden aanzienlijk zou worden beperkt ten voordele van een monopoliepositie.
3. Het Zevende Colloquium Neerlandicum betreurt nog steeds het verdwijnen van *Delta* en dringt nogmaals met klem aan op de uitgave op korte termijn van een soortgelijk orgaan.
4. De deelnemers aan het Zevende Colloquium Neerlandicum spreken hun bezorgdheid uit over de aantasting van de continuïteit van het onderwijs van het Nederlands in Italië en dringen er bij de Belgische en Nederlandse ministeries op aan hiervoor van de Italiaanse autoriteiten betere waarborgen te verkrijgen.

Het nieuwe bestuur. Op de ledenvergadering van de IVN, die op 31.8.1979 in Amsterdam plaatsvond, werd het bestuur voor de periode 1979-1982 gekozen. Het ziet er als volgt uit:

Dagelijks bestuur:

Dr. J. de Rooij (Amsterdam, vh. Stockholm), voorzitter
 Prof. dr. R.P. Meijer (Londen), ondervoorzitter
 Prof. dr. J.G. Wilmots (Hasselt/Diepenbeek, vh. Frankfort),
 ondervoorzitter
 Mw. H. Moolenburgh-Ekkel (Den Haag), secretaris
 Dr. J.W. de Vries (Leiden, vh. Jakarta), penningmeester
 Mw. prof. dr. R. Jansen-Sieben (Brussel)
 Mw. prof. dr. M.H. Schenkeveld (Amsterdam)

Overige bestuursleden:

Prof. dr. J.H. Meter (Napels/Rome)
 Dr. St. Prądota (Wrocław)
 Mw. prof. dr. E.H. Raidt (Johannesburg)
 Prof. dr. A.J.M. van Seggelen (Straatsburg)
 Prof. dr. W.Z. Shetter (Bloomington)
 Drs. P.J.M. Starmans (Helsinki)
 Prof. dr. H. Vekeman (Keulen).

Afgetreden zijn (tussen haakjes hun bestuursperiode):

Prof. dr. P. Brachin, Parijs (1970-1979, 1961-1970 lid
 Werkcommissie)
 Prof. dr. M. Rutten, Luik (1970-1979)
 Prof. dr. L.E. Schmitt, Marburg (1970-1979, 1961-1970 lid
 Werkcommissie)
 Prof. dr. M.C. van den Toorn, Nijmegen (1976-1979)
 Mw. drs. G. de Vries, Kopenhagen (1970-1979, 1961-1970 lid
 Werkcommissie).

Op het Zevende Colloquium kon persoonlijk afscheid worden genomen van mw. De Vries en prof. Van den Toorn. Mw. De Vries ontving naast een hartelijk dankwoord een attentie voor jarenlange trouwe dienst; prof. Van den Toorn moest het met een dankwoord zonder zichtbaar blijk van waardering doen. Hij was dan ook maar drie jaar bestuurslid geweest!

Helaas waren prof. Brachin, prof. Rutten en prof. Schmitt niet op het colloquium aanwezig. Het bestuur dankt hen ook op deze plaats voor alles wat zij voor de IVN hebben gedaan.

Nieuwe bestuursleden zijn de dames Jansen-Sieben en Schenkeveld en de heren Van Seggelen, Starmans en Vekeman.

Mw. prof. dr. R. Jansen-Sieben is hoogleraar Nederlandse Taalkunde aan de Vrije Universiteit Brussel. Mw. prof. dr. M.H. Schenkeveld is eveneens hoogleraar aan een Vrije Universiteit, nl. die in Amsterdam. Zij doceert daar Nederlandse letterkunde. Beide dames maken deel uit van het dagelijks bestuur van de IVN, waarin zij resp. prof. Rutten en prof. Van den Toorn opvolgen.

Prof. dr. A.J.M. van Seggelen is in de kringen van de buitenlandse neerlandistiek geen onbekende. Hij is Professeur de Langue, Littérature et Civilisation Néerlandaises aan de Université des Sciences Humaines de Strasbourg. Hij volgt in het bestuur prof. Brachin op.

Drs. P.J.M. Starmans, de opvolger van mw. De Vries in het bestuur, is met een leeropdracht voor Nederlands verbonden aan de Universiteit van

Helsinki.

Prof. dr. H. Vekeman is Professor der niederländischen Philologie aan de Universiteit van Keulen. Zijn voorganger in het bestuur was prof. dr. L.E. Schmitt (Marburg). Wij heten ook op deze plaats de nieuwe bestuursleden hartelijk welkom.
(hme)

Hoogleraarsbenoeming. Een van de hierboven genoemde bestuursleden, tevens redacteur van *NEM*, verdient een aparte vermelding. Dr. J.G. Wilmots mag zich nu Professor Wilmots noemen. Hij is sinds 1 september 1979 verantwoordelijk voor de Leergang Duits aan de Economische Hogeschool Limburg te Hasselt/Diepenbeek. Zijn mederedacteuren wensen hem nog eens hartelijk geluk met deze benoeming.

Nota Internationale Culturele Betrekkingen (2). In *NEM-32* werd het eerste stuk over deze nota besloten met het uitspreken van de hoop dat de IVN in de gelegenheid zou worden gesteld de hoorzitting over de nota bij te wonen (blz. 7). Die hoop is in vervulling gegaan. Op maandag 26 maart 1979 werd de IVN met een tiental van de ongeveer 80 organisaties die commentaar op de nota hadden gegeven, uitgenodigd in de hoorzitting vragen te beantwoorden. De heer De Rooij en ondergetekende waren op de vastgestelde tijd, 17 uur 15, in de Schepelzaal aan het Binnenhof aanwezig.

De vragen van de leden van de Bijzondere Commissie betroffen o.a. het onderwijs van het Nederlands in Oost-Europa en Indonesië. Ook over de samenwerking met België op het terrein van de buitenlandse neerlandistiek werden enkele vragen gesteld.

Op 18 juni werd over de nota een Openbare Commissievergadering gehouden. Ondergetekende heeft op de bezoekertribune de vergadering, die een hele dag in beslag nam, bijgewoond. De leiding was in handen van het kamerlid Kleisterlee. Verder waren aanwezig de leden van de Bijzondere Commissie (10), de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (mw. Gardeniers-Berendsen), de Minister van Onderwijs en Wetenschappen (Pais) en de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken (Van der Mei) en ambtenaren van de drie ministeries.

Het is verleidelijk te citeren uit de *Handelingen* van deze vergadering. De plaatsruimte in *NEM* laat dit helaas niet toe. Ook is het niet mogelijk alle ingediende moties (12) op te nemen. Ik zal mij beperken tot de moties die voor de neerlandistiek in het buitenland van belang zijn. Op 4 september 1979 is er in de Tweede Kamer over de moties gestemd.

Motie nr. 8:

‘De Kamer, gehoord de beraadslaging over de nota Internationale Culturele Betrekkingen; overwegende dat de oprichting van een Nederlands Huis in Brussel hoge prioriteit dient te hebben; overwegende dat een Nederlands Huis in Brussel zal bijdragen tot versterking van de samenwerking in Beneluxverband; spreekt uit, dat uiterlijk vóór 1 januari 1980 een feitelijk begin gemaakt dient te zijn met de oprichting van een Nederlands Huis in Brussel; verzoekt de Regering, daartoe passende maatregelen te treffen, en gaat over tot de orde van de dag.’

Deze motie werd door de Kamer met alleen de PSP (Pacifistisch Socialistische Partij) tegen, aangenomen.

Motie nr. 12:

‘De Kamer, gehoord de beraadslaging over de Nota Internationale Culturele Betrekkingen; van mening, dat de Nederlandse taal een onmiskenbaar element is voor het bestaan van de Nederlandse cultuur en voor het bekendmaken van deze cultuur in het buitenland; van oordeel, dat in het regeringsbeleid ter zake van internationale culturele betrekkingen meer aandacht behoort te worden geschonken aan het verspreiden van en het geven van onderricht in de Nederlandse taal in het buitenland; vraagt de regering te onderzoeken:

- a. in hoeverre allereerst bij Nederlanders, en voorts bij universitaire instellingen, in de landen waarmee Nederland betrekkingen onderhoudt, er behoefte bestaat aan onderwijs in de Nederlandse taal;
- b. in hoeverre bestaande of nieuwe initiatieven tot het geven van onderwijs in de Nederlandse taal door de Nederlandse overheid kunnen worden gesteund;

en de resultaten van deze onderzoeken, eventueel in deelrapporten aan de Kamer mede te delen,

en gaat over tot de orde van de dag’.

Deze motie werd door de Kamer met algemene stemmen aanvaard.

Motie nr. 13:

‘De Kamer, enz.

van mening, dat culturele attaché's en andere aan ambassades verbonden ambtenaren, die in concrete situaties culturele betrekkingen behoren te begeleiden en te bevorderen, een sleutelrol kunnen vervullen in de verwezenlijking van het Nederlandse beleid ter zake internationale culturele betrekkingen in het betreffende land;

verzoekt de Regering:

- a. voor deze ambtenaren een algemene instructie met betrekking tot het beleid van de internationale culturele betrekkingen op te stellen;
- b. deze ambtenaren doorlopend van informatie over de gang van het culturele leven in Nederland te voorzien;
- c. deze ambtenaren regelmatig naar Nederland te laten terugkeren om van het culturele leven in Nederland kennis te nemen;
- d. in het leerprogramma voor ambtenaren van Buitenlandse Zaken meer aandacht te besteden aan (ook moderne) Nederlandse cultuuruitingen en het geven van voorlichting daarover,

en gaat over tot de orde van de dag.

Deze motie werd door de Kamer aanvaard met alleen de Staatkundig Gereformeerde Partij tegen.

Motie nr. 14:

‘De Kamer, enz...

nodigt de Regering uit, nadere uitvoering te geven aan de bepalingen van de Slotakte van Helsinki inzake de samenwerking op humanitair en ander ge-

bied, door in bilaterale contacten de nodige initiatieven te nemen voor overleg met de Regeringen van de aan de Europese Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking deelnemende landen om:

1. de vertaling van werken in de talen van de andere deelnemende landen, in het bijzonder van die talen, die relatief weinig verspreid of bestudeerd zijn of worden, aan te moedigen;
2. de georganiseerde bestudering van de talen en de beschaving van de Europese landen in onderwijsinstellingen te stimuleren;
3. activiteiten aan te moedigen, die gericht zijn op het verwerven van een grotere kennis van de cultuur van de deelnemende landen, met eerbiediging van alle culturen en zonder enige discriminatie, met inbegrip van de nationale minderheidsgroepen, in de geest van de bepalingen van de Slotakte van Helsinki;

en gaat over tot de orde van de dag'.

Deze motie werd door de Kamer met algemene stemmen aanvaard.

Belangstellenden kunnen de *Handelingen* voor f2,50 bestellen bij de Staatsuitgeverij, Chr. Plantijnstraat, Den Haag (Eerste vergadering Nota betreffende de Internationale Culturele Betrekkingen (14206), OCV 31, 18 juni 1979).

(hme)

In memoriam mevrouw dr. H.D. Jalink-Wesle. Oudere lezers van *NEM* zullen zich de vrouw van de in 1971 overleden secretaris van de Werkcommissie, dr. J.M. Jalink, nog wel herinneren. Zij was een trouwe gast op onze colloquia. En heel wat docenten zijn in huize Jalink aan de Haagse Jacob Cabelliastraat gastvrij ontvangen. Ook na de dood van Jalink bleef zij vol belangstelling voor het werk van de IVN. Zelfs kort voor ons Zevende Colloquium, toen het spreken haar al heel moeilijk viel, vroeg ze mij nog 'vertel eens iets over het colloquium'. Ze had zo gehoopt dat ze er bij kon zijn, ze wilde zo graag nog leven. Maar op 4 oktober 1979 maakte een slopende ziekte een einde aan haar toch nog zo jonge leven. Ze was pas 54 jaar. Bij de uitvaartdienst op 9 oktober bleek dat mevrouw Jalink tijdens haar ziekte en in de jaren ervoor veel vrienden had gemaakt. Het moet haar oude moeder, die het allemaal niet meer zo goed kon verwerken, en haar zoon goed hebben gedaan dat zoveel mensen waren gekomen. De kring van de IVN had haar een beetje uit het oog verloren. Ik meende het bericht van haar overlijden toch een plaatsje in *NEM* te moeten geven.

(hme)

Van buiten de muren/*Europa*

Bondsrepubliek Duitsland

Aan de Ruhruniversiteit te Bochum is als opvolger van oud-collega Westerduin de heer Erich Püschel aangesteld. Daarmee is het lectoraat bezet door iemand van Duitse nationaliteit. De heer Püschel heeft gestudeerd aan het instituut voor vertalers en tolken van de universiteit Genève en aan het Institute of Linguists in London. Op basis van in Nederland behaalde onderwijsbevoegdheden is hij thans ook leraar Duits aan de Rijksscholengemeenschap Purmerend. Binnenkort wil hij in Amsterdam doctoraal examen doen met een scriptie over de woordenschatverwerving van Duitsers die Nederlands leren. Hij is een leerling van professor dr. Touber van de VU Amsterdam.

Wij wensen collega Püschel, die in Middelle (Nederland) woont, een vruchtbare bijkomende werkkring in Bochum.

(jw)

Marburg an der Lahn. Lector Amand Berteloot deelt mee dat één van zijn studenten, de heer D. Balcerzack, op 13 juli 1979 een bijvakexamen Nederlands bij het magisterexamen in de Romaanse filologie heeft afgelegd. Als bevoegd examinerator was professor dr. L.E. Schmitt gevraagd. Het bijvakexamen ging over Nederlandse taalgeschiedenis, interferentieverschijnselen tussen cultuurtaal en dialect bij dialectsprekers in België, de problematiek van de taalgemeenschappen in België; het keuzethema voor de rubriek moderne Nederlandse literatuur luidde ‘mythevorming in het werk van Jef Geeraerts’. Ter voorbereiding van dit examen Nederlands als bijvak had de kandidaat één semester in Antwerpen doorgebracht.

Uit het jaaroverzicht van collega Berteloot, waaruit we hier mogen putten, blijkt verder dat hij zowel in het winter- als in het zomersemester 1978-1979 erg veel beginners had (resp. 45 en 34), maar dat het zonder examenmotief moeilijk is zulke grote groepen op het gevorderdenniveau bij elkaar te houden. Toch werden de literatuurcolleges behoorlijk bezocht. In het wintersemester werd *Het Reservaat* van Ruyslinck gelezen, in het zomersemester *De komst van Joachim Stiller* van Lampo. (Ter illustratie van deze laatste colleges stelden het Ministerie van Nederlandse Cultuur en DONA de driedelige videofilm van Harry Kümmel ter beschikking).

In opdracht van de Stichting voor Vertalingen van Nederlands letterkundig werk is de jongste twee jaar in Marburg hard gewerkt. Er werden vertaald: *Het morele verval (Der moralische Verfall)* van Bob den Uyl; *Ouderlingenbezoek (Presbyterbesuch)* van Maarten 't Hart; *Dekker, Koolen & Buis* van Oek de Jong; *De Vis (Der Fisch)* van J.M.A. Biesheuvel. Los van dit project van de ‘Stichting’ staat op het getouw van de Marburgse studenten onder leiding van Amand Berteloot een vertaling van het kinderboek *Hoe Mieke Mom haar maffe moeder vond* van Guus Kuijer.

Verheugend is ook het feit dat de Nederlandse studenten van de heer Frans Beersmans (voorganger van Amand Berteloot in Marburg en nu verbonden aan het Mollerinstituut in Tilburg) tijdens hun verblijf in Mar-

burg steeds betere contacten hebben met de Duitse studenten Nederlands aldaar. De integratie gebeurt o.m. via de vertaalactiviteiten.

(jw)

Tübingen. Aan de Nederlandse afdeling van het *Deutsches Seminar* van de Tübingse universiteit is sinds lang collega Diedrich Dannheim werkzaam. In het rapport dat hij voor de IVN opstelde (over de activiteiten en gebeurtenissen tijdens de drie aan het jongste colloquium voorafgaande jaren) lezen we dat de situatie in Tübingen stabiel is en dat de bedreiging van het vak Nederlands met succes is geweerd. Ook zijn beginnerscursussen zijn aanvankelijk sterk bevolkt (vooral met germanisten, theologen en historici), maar slechts een goede helft van zo'n dertig beginners haalt het einde van het semester. Dit kan ook moeilijk anders als het aanbod een volkomen vrijblijvend academisch karakter heeft. Toch heeft de heer Dannheim zijn positie aanzienlijk verstevigd door het aankondigingsblad van zijn eigen cursussen en oefeningen van 'kultugeschichtliche' en 'landeskundliche Hinweise' te voorzien. Daarin neemt hij aan het begin van het semester een aantal aan diverse faculteiten geprogrammeerde colleges op die met de Nederlanden te maken hebben: 'historische' en 'kunsthistorische Vorlesungen', een 'Hauptseminar Beneluxländer' bv. of colleges als 'Geographie der Beneluxländer'. Door deze interdisciplinaire blik op zijn vak schept de lector Nederlands contacten en wekt hij 'goodwill' op bij de universiteit.

Voor een klein aantal studenten die meer willen dan gewoon een minimum aan taalbeheersing en naar de 'derde cursus' (Niederländisch III) komen, heeft de heer Dannheim in het wintersemester 1978-1979 een 'Landeskundliche Kompaktveranstaltung'/'Kennis van land en volk' gehouden. Hierbij werd uitgegaan van *Voor wie Nederland en Vlaanderen wil leren kennen*, waarvan enkele hoofdstukken werden gecombineerd met materiaal uit de Groningse dossiers en diapositieven uit de Brusselse Arsonor-reeks. De inbreng van de studenten bestond in het verzamelen van verder materiaal rond de thema's taalgeografie, taalpolitiek, sociale problemen (vooral de rol van de vrouw), kunst- en architectuurgeschiedenis.

Tijdens het zomersemester heeft lector Dannheim met deze groep studenten science-fiction-verhalen van bekende Nederlandse en Vlaamse schrijvers gelezen uit de bundel *Het toekomend jaar 3000*.

Het Nederlands is in Tübingen niet altijd *science*, maar ook geen *fiction*. Laten we hopen dat we over enkele tijd weer eens een bloemlezing positieve berichtjes uit die stad mogen publiceren.

(jw)

Frankrijk

Paris-Sorbonne. Professor Brachin, die aan het eind van vorig academiejaar met pensioen is gegaan, deelt ons mede dat tot zijn opvolgster is aangesteld mej. dr. Sonja Vanderlinden. De nieuwe 'maître de conférence associé' is Belgische en heeft gestudeerd aan de universiteit Louvain-la-Neuve. We wensen haar van harte geluk en hopen dat ze met succes de voetstappen van haar beroemde voorganger mag drukken.

(jw)

Groot-Brittannië

Bedford College, University of London. In het cursusjaar 1978-1979 is Prof. dr. H. van Gorp van de Katholieke Universiteit Leuven als Belgian Visiting Professor verbonden geweest aan de Nederlandse afdeling van Bedford College. Gedurende drie perioden van veertien dagen elk heeft hij een aantal colleges gegeven over de picareske roman, over literatuurtheorie en de theorie en praktijk van het vertalen. Ook aan de universiteiten van Hull en Liverpool heeft Prof. Van Gorp lezingen gehouden.

In het kader van de jaarlijkse Nederlandse gastcolleges heeft Dr. Fried Balk-Smit Duyzentkunst (Universiteit van Amsterdam) op 28 februari voor de staf en studenten van Bedford College een college gegeven over 'Grammaticalness and Poetry'. De volgende dag heeft zij voor het Institute of Germanic Studies in Londen gesproken over 'How to live slowly', een analyse van de grammatische aspecten van Vasalis' gedicht 'Tijd'. De laatste lezing wordt gepubliceerd in het komende nummer van 'Dutch Crossing'. Mevrouw Balk begon haar lezingentournee in Hull en heeft ook de universiteiten van Liverpool, Sheffield en Cambridge bezocht.

(rpm)

Dutch Crossing. Het achtste nummer van dit tijdschrift, uitgegeven door het Department of Dutch van Bedford College, is in juli verschenen en is geheel gewijd aan Vondel. De Vondelprijs die een jaar tevoren was uitgeschreven, is gewonnen door de kunsthistoricus Jochen Becker met een buitengewoon gedegen en verhelderend artikel over Vondels gedichten voor Karel II van Engeland. Verder bevat het nummer een boeiend stuk van Anna Simoni over een vergeten negentiende-eeuwse eulogie op Vondel en een uiteenzetting van Jaap Bot over de mogelijke dateringen van 'Roskam'. William Woods, onlangs in Londen gepromoveerd op een proefschrift over de symboliek bij Nijhoff, heeft een artikel bijgedragen over de poëzie van de Nederlandse refugees in Norwich en Paul Vincent heeft een bibliografie opgesteld van 'Vondel in English'. Ook aan de praktijk van het vertalen is aandacht besteed. Peter King bespreekt drie vertalingen van Vondel's 'Kinder-lyck' terwijl een werkgroep van staf en studenten dertien nieuwe poëzievertalingen van Vondel publiceert als resultaat van een speciale werkgroep die in het afgelopen jaar gehouden werd onder leiding van Dr. Theo Hermans en de heer Paul Vincent.

(rpm)

Universiteit van Salford. In het Department of modern Languages van deze universiteit wordt in het academisch jaar 1979-80 weer Nederlands gegeven. Onder toezicht van de lecturer of German, mw. Juliet Wigmore M.A., wordt het onderwijs zelf gegeven door een studente uit Nederland die in het kader van het 'Students to Britain scheme' een jaar in Salford verblijft.

Universiteit van Southampton. Onder toezicht van de Lecturer in History, A.C. Duke M.A., zal aan deze universiteit een Nederlands student, eveneens in het kader van het 'Students to Britain scheme' Nederlandse lessen geven. Hij zal hierbij worden geassisteerd door een Nederlandstalige ter

plaatse. Wij ontvingen de gegevens over Salford en Southampton van de heer M.J.R. Rigelsford uit Liverpool.

(hme)

Information Day on the Education System of the Netherlands. Op woensdag 2 mei 1979 werd aan de Trent Polytechnic, Clifton, Nottingham, een conferentie met als naam 'Information Day on the Education System of the Netherlands; Current opportunities for educational exchanges with the Netherlands' gehouden. De conferentie werd als onderdeel van de 'Europe week' 1979 van het graafschap Nottinghamshire (waarbij voor 1979 de aandacht gevestigd werd op het Nederlandse sport- en cultureel leven) georganiseerd door het Central Bureau for Educational Visits and Exchanges in samenwerking met het East Midlands Consortium for Travel and Exchange.

Er werden voordrachten gehouden over 'The Education System in the Netherlands', 'The Teaching of Dutch in the UK' alsmede over 'Adult education links with the Netherlands' en 'Secondary school links with the Netherlands'; bovendien werd er door stafleden van het Central Bureau informatie verstrekt over andere manieren waarop educatieve verblijven en uitwisselingen kunnen plaatshebben en vond er een paneldiscussie plaats waarbij de sprekers, vergezeld door de heer J.A. van Alphen, Ambassaderaad voor Culturele Zaken verbonden aan de Nederlandse Ambassade te Londen, vragen beantwoordden.

Informatie over het onderwijssysteem in Nederland werd in zijn voordracht verstrekt door de heer A.J.W. Rommes, Hoofdinspecteur van onderwijs, (Nederlands) Ministerie van O. en W., terwijl de heer Michael Rigelsford (Universiteit van Liverpool) het onderwijs van het Nederlands in het Verenigd Koninkrijk voor zijn rekening nam.

De congresdeelnemers kwamen voornamelijk uit Oost-Engeland; er waren o.a. lesgevers - waarvan sommige de Nederlandse taal, andere kennis van land en volk (dit laatste vaak in het kader van 'European Studies') doceren - van diverse instellingen van secundair en tertiair onderwijs, en mensen die óf op het gebied van onderwijsadministratie werkzaam zijn óf wier taak bestaat in het verstrekken van informatie die van belang is voor mensen die in de onderwijssector werken.

In IVN-kring bekende aanwezigen waren behalve de heer Rigelsford collega's Hol (Kent at Canterbury), King (Hull) en Meijer (Bedford College, Londen). Er waren ook anderen aanwezig die in Engeland Nederlands geven en die, zoals hun universitaire collega's op de conferentie, lid zijn van ADULT (Association of Dutch Language Teachers). De conferentie gaf dan ook aan ADULT-leden een gelegenheid om voor hen nuttige gesprekken te hebben.

Tijdens zijn voordracht legde de heer Rigelsford er de nadruk op dat de plaats van het Nederlands op avondscholen en andere vormen van onderwijsinstelling binnen het kader van 'het onderwijs aan volwassenen/volksontwikkeling' z.i. veilig is, maar dat er op beperkte schaal op middelbare scholen de gelegenheid zou moeten kunnen bestaan om Nederlands te leren en daarin examens af te leggen.

N.a.v. zijn voordracht en de daarop volgende discussie is ADULT nu toegelaten als 'constituent organisation' van het in 1976 opgerichte NCLE

(National Congress on Languages in Education), een nationaal overlegorgaan m.b.t. de plaats van taal en talen binnen het onderwijs in Groot-Brittannië. Het Nederlands heeft nu twee officiële stemmetjes - 'stemmen' zou wat overdreven klinken - bij NCLE: zowel dat van het Insitute of Modern Dutch Studies te Huil (vertegenwoordiger: de heer King) dat er reeds vanaf 1976 was, als het nieuwe van ADULT (vertegenwoordiger: de heer Rigelsford).

Van belang voor universitaire docenten Nederlands in Groot-Brittannië was de volgende opmerking van de heer R.A. Vaughan, hoofd van het 'Assistants Department' van het Central Bureau: 'The Assistants Department would like to negotiate a few posts in Dutch schools for British undergraduates and recent graduates in Dutch'. Dat er dergelijke plaatsen bestaan in Nederlandstalig België, maar nog niet in Nederland is zeer te betreuren: het wordt de hoogste tijd dat er van Nederlandse zijde iets aan gedaan wordt.

De conferentie mag geslaagd worden genoemd: er werd informatie uitgewisseld; er werden bovendien ideeën en ervaringen uitgewisseld, en prettige contacten gemaakt.

Michael Rigelsford

NB. Het acht pagina's tellende, Engelstalige verslag van de conferentie is te bekomen bij het Central Bureau (adres: 44 Baker St LONDON W1M 2HJ; kenmerk: JPC/AJ/6/79).

Italië

Rome. Van de voorlichtingsdienst van CRM bereikt ons een persbericht dat weliswaar niet direct op het onderwijs van het Nederlands of van de Nederlandse literatuur en cultuur slaat, maar dat toch het afdrukken in ons mededelingenblad waard is:

'Van 22 maart tot 22 april van dit jaar liep in het Nederlands Instituut te Rome de tentoonstelling "I Romani in Olanda" (De Romeinen in Nederland). De tentoonstelling was ingericht ter viering van het feit dat het Nederlands Instituut op 22 maart jl. 75 jaar bestond. Ze viel samen met de sensationele vondst, die de Archeologische afdeling van het Instituut de jongste maanden had voltooid: het blootleggen van de zo'n 2500 jaar oude stad Satricum, ruim vijftig km ten zuiden van Rome.

Het Nederlands Instituut in Rome werd in 1904 op instigatie van de Leidse historicus prof. dr. P.J. Blok opgericht - aanvankelijk alleen als Nederlands Historisch Instituut. Nederlandse studenten konden - en kunnen er nog steeds - op stipendia werken aan scripties en proefschriften. Allengs werd het werkterrein van het Instituut groter. Het beschikt nu reeds sinds tientallen jaren over een historische, een kunsthistorische en een archeologische afdeling. Was het aanvankelijk gevestigd bij de Villa Borghese, op 29 april 1933 kon het worden ondergebracht in een door de Italiaanse ar-

chitect Cipriani ontworpen monumentaal gebouw aan de Via Omero 10-12. Honderden Nederlandse studenten hebben daar gewerkt, in de vroegste jaren onder de bezielende leiding van directeur mgr. Gisbert Brom, in de laatste jaren onder die van de Groninger hoogleraar dr. H. Schulte Nordholt. Zijn directe medewerkers zijn nu dr. P.J. van Kessel en dr. C.M. Stibbe, de archeoloog die de algemene leiding had van de opgravingen van de stad Satricum in de afgelopen twee jaar. Daarbij werden onder meer de fundamenten blootgelegd van een in de oudheid beroemde, aan de godin Mater Matuta gewijde tempel en een steen met een uiterst zeldzame inscriptie die er op wijst dat dit moment is “opgericht voor Mars” en wel door “vrienden van Publius Valerius”.

De tentoonstelling omvatte een aantal panelen, waarop wordt getoond hoe de Romeinen langs de Rijn hun legerplaatsen en steden bouwden, alsmede een klein aantal fraaie archeologische vondsten uit die tijd.’

Polen

Universiteit Warszawa. Wie de berichtgeving in *NEM* over de neerlandistiek in Polen de laatste jaren goed gevolgd heeft, weet dat zo langzamerhand de meeste Belgische en Nederlandse neerlandici wel eens in Polen geweest zijn. Het moge dus geen verwondering wekken dat ook schrijver dezes een uitnodiging voor een bezoek aan dit land ontving. Van 4 tot 8 mei 1979 was ik in Warschau, als gast van het Germanistisch Instituut en zijn directeur prof. dr. Jan Czochralski. Voor een grote groep studenten in de germanistiek hield ik een lezing over ‘Dialekte und Dialektologie im niederländischen Sprachgebiet’, waarin ik, gezien het gehoor (als ik me deze synaesthesie mag veroorloven), de nadruk legde op algemene informatie over het Nederlandse taalgebied, de benamingen van onze taal, de verhouding dialect-standaardtaal enz. Vlak na deze lezing hield ik - na overleg met mgr. Ewa Jarosinska, die de dit jaar in Gent verblijvende mgr. Zofia Klimaszewska verving en die ik al jaren ken van de zomercursus in Hasselt-Diepenbeek - voor de neerlandici een informeel praatje in het Nederlands van ongeveer dezelfde inhoud als de Duitse lezing, waarop nog een korte gedachtenwisseling volgde.

In dezelfde tijd, maar iets korter - omdat hij behalve naar Wrocław (zie volgend bericht) ook nog naar Lublin moest - was prof. dr. Jan Goossens (Leuven-Munster) in Warschau. Ook hij hield een voordracht voor de germanisten, waarin hij de dialectologie als vak beschreef en binnen het geheel van de taalwetenschap situeerde.

Wat mijn eigen bezoek aan Warschau betreft moet ik nog vermelden, dat mij door het Germanistisch Instituut een bijzonder attente gastvrouw was toegewezen in de persoon van mgr. Ewa Halber, een van de medewerkers, die ik ook al weer kende van de Belgische zomercursus. Vooral dank zij haar begeleiding (waarbij ik overigens niet tekort wil doen aan die van prof. Czochralski) heb ik veel van de Poolse hoofdstad en haar omgeving gezien en bewaar ik bijzonder goede herinneringen aan dit bezoek.

(jdr)

Universiteit Wrocław In Wrocław, waar ik vanuit Warschau naar toe ging en van 9 tot 11 mei verbleef, moest meer gewerkt worden. Niet dat de directeur van de Nederlandse afdeling, prof. dr. Norbert Morciniec, en zijn medewerker dr. Stanisław Prądota mij niet vriendelijk ontvangen zouden hebben, integendeel. Maar dat ligt vooral in de persoonlijke sfeer en het doel van mijn bezoek aan Wrocław was op de eerste plaats het daar op 10 en 11 mei gehouden Neerlandistisch Seminarium. Er wordt in Wrocław hard gewerkt op neerlandistisch gebied. Prof. Morciniec vertelde dat er minstens elke twee maanden wel een Belgisch of Nederlands hoogleraar of andere gastspreker optreedt. Zo had de maand tevoren prof. dr. O. Leys (Leuven) gesproken over ‘Was ist ein Eigenname? Ein pragmatisch orientierter Standpunkt’ en had prof. dr. J.J. Oversteegen (Utrecht) ‘De meest typische Hollandse roman: *De Waterman* van A. van Schendel’ behandeld. Het is de bedoeling jaarlijks een seminarium van twee of meer dagen over neerlandistische onderwerpen te houden. (Over de seminaria van de twee vorige jaren is bericht in *NEM-29*, blz. 68-69 en *NEM-31*, blz. 61.)

Op het programma van het Neerlandistisch Seminarium van dit jaar stonden de volgende voordrachten:

- Prof. dr. Norbert Morciniec (Wrocław): Het Nederlands in de Duitse taalgeschiedenis
- Dr. J. de Rooij (Amsterdam): Het gebruik van de verbogen en onverbogen vorm van het adjectief in dialect en standaardtaal
- Prof. dr. G. de Smet: Heinric van Veldeken en de oostmaaslandse epiek omstreeks 1200
- Prof. dr. M. Janssens (Leuven): Pallieter na 60 jaar
- Prof. dr. J. Goossens (Leuven-Munster): Lexicale elementen van zuidelijke oorsprong in de Nederlandse schrijftaal
- Lic. R. Depestel (Wrocław): Analyse van fouten in het Nederlands gemaakt door Poolse studenten
- Dr. S. Prądota (Wrocław): De vocaalreductie in het Nederlands
- Mgr. B. Rajman (Wrocław): De historische achtergrond van de hedendaagse taaltoestand in België (in het Pools)
- J. Zieliński (Wrocław): De assimilatie in het Nederlands en Pools
- B. Kocowska (Wrocław): Polen in België en in Nederland na de Tweede Wereldoorlog
- S. Kiedroń (Wrocław): De taalpolitieke situatie van de Brusselse agglomeratie.

Het zou te ver voeren hier op de inhoud van al deze voordrachten nader in te gaan. Wel wil ik graag vermelden dat de laatste drie lezingen gehouden werden door bijna afgestudeerde neerlandici uit Wrocław, die over het onderwerp van hun scriptie spraken. De voordrachten maakten een bijzonder goede indruk. Nogmaals: er wordt in Wrocław hard gewerkt op neerlandistisch gebied.

Gelukkig werd er tijdens het seminarium niet alléén maar gewerkt. Er was ook gelegenheid tot contact met de studenten. Ook de ambassadeurs van België en Nederland, die een gedeelte van het seminarium bijwoonden en wier aanwezigheid zeer op prijs gesteld werd, namen hieraan deel.

De avond van de eerste dag werden de Poolse docenten en buiten-

landse gasten ontvangen door de Rector van de Universiteit. Naarmate de avond vorderde, werd het gezelschap kleiner, maar steeg de stemming. De rijkelijk vloeiende Poolse wodka leverde daaraan een niet onaanzienlijke bijdrage. Vooral enkele buitenlandse gasten lieten zich dit edele vocht goed smaken. Maar dat ligt weer meer in de persoonlijke sfeer.

Dat laatste geldt ook voor het bezoek dat ik in het weekend van 12 en 13 mei - als individueel toerist, maar nog steeds als gast van de Universiteit van Wrocław - bracht aan Kraków, de mooiste stad van Polen, die zich in die dagen al duidelijk opmaakte om Paus Jan Paul II te ontvangen. Maar ik wou deze mooie afsluiting van mijn Poolse reis toch niet onvermeld laten.

(jdr)

Spanje

Universiteit van Barcelona. Als opvolger van journalist Stols, die in Barcelona ook enkele lessen Nederlands gaf, is aan de plaatselijke universiteit (departamento de Alemán) de heer Luis Caturla aangesteld. De heer Caturla is van beroep vertaler en bracht enkele jaren in Nederland door. Hij nam ook al deel aan de zomercursussen van Breukelen, Gent en Hasselt-Diepenbeek.

(jw)

Zweden

Universiteit van Stockholm. Docente mevrouw Wikén-Bonde geeft tijdens het academiejaar 1979-1980 geen les. Ze neemt echter wel deel aan de planning van het onderwijs en neemt ook bepaalde tentamens af. Haar onderwijsopdracht wordt overgenomen door de dames Chris Beke en dr. Brigitte Kusche. Deze laatste is bezig met de uitgave van een Middelnederlands handschrift en staat dit jaar in voor de lessen Nederlandse taalgeschiedenis. Mevrouw Kusche (die in 1979 aan het docentenprogramma van de zomercursus Hasselt-Diepenbeek deelnam) geeft tevens een aantal literatuurcolleges.

Er waren vorig jaar in Stockholm ongeveer vijftig studenten in de afdeling Nederlands; 38 daarvan waren beginners. (Mw. Wikén-Bonde voegt daar in haar verslag aan toe: 'De algemene ontwikkeling op universitair gebied in Zweden is dat steeds meer mensen steeds kleinere cursussen volgen').

Op het ogenblik werkt in de Nederlandse afdeling van Stockholm een zgn. *archieffarbeider* (een betrekking die door de staat geschapen is ter bestrijding van de academische werkloosheid). Olof Ekendahl zoekt alle artikelen op die in de grote Zweedse dagbladen sinds hun ontstaan over Nederland en België verschenen zijn. Men gaat ervan uit dat het gevonden materiaal kan leiden tot een Nederlandse scriptie.

Het instituut waarbij de Nederlandse afdeling is ondergebracht, heette totnogtoe 'Deutsches Institut'. Die naam is nu veranderd in 'Germa-

nistisches Institut'. De poging om ook de Zweedse naam 'tyska institutionen' aan te passen, is op administratieve bezwaren gestrand: 'institutionen för tyska och nederländska' vond men bij de universiteit te lang. Maar er zijn wel meer dingen die niet de eerste keer lukten en toch gerealiseerd werden.

(jw)

Buiten-Europese landen

Verenigde Staten

Sioux Center Iowa. Professor K.J. Boot deelt mede dat het Nederlands aan DORDT-College van 1979 af hoofdvak is geworden. Behalve hijzelf doceren dr. William Stronks en dr. John Struyk aldaar Nederlandse taal, literatuur, geschiedenis en cultuur. Meestal zijn er een goede honderd eerstejaars; het tweede jaar wordt bevolkt door zowat 50 studenten, en aan de zogenaamde Advanced Courses nemen in de regel 10 tot 15 studenten deel. Dordt-College organiseert ook een *Study Abroad Program* in Noordwijk aan Zee en Leiden.

(jw)

Zomercursussen

Kort verslag Zomercursus Nederlandse Taal en Cultuur. Breukelen - 1979. De cursus werd dit jaar geopend door de Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen. Het aantal cursisten was ook dit jaar weer groot: 150, verdeeld over 25 nationaliteiten.

Hun kennis van de Nederlandse taal was over het algemeen redelijk te noemen, hoewel men, enigszins teleurgesteld, moest vaststellen dat de bezettingsgraad van de zgn. beginnersgroepen hoog was, te hoog eigenlijk om tot een optimaal rendement te kunnen komen binnen deze groepen. Houding en werkdiscipline van alle groepen zijn voorbeeldig te noemen. In de taallessen is hard gewerkt. Ook de belangstelling van de cursisten voor de lezingen, de culturele avonden en excursies was groot. Al met al een rustige cursus, waaraan docenten en leiding met genoegen zullen terugdenken.

Wel zou ik, als cursusleider, de docenten Nederlands in het buitenland willen vragen of ze wellicht een strengere selectie zouden kunnen toepassen bij het toekennen van beurzen voor onze cursus. Het aantal cursisten met een te elementaire kennis van de Nederlandse taal dreigt de grens van het toelaatbare te overschrijden.

De zomercursus 1980 zal worden gegeven van 24 juli tot 9 augustus. Voor inlichtingen kan men zich wenden tot het Bureau Congressen van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, Nieuwe Uitleg 1, 2514 BP Den Haag.

P.A. Jacobs, cursusleider.

Zomercursus Nederlandse taal en Cultuur te Hasselt/Diepenbeek (1 tot 14 augustus 1979). Hasselt/Diepenbeek was dit jaar toe aan zijn negende zomercursus en gezien het opnieuw gestegen aantal deelnemers ziet het er naar uit dat niets het komende tweede lustrium in de weg zal staan. Laten wij ons echter niet zonnen in het vooruitzicht op het lokkend tweevoudige cijfer, maar nog eens terugkijken op het gebeuren van dit jaar.

Zoals reeds geschreven, was het aantal deelnemers weer eens toegenomen: 112 deelnemers bij de student-cursisten, tegenover 82 vorig jaar, en 17 docent-cursisten, één meer dan vorig jaar. Het baarde dan ook geen verwondering dat ook de variatie in nationaliteit t.o.v. andere jaren bleek te zijn gegroeid. Nieuw was bij de student-cursisten de vertegenwoordiging van Argentinië, Australië, Joegoslavië en... Nederland.

Om de docenten te behoeden voor een ondergang in de massa, was de staf versterkt, en wel met een vrouwelijke docent. Met de komst van Mevrouw Uytterhaegen werd de alleenheerschappij der mannelijke docenten, nog in het verslag over de vorige zomercursus in *NEM-31* met nadruk gesignaleerd, doorbroken. Tegelijkertijd werd het aantal groepen in cursus 1 van acht naar negen gebracht, met een indeling in drie niveau's: 1, 2, 3-4, 5, 6, 7, 8, 9.

Betekende de aanwerving van Mevrouw Uytterhaegen een noviteit voor deze zomercursus, voor de gang van zaken zelf werd doorgeborduurd

op het inmiddels verworven en gerijpte stramien. Ook ditmaal was er een programma voor studenten en een voor docenten. De studenten kregen 's ochtends taalles, voor de minder gevorderden aan de hand van het beproefde boek *Voor wie al wat Nederlands kent* en voor degenen die het Nederlands nog beter kenden, werd een beroep gedaan op DONA-brochures. De laatste groepen werden ook gezet aan het brieven schrijven, verslagen maken en spreekbeurten houden. Tussen deze activiteiten in bracht elke groep weer een bezoek aan een persoon of instelling. Nieuwe 'objecten' waren daarbij Studio 2000 (bandopnamecentrum voor blinden), een directeur van een lerarenopleiding en de directeur van een bank.

Terwijl de student-cursisten hun ochtendwerk deden, hielden de docent-cursisten zich onder leiding van de coördinator bezig met discussiecolleges of luisterden zij naar de lezingen die door docenten van cursus 1 voor hen werden gehouden over na-oorlogs verhalend proza uit Noord en Zuid, hedendaagse dichtkunst, stellen en spellen, interpunctieproblemen, variatie in werkwoordsvormen, de rijksgrens tussen Nederland en Vlaanderen als dialectgrens, de didactische werkmethode bij het behandelen van een tekst. De taak van de groepsdocent t.a.v. zijn eigen groep in programma 1 werd tijdens deze lezingen overgenomen door de volkskundige professor A. Roeck, die de toehoorders iets vertelde over oude volksliteratuur. Gedurende de ochtenduren kregen de docent-cursisten overigens ook nog gelegenheid te hospiteren in programma 1.

's Middags konden de deelnemers aan programma 1 luisteren naar de middagcolleges van hun groepsdocent, waarbij het ging om geschiedenis van Noord en Zuid, geschiedenis van de Nederlandse taal, Breugel en zijn tijd, Noord- en Zuidnederlandse literatuur, staatsinstellingen in België en Nederland, media in België, Belgische gemeenschaps- en gewestproblemen, dit alles in stofkeuze en aanbreng aangepast aan het niveau der groepen. De deelnemers aan programma 2 bogen zich intussen over wezen en waarde van het rollenspel, de discussieles, het talenpracticum, de kennis van 'Land en Volk'.

Voor alle deelnemers bestemd waren de voordrachten en uitstapjes die de middagcolleges aanvulden of vervingen. Zo luisterden zij naar een forumgesprek van enkele groepsdocenten onderling over de taalkundige verhouding Noord-Zuid, naar een voordracht van Herman de Coninck over 'Schrijven voor een lezerspubliek' en naar een uiteenzetting van Kees Middelhoff over 'Geschiedenis van het misverstaan - Nederland en België in het perspectief van 150 jaar België'.

Kwam bij deze voordrachten het leergierig oor aan zijn trekken, ook voor het oog werd gezorgd. Uitstapjes werden gemaakt naar het openluchtmuseum Bokrijk en naar de steden Diest, Tongeren, Maastricht en Hasselt zelf. Van ruimer formaat waren de dagtochten naar St.-Truiden en Antwerpen. Het programma voor St.-Truiden had een meer geleid karakter: 's morgens verkenning van de zaterdagmarkt, daarna een vrij bezichtigingsprogramma, vervolgens een ontvangst op het stadhuis met een forumgesprek tussen burgemeester resp. oud-lector Helsen, de ons welbekende F.P. Thomassen, eens wethouder van Voorburg, en de heer Ruppel, ambtgenoot van de heer Thomassen in St.-Truiden.

's Avonds daverde het stadhuis van het gezang der cursisten, die onder leiding van de zich inmiddels bij de zomercursus burgerrechten verworven hebbende Nonkel Juul vaderlandse liederen ten beste gaven. Groot waren overigens de verbazing en bewondering toen docent De Rooij niet alleen de zangkunst, maar ook het Gronings dialect bleek te beheersen.

De uitstap naar Antwerpen bood eenieder de gelegenheid te doen waar hij of zij zin in had. Bepaald ontspannend was de volgende dag: zondag 12 augustus, met een bezoek aan de slagmolen in Opoeteren. Wandelen, eten, drinken, dansen en luisteren naar het eigen cabaretprogramma: de dag was te vlug voorbij!

Nog twee dagen restten en de laatste van die twee was snel aangebroken. Werd de cursus officieel geopend op de Diepenbeekse Campus door administrateur-generaal Schevenhels na de verwelkoming door de gouverneur van Limburg, de heer Vandermeulen, de sluiting vond plaats op het Hasselts gemeentehuis. Een avondeten en een gezellig samenzijn met dans vormden de sluiting de facto. Nog eenmaal werd de vermoeidheid opzij gezet. Dat die vermoeidheid er was, is te begrijpen. De cursus te Hasselt/Diepenbeek is intensief. Wij hebben trouwens nog niet gerept over avondactiviteiten als het bezoek aan de krant 'Het Belang van Limburg', het bezoek aan de gastfamilies en de repetities voor het cabaret. Iedereen die bij deze cursus in enigerlei opzicht betrokken was, werkte echter enthousiast mee, en dat het een geslaagde cursus werd, bleek uit het ontbreken van elke wanklank, niet alleen bij het zangfeest in St.-Truiden, maar steeds waar er wat te doen viel, en dat was, naar wij reeds schreven, heel wat.

De zomercursus 1980 zal worden gegeven van 4 tot 18 augustus. Voor inlichtingen kan men zich wenden tot het Ministerie van Nederlandse Cultuur, Bestuur voor Internationale Culturele Betrekkingen, Kortenberglaan 158, B-1040 Brussel.

Alex Wethlij

Zomercursus Nederlandse Taal en Cultuur Gent (1-28 augustus 79). De cursus vond dit jaar voor de achtste maal plaats. Het voormiddagprogramma was traditioneel helemaal gewijd aan actieve en passieve taalbeheersing: het lezen, bespreken en commentariëren van krantenartikelen, het luisteren naar en proberen te begrijpen van radio-uitzendingen en het oefenen op zinsstructuren waarbij iedereen dankbaar gebruik maakte van het nieuwste talenpracticum van de Rijksuniversiteit, die overigens ook haar lokalen aan het Rozier beschikbaar stelde. In de namiddag werden de studenten met bepaalde opdrachten de stad in gestuurd waarna ze verslag moesten uitbrengen, de uitstapjes werden voorbereid (of er werd over nagekaart) en er werd - in de breedste zin van het woord - culturele informatie gegeven, ook contrastief ten opzichte van de landen van herkomst van onze studenten. Voor het eerst kregen de deelnemers de mogelijkheid zich drie uur per week over te geven aan dansexpressie.

Nieuw was ook, dat de band tussen de docenten en de groepen wat lossener was: waar voorheen elke groep (er waren er dit jaar vijf) twee vaste begeleiders had, circuleerden de docenten thans wat meer. Het is zoals met

zoveel dingen: er is iets voor en er is wat tegen. De laatste dagen van de cursus waren vrijgemaakt voor keuzevakken: literatuur, schilderkunst, toneel, chansons, volksliedjes, dansexpressie, culturele varia, intensieve grammatica en het politieke en sociale gebeuren in de Lage Landen. Ook hier zal moeten worden nagegaan of de voordelen opwegen tegen de minder gunstige aspecten van het experiment.

Naast de welhaast traditioneel geworden reisjes naar Brugge en Antwerpen, hadden de facultatieve uitstapjes naar St-Martens-Latem en vooral Ronse veel succes. Brugge blijft voor onze studenten een hoogtepunt ('zo mooi'), maar ze wisten ook belangstelling op te brengen voor het niet zo mooie verloren gaan van de textielindustrie in Ronse met alle zichtbare gevolgen voor de stad van dien, en voor onderwerpen als industriële archeologie, arbeidersbeluiken en problemen van de stadsrenovatie. Brussel (en Amsterdam) werden op eigen initiatief en buiten de cursussen aangedaan. De groep opvangende gezinnen zorgde voor aanvullende sight-seeing en de nodige gezellige uurtjes - in het Nederlands uiteraard.

De stemming kwam er dit jaar overigens pas laat in. Naar de oorzaken hiervan zoeken we nog, maar het lijkt ons dat de groep wat te groot was. 26 Italianen, 23 Fransen, 13 Spanjaarden, 12 Portugezen en - bij uitzondering - 2 deelnemers uit Polen en één Oostenrijker: 77 studenten dus. Voor 'Gent' lijkt de grens hiermee lichtelijk overschreden te zijn, gezien onze ambitie om binnen en buiten de cursustijden aan persoonlijke begeleiding te doen. Ook de studenten kwamen minder dan andere jaren aan een intenser contact met elkaar toe.

Een en ander vermag blijkbaar niet de pret te drukken: verschillende studenten kondigden alvast aan dat ze volgend jaar erg graag terug zouden komen; er waren er nu overigens al 17 die voor de tweede maal 'Gent' volgden.

Voor inlichtingen over de Gentse zomercursus 1980 wende men zich tot het Ministerie van Nederlandse Cultuur, Bestuur voor Internationale Culturele Betrekkingen, Kortenberglaan 158, B-1040 Brussel.

L. Pittery-van Son

Leer- en hulpmiddelen

Voortgangsrapporten t.b.v. het door Z.W.O. gesubsidieerde project 'Algemene Nederlandse Spraakkunst'. Werkleider: Prof. Dr. M.C. van den Toorn.

In de periode van 1-11-'78 tot 1-2-'79 werden de volgende werkzaamheden verricht:

- Het laatste gedeelte van het hoofdstuk 'Werkwoorden met een verbaal complement' werd ter bespreking aan de hoofdredactie voorgelegd. Gebruik makend van de op- en aanmerkingen die tijdens deze en voorgaande besprekingen zijn gemaakt, heeft de auteur de gehele paragraaf herschreven. Inmiddels is deze herwerkte versie vermenigvuldigd en aan de leescommissie toegestuurd.
- Met de herwerking van het in een eerder stadium met de hoofdredactie besproken hoofdstuk 'het gebruik van de tijden' is een begin gemaakt.
- Van het gehele hoofdstuk 'De Woordvolgorde' is nu een eerste versie gereed die binnenkort aan de hoofdredactie ter bespreking zal worden voorgelegd.
- Een uitgewerkte schets van de paragraaf over 'modaliteit' is inmiddels met de hoofdredactie besproken.
- Voor het hoofdstuk 'Het zn' is voorbereidend onderzoek verricht. Een deel van het hoofdstuk is inmiddels op schrift gesteld en wordt binnenkort ter bespreking aan de hoofdredactie voorgelegd.

In de periode van 1-2-'79 tot 1-5-'79 werden de volgende werkzaamheden verricht:

- Het hoofdstuk 'Het gebruik van de werkwoordstijden', dat al eerder met de hoofdredactie werd besproken, is herwerkt en voor een nadere bespreking aan de hoofdredactie voorgelegd; het stuk kan in betrekkelijk korte tijd herwerkt worden voor de leescommissie.
- Er is een begin gemaakt met de paragraaf over woordvorming bij het werkwoord. Dit stuk zal binnen afzienbare tijd aan de hoofdredactie ter bespreking worden voorgelegd.
- Het hoofdstuk over de woordvolgorde is inmiddels met de hoofdredactie besproken. De inleidende paragraaf is na deze bespreking herschreven en inmiddels opnieuw besproken. Met name de algemene beschrijvingsprincipes zijn, eerst met de hoofdredactie en vervolgens in de redactie diepgaand bediscussieerd. Deze besprekingen hebben geleid tot een grondige herwerking van het hoofdstuk over de woordvolgorde, die inmiddels in volle gang is.
- Van het hoofdstuk over het zn zijn inmiddels een aantal paragrafen gereedgekomen en met de hoofdredactie besproken; dit geldt met name voor de inleidende paragrafen en voor de paragraaf over de meervoudsvorming. Voor de paragraaf over de woordvorming bij het zn zijn voorbereidende werkzaamheden verricht.
- Met het schrijven van de inleidende paragrafen van het hoofdstuk over het bn is een begin gemaakt.

In de periode van 1-5-'79 tot 1-8-'79 werden de volgende werkzaamheden verricht:

- De paragraaf over de woordvorming bij het werkwoord, waarmee een begin was gemaakt, is inmiddels gereedgekomen en wordt binnenkort aan de hoofdredactie ter bespreking voorgelegd.
- De inleidende paragrafen bij het hoofdstuk 'Het Werkwoord' zijn gereedgekomen en zullen ter bespreking worden voorgelegd aan de hoofdredactie.
- De paragraaf over de woordvorming bij het zelfstandig naamwoord is gereedgekomen en kan aan de hoofdredactie ter bespreking worden voorgelegd.
- Een eerste versie van de resterende paragrafen van het hoofdstuk over het bijvoeglijk naamwoord wordt gereedgemaakt voor bespreking met de hoofdredactie.
- Een stuk over diminutiva tantum is inmiddels gereedgekomen. Bij de opstelling van dit hoofdstuk is gebruik gemaakt van een magneetband waarop de inhoud van de 'Woordenlijst der Nederlandse Taal' gecodeerd is. Deze magneetband is afkomstig van de Universiteit van Kopenhagen en is voor ons toegankelijk gemaakt door de afdeling computerlinguïstiek van de K.U.N.
- Aan de hoofdredactie is een nieuwe basistekst voorgelegd over de algemene principes bij de beschrijving van de woordvolgorde. De redactie stelde voor dit hoofdstuk een veranderde opbouw voor en lichtte deze op de vergadering toe.

Voorlichtingsmateriaal. Op ons verzoek stuurde de Directie Culturele Samenwerking en Voorlichting Buitenland van het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken ons een overzicht van materiaal dat beschikbaar is. Het lijstje ziet er als volgt uit:

1. *Het Koninkrijk der Nederlanden - feiten en cijfers.* Verschijnt in 24 deeltjes in het Nederlands, Engels, Frans, Duits en Spaans;
2. *Nederland in kort bestek.* Verschijnt in ca. 20 talen;
3. *Kleine geografie van Nederland, Kleine Foto-atlas van Nederland.* Verschijnt in 12 talen;
4. *Het Vouwblad van Nederland.* Verschijnt in 20 talen. Is bestemd voor middelbare scholieren bij het maken van scripties e.d.;
5. *Sport in Nederland.* Verschijnt in het Nederlands, Engels, Frans, Duits en Spaans.

Docenten die voor deze uitgaven belangstelling hebben dienen zich te wenden tot de Nederlandse Ambassade in het land waar zij werkzaam zijn. Op de Ambassades is - met uitzondering van die in Brussel, Jakarta en Pretoria - geen voorlichtingsmateriaal in het Nederlands aanwezig. De lectoraten Nederlands in het buitenland kunnen de Nederlandse versies aanvragen via de Ambassade.

(hme)

Mengelwerk

Op de korte baan is het drukker dan op de lange. Kroniek van het proza

Het toekennen, administreren en uitreiken van literaire prijzen is geen sinecure. Dat is duidelijk gebleken toen de P.C. Hooftprijs voor 1977 dit jaar in februari uitgereikt werd en die voor 1976 pas in juni. Hoe zou dat toch komen? Mevrouw Gardeniers, de minister van CRM, wilde haar gehoor niet vervelen met de oorzaken en wij buitenstaanders zullen dus moeten blijven raden. Laten we het maar op *embarras du choix* houden. In elk geval hebben de uitgestelde winnaars hun prijs nu in handen: Harry Mulisch die voor 1977 en Remco Campert die van het jaar daarvoor. Mulisch heeft de gelegenheid gevierd met een nieuwe bundel proza, *Paniek der onschuld* geheten (De Bezige Bij, f22,50), waarin een paar ongepubliceerde stukken en enkele niet eerder gebundelde, vermeerderd met een artikel dat alleen in een Cubaanse krant was verschenen.

Aad Nuis, de milde criticus van de Haagse Post, was bang dat Mulisch nog in de wierook zou stikken en liet daarom 'het vele moois in het boekje' rusten en wilde liever memoreren dat Mulisch ook 'huiveringwekkende nonsens' kon opschrijven. Hij maakte zich vooral kwaad over Mulisch' aanval op Gerard Reve: 'zulke pijnlijke kletspraat is helaas geen uitzondering als Mulisch over politiek begint'. Dat vond P.M. Reinders ook, en in het NRC Handelsblad richtte hij zijn pijlen vooral op het Cubaanse stuk waarin Mulisch zich keert tegen het individualisme in de kunst. Reinders betrok in zijn kritiek ook de warrige en verwerpelijke theorie over historie en anti-historie, over canonieke en apocriefe oorlogen in *Het stenen Bruidsbed*. Gelukkig maar dat Frans de Rover in Vrij Nederland en Wam de Moor in De Tijd meer waardering hadden voor het boekje, anders was de feestvreugde voor Mulisch en zijn aanhangers misschien nog verstoord.

Voor de laatsten - dat denk ik tenminste - heeft Gerd de Ley een bloemlezing samengesteld van aforistische formuleringen en paradoxen uit het werk van Mulisch. Het boekje heet *Vergrote raadsels* (Loeb en Van der Velden, f19,50) en bevat diepzinnigheden als 'Schrijven is afleren. Ik leer steeds meer af' en 'Er zijn alleen mannen en vrouwen. Verder is er geen waarheid op de wereld'. Marita Mathijssen heeft op uitnodiging van CRM als bijdrage tot het Mulischfeest een bibliografie van Mulisch gemaakt (Uitgeverij BZZTóH, f10). In de eerste plaats staat er alles in vermeld wat Mulisch geschreven heeft, wat er van hem vertaald is en het grootste deel van de interviews die hem zijn afgenomen. De secundaire literatuur is sterk geselecteerd. Recensies uit dag- en weekbladen zijn niet opgenomen en die uit de maandbladen over het algemeen ook niet. Dat is jammer, vooral nu het receptieonderzoek goed op gang begint te komen, maar het kon waarschijnlijk niet anders: het boek telt nu al 127 bladzijden.

Voor Campert was er op zijn feest een cadeau van De Bezige Bij die zijn verzamelde gedichten uitgegeven heeft onder de titel *Alle bundels gedichten* (f16,50). Al is Campert nu gecanoniseerd, over de waarde van zijn

werk bestaat nog lang geen unanimiteit. Na de 'moeilijke' poëzie van de Vijftigers kwam de eenvoud van zijn gedichten voor velen als een verademing, maar de vraag is of zijn poëzie de kracht en het kaliber heeft om de hoogste Nederlandse literaire onderscheiding te rechtvaardigen. Nou en of, hebben de Nederlanders bij duizenden gezegd en ze hebben er voor gezorgd dat *Alle bundels gedichten* in juli no. 1 kwam te staan op de Toptienlijst van Haagse Post, een succes dat niet veel poëzie ten deel valt. Het juryrapport van de P.C. Hooftprijs deed zelf een wat dubieuze duit in het zakje door te spreken van 'een marginale dichter bij wie onderscheid tussen grote en kleine poëzie van geen belang meer is'. Wat zouden ze daarmee kunnen bedoelen? Wie die zin bedacht heeft, moet het zelf maar een poosje zonder prijs stellen.

Ondertussen heeft Wam de Moor, net als verleden jaar, al om de volgende P.C. Hooftprijs gevraagd: niet voor zichzelf maar voor Anton Koolhaas. En dan niet voor de dierenverhalen maar voor de romans. Niet iedereen zal De Moor daarin willen steunen. De eerste romans van Koolhaas zijn tamelijk goed ontvangen en vooral *De geluiden van de eerste dag* is geprezen om de observatie van details waar andere schrijvers aan voorbij gaan en om de merkwaardige belichting. De latere boeken hebben het in de kritiek harder te verduren gehad, en niet ten onrechte. In romans als *Tot waar zal ik je brengen?*, *De laatste goendroen*, *Het kind in de toren* en *Nieuwe maan* werden steeds meer slordigheden, onhandigheden en onwaarschijnlijkheden gesignaleerd. Ik wil niet zeggen dat er een afwijzende eensgezindheid heerst onder de critici, maar wel dat het enthousiasme voor de romans van Koolhaas lang niet zo eenstemmig is als het dat indertijd was voor zijn dierenverhalen. Doeschka Meijsing schreef over *Nieuwe maan* in Vrij Nederland zelfs dat het bleef steken in 'slaapverwekkende beschrijving van enge dingen'. Wam de Moor zal dat een onvergeeflijk oordeel vinden. Voor hem is het boek emotioneel, avontuurlijk, meeslepend en gedurfd. Hij zou graag willen dat Koolhaas een episch boek schrijft in de trant van Tolkiens *The lord of the rings*. Ik heb er geen enkele behoefte aan de liefhebbers van Tolkien op de tenen te gaan staan, maar ik kan alleen maar zeggen dat het mij niet onwelgevallig zou zijn als we voor een dergelijk boek gespaard bleven.

In 1976 heeft Jacques Kruithof een boek over Koolhaas geschreven - *Vertellen is menselijk* (Tjeenk Willink, Groningen, f17,50) - dat naast veel waardering ook een ruime mate aan kritiek bevatte. Kruithof keerde zich vooral tegen de steeds toenemende inmenging van de verteller in het verhaal. Hoe juist die constatering van Kruithof ook is, op zichzelf is dat natuurlijk nog geen bewijs van de onwaarde van de romans. Dat weet Kruithof ook wel en in zijn boek zegt hij tegenspraak te verwachten. Die heeft hij nu gekregen in een boek van Wam de Moor, *Koolhaas onder de mensen*, (Athenaeum, Loeb, f17,50). Het boek bestaat uit een korte biografie van Koolhaas, De Moors recensies van Koolhaas' werk na 1970 en een aantal brieven die Koolhaas en De Moor met elkaar gewisseld hebben. Hieruit blijkt al dat zijn boek een heel andere opzet heeft dan dat van Kruithof: de laatste was in de eerste plaats analytisch en wetenschappelijk, De Moor is meer emotioneel en persoonlijk. Het is grappig om te zien dat in het

kleine Nederlandse wereldje het uitgerekend Jacques Kruithof was die De Moors boek voor Vrij Nederland recenseerde, en er, met sterke argumenten overigens, weinig van heel liet: 'dit is geen kritiek, dit is welzijnswerk'. Nuis zag de zwakke kanten van De Moors boek ook wel, maar hij vond het toch interessant 'als beschrijving van de manier waarop de relatie tussen auteur en zijn recensent zich ontwikkelen kan van afstandelijke uitwisseling van complimenten en commentaar tot uitgesproken vriendschappelijkheid'. In elk geval is het duidelijk dat ieder die zich met Koolhaas bezighoudt beide boeken in zijn kast zal moeten hebben.

Ook bij een andere gelegenheid hebben Kruithof en De Moor elkaar in de haren gezeten. Na het miserabele boek van Teun van Dijk over *Het literatuuronderwijs op school* - 'hij praat over literatuur als een Zwitser over polders', zei K.L. Poll ervan - heeft ook Kruithof zich gewaagd aan een kritiek op het literatuuronderwijs met een boekje *Het oog van de meester* (BZZTôH, f 12,50) waarvoor hij door De Moor op het matje van De Tijd geroepen is. De Moor is het wel eens met allerlei kritische uitlatingen en suggesties van Kruithof. Hij vindt ook dat Kruithof, in tegenstelling tot Van Dijk, het onderwijs goed kent, evenals de literatuur, en dat hij, alweer in tegenstelling tot Van Dijk, voortreffelijk schrijft. Hij memoreert ook met instemming wat voor mij het voornaamste punt is in het boekje van Kruithof: dat de leerlingen aan het schrijven gezet moeten worden. Generaties lang is het leren schrijven op de Nederlandse scholen hooghartig en rampzalig verwaarloosd. De vaardigheid waarmee een Franse of Engelse leerling van de middelbare school zich op papier kan uitdrukken is opvallend groter dan die van zijn Nederlandse tegenhanger. En dan mag daar nog bij gezegd worden dat schrijven schrijven betekent, en niet het catalogiseren van gedachten onder hoofdjcs als 1.1, 1.2, 2.1 enz.

In de strijd tussen De Moor en Kruithof, die dus op verschillende fronten uitgevochten wordt, valt het wel op hoe keurig de critici tegenwoordig met elkaar kunnen polemiseren. Het ergste wat De Moor Kruithof naar het hoofd slingert is dat hij van opwinding houdt. Het is natuurlijk niet leuk als er zoiets van je gezegd wordt, maar in vergelijking met de oorvegen die Lodewijk van Deyssel bijna honderd jaar geleden aan zijn tegenstanders uitdeelde, is dit toch haast een aaitje over de bol. Ook de langdurigste aanval van de laatste maanden, namelijk de kruistocht van Maarten 't Hart tegen Andreas Burnier, werd gekenmerkt door grote keurigheid. Andreas Burnier, een van de feministen van het eerste uur, hoogleraar in de criminologie en schrijfster van voortreffelijke romans als *Een tevreden lach* en *Het jongensuur*, had een nieuwe bundel gepubliceerd onder de titel *De zwembadmentaliteit* (Querido, f 27,50). P.M. Reinders had het boek in NRC Handelsblad besproken, er allerlei bezwaren tegenin gebracht, maar had er ook op gewezen dat Burnier minder doordraafde dan vroeger en zich aardig gedistancieerd had van de onredelijke kanten van het feminisme zoals het ontlene van macht aan de numerieke meerderheid van de vrouwen. Maarten 't Hart, die al in het geweer springt als hij de eerste letter van het woord feminisme ziet, sloot zich weliswaar bij dit oordeel aan maar vond de ideeën van Burnier toch zo gevaarlijk dat hij haar dagenlang in dezelfde krant vervolgd heeft met zijn tegenargumenten. Maar nogmaals, zonder

persoonlijke hatelijkheden of persoonlijke animositeit.

Dat laatste kan niet gezegd worden van twee andere polemici: Jeroen Brouwers en W.F. Hermans, die even hebben willen aantonen dat elke regel bevestigd wordt door zijn uitzonderingen. Brouwers heeft een paar jaar geleden al eens een grote uitbarsting van woede gehad in *Mijn Vlaamse jaren*. Voor de liefhebbers van polemieken die zijn planken van dik hout zaagt heeft hij nu zijn *Kladboek* uitgegeven (De Arbeiderspers, f26,50). Brouwers is op het ogenblik wel de grootste woordensmijter in het Nederlandse taalgebied. 'De tijd is daar, dat er gescholden moet worden', zegt hij, en hij scheldt vooral op de wangebruikers van de Nederlandse taal: Cremer, Luijters, en Dirk Ayelt Kooiman. De eerste twee zijn eigenlijk geen portuur, maar Kooiman is een serieuze schrijver van wie *Souvenirs*, *Een romance* en *De schrijver droomt* zeker de moeite van het lezen waard zijn al is het taalgebruik wel eens wat dik en onnauwkeurig. Brouwers vindt hem helemaal niks en om dat waar te maken trekt hij een van zijn verhalen aan flarden op de manier waarop Du Perron omsprong met Dirk Coster. Jammer voor Brouwers dat hij Du Perrons peil van geest en humor niet haalt. Jammer ook dat wat hij aanziet voor stilistische ontsparingen vaak doodgewoon Nederlands blijkt te zijn. Ook Aad Nuis, die Brouwers welwillend tegemoet komt, moet constateren dat de helft van de bommen die op Kooimans werk neerkomen blindgangers zijn. Nog jammerder is het dat Brouwers' eigen en alom bejubelde roman *Zonsopgangen boven zee* geteisterd wordt door een loodzwaar en vaak onprecies taalgebruik.

En dan Hermans, de professionele brombeer van de Nederlandse literatuur. Dat hij schelden kan, wisten we al sinds *Mandarijnen op zwavelzuur*. Dat hij vaak gelijk heeft, is ook niet onbekend. Zijn nieuwe verzameling stukken, *Houten leeuwen en leeuwen van goud* (De Bezige Bij, f32,50), is net als de vorige verzameling (*Boze brieven van Bijkaart*) een mengsel van gezond verstand en uit de hand gelopen pesterigheid. Het gezonde verstand laat zich gelden in zijn weerzin tegen de pseudo-filosofie van Paul Feyerabend, tegen het gemorrel aan de spelling, tegen het crypto-sociologisch gemodder van veel moderne wetenschappers, maar ook in zijn pleidooi voor het werk van Van Oudshoorn en zijn opmerkingen over het opstel op school. Bijzonder onredelijk en onbillijk is hij tegenover Buddingh' en Peereboom die zich met hun dagboeken de woede van de leeuw uit Parijs op de hals gehaald hebben. Hermans is zo verblind door zijn afkeer dat hij Peereboom, een van de beste stilisten in Nederland, taalfoutén aanwrijft die geen zinnig mens als fout ervaart. Maarten 't Hart noemde *Houten Leeuwen* in Vrij Nederland een prachtige bundel, maar hij vond ook dat Hermans beet met een kunstgebit en hij vroeg zich af hoe lang die stukken het zullen uithouden. Aad Nuis tapte in de Haagse Post uit een ander vaatje. Hij zou over het boek van Hermans alleen kunnen schrijven als hij een huid had als een olifant, zei hij. Hij deed het dus maar niet en beperkte zich tot een verdediging van zichzelf en Renate Rubinstein in de kwestie-Weinreb. Hermans kan er maar niet genoeg van krijgen dat hij Weinreb meteen door heeft gehad en dat Nuis en Rubinstein zich grondig vergist hebben, hun vergissing niet wilden toegeven en dat Renate Rubinstein zich zo vergaloppeerd heeft dat ze een onwaarheid opschreef en suggereerde dat de

onschuldige mevrouw Turksma gelogen had. De hele Weinrebaffaire is nog steeds een onverkwikkelijke zaak, om niet te zeggen een mesthoop waar Hermans kraaiend van triomf bovenop staat. Maar hij had gelijk, dat kan niet meer ontkend worden. De getergde Nuis die door Hermans voor tuig wordt uitgemaakt, is aan het eind van zijn bespreking al zijn mildheid kwijt en kan alleen nog maar rhetorisch vragen: ‘Zeg, Hermans, ben jij gek geworden?’. Minder rhetorisch had hij kunnen vragen: ‘Zeg, Hermans, wanneer schrijf jij weer eens een roman?’.

Het bundelen van krantenartikelen is langzamerhand een rage geworden. Nederland zit op het ogenblik vol columnisten en om de haverklap zetten zij hun stukjes bij elkaar in een boek. Ik zou niet durven zeggen dat er een causaal verband bestaat tussen de veelheid van gebundelde stukjes en het ontbreken van serieuze romans, maar wel dat er zich de laatste maanden weinig opwindends op het terrein van de roman heeft afgespeeld. Behalve dan dat Bouke Jagt met zijn *Pijnboomspook* (Elsevier, f26,50) een sleutelroman over een makkelijk herkenbare school geschreven heeft waarmee hij meer sociale dan literaire beroering teweeg heeft gebracht. En behalve dat Ivo Michiels zijn reeks experimentele romans heeft voortgezet met *Dixi(t)* (De Bezige Bij, f22,50). De haakjes in de titel geven al aan dat de figuren in het boek verwisselbaar zijn en aan het slot verglijden de ik en de jij dan ook in elkaar. Michiels is er altijd op uit geweest tijd en plaats op losse schroeven te zetten, waarschijnlijk om daarmee te suggereren dat de mens naar zijn begin terugmoet om aan ‘het schrikbewind van uur en feit’ te ontkomen.

Gerard Reve heeft na zijn roman *Oud en eenzaam* van verleden jaar een aantal korte stukken bijeengezet in *Een eigen huis* (Elsevier, f17,50). Het is een merkwaardige verzameling waarvan de samenhang niet meteen duidelijk is. Een van de eerste verhalen, *De laatste jaren van mijn grootvader* staat erin, maar dat stond ook al in het *Verzameld werk* van 1956. *Een vreemde familie* was nieuw voor mij, maar de *Vier pleidooien* waren dat zeker niet, evenmin als de gedichten uit *Het zingende hart*. Verder staan er een paar schetsen in uit het Franse dorpsleven en een aantal grollen onder de titel *Ik bak ze bruiner* die nog ongeiniger zijn dan de doorsnee drollenmop. Maar wie indertijd verzuimd heeft zich de *Veertien etsen van Frans Lodewijk Pannekoek voor arbeiders verklaard* aan te schaffen, een van de vele hoogtepunten uit het vroege werk van Reve, zal deze bundel toch moeten kopen ook al zal hij dan de bijzonder mooie etsen van Pannekoek missen.

De lange baan van de roman wordt op het ogenblik weinig bereden, maar des te drukker is het op de korte baan van de verzamelde stukjes. Rudy Kousbroek, Renate Rubinstein, Hans Kok, S. Montag en Gerrit Komrij hebben allemaal in de afgelopen maanden hun stukjes weer eens verzameld. Het boekje van Komrij heet *Heremijntijd* (De Arbeiderspers, f14,50) en al is het best amusant, ik heb er minder langdurig om moeten lachen dan om zijn *Papieren tijgers* van verleden jaar. Komrij heeft zich al jaren geleden opgeworpen als de grote bestrijder van alles wat opgeblazen en pompeus is in de literatuur en de maatschappij. De manier waarop hij indertijd de poëzie van Huub Oosterhuis in elkaar geslagen heeft, zal ik niet gauw vergeten. Zo'n inspirerend doelwit had hij deze keer niet, al

krijgen Hugo Claus, Jan Wolkers, Anton Koolhaas en Harry Mulisch er ouderwets van langs. En niet ten onrechte, moet ik erbij zeggen.

De bundel van Renate Rubinstein, *Niets te verliezen en toch bang* (Meulenhoff, f 15, -) is van een heel andere orde. Toen haar man bij haar weggegaan was, heeft ze in haar wekelijkse rubriek in Vrij Nederland geprobeerd verslag te geven en rekenschap af te leggen van de gevoelens van paniek en woede en verdriet die plotseling en tegelijkertijd bezit van haar namen. Ze probeerde te begrijpen waarom het allemaal zo gelopen was en waarom ze met zulke verwarrende gevoelens reageerde. Nu die stukken verzameld zijn en van een commentaar voorzien, blijkt dat ze de overtuiging had haar man weer naar zich toe te kunnen schrijven. Dat mag schrijversromantiek zijn en een overschatting van de macht van het geschreven woord maar ik herinner me goed dat ik bij het lezen van die stukken dacht: als er iets is wat die man terugbrengt, dan is het dit. De bundeling en het commentaar hebben de stukken nog aan overtuigingskracht doen winnen en het boek is een van de meest aangrijpende verslagen van een verbroken liefdesverhouding van de laatste tijd.

Rudy Kousbroek keerde zich in zijn vierde bundel *Anathema's, De waanzin aan de macht* (Meulenhoff, f22,50) tegen de filistijnen die oude waarden op de vuilnisbelt willen gooien alleen omdat ze oud zijn. Hij pleit voor het behoud van het Frans op school en voor een vasthouden aan de huidige spelling van het Nederlands. Hij is geen aartsconservatief, zoals men soms zegt, maar hij wil wel conserveren wat waardevol is. Hij hamert er voortdurend op dat cultuur het resultaat is van een evolutie en dat het begrijpen van een evolutie vereist dat je de vorige stadia moet kennen. Zijn ergste vijand is de modernistische kortzichtigheid. Daarmee komt hij dichtbij Hermans te staan. Het grote verschil is dat hij niet hoont of scheldt maar weloverwogen argumenteert en daarom, zegt de optimist in mij, wel eens een grotere invloed zou kunnen hebben. Hans Kok en S. Montag (pseudoniem voor H.J. Hofland) schrijven allebei columns voor NRC Handelsblad maar daarmee houdt hun overeenkomst ook op. Kok is in zijn boekje *Het zoeken naar een passende woning* (Querido, f21,50) één stuk onrust. 'Hij loopt vaak te zoeken, naar een huis (maar hij wil geen huis), naar een verloren rups, naar contact', schreef Reinders over hem. 'Montag slentert rustig verder, zoekt niets en vindt van alles'. Montag heeft nu zijn tweede bundel met korte stukken laten verschijnen: *Een oplettende voorbijganger* (De Bezige Bij, f24,50) en deze tweede bundel is even mooi als zijn *Overpeinzingen* van 1976. Stilistisch is Montag, met Renate Rubinstein, de meester op de korte baan. Zijn taalgebruik is van een precisie die je niet vaak tegenkomt. Bovendien is hij in het bezit van een buitengewone opmerkingsgave, en die combinatie van opmerkingsvermogen en taalbeheersing maakt dat hij zijn lezers dingen kan laten zien die ze nooit eerder gezien hadden al waren ze er honderd keer langs gelopen.

Het leesplezier van de laatste maanden is overschaduwde door het plotseling overlijden van Louis Paul Boon op 10 mei. Hij is 67 jaar oud geworden en had enkele maanden voor zijn dood het manuscript afgeleverd van zijn laatste werk, *Het Geuzenboek*, dat in september bij De Arbeiderspers zal verschijnen.

(rpm)

Werkgroep Nederlands als tweede taal.

In *NEM-31*, blz. 80-87 schreef ik over de ‘Werkgroep Nederlands als *vreemde taal*’. Dit stuk gaat over dezelfde Werkgroep, maar die heeft intussen haar naam veranderd. Ze houdt zich immers bezig met de problematiek van onderwijs en onderzoek van het Nederlands zoals dat geleerd wordt aan en door anderstaligen in Nederland, die dus Nederlands leren als tweede taal, als *de* vreemde taal naast hun moedertaal. De docenten extra muros onderwijzen Nederlands als *een* vreemde taal, in een anderstalige omgeving. Accentueert de naamsverandering van de Werkgroep dus het verschil tussen haar invalshoek en die van de meeste lezers van *NEM*, het lijkt me toch goed ook in de toekomst zo nu en dan iets over de activiteiten van deze groep te vertellen.

Deze keer dient allereerst vermeld te worden dat de nota die in het vorige bericht werd aangekondigd, inmiddels is verschenen. De nota heet *Onderzoek en onderwijs van het Nederlands als tweede taal in Nederland*, is geredigeerd door H.M. van Egmond-Van Helten, J.H. Hulstijn en J.M. Janssen-Van Dieten, telt 37 bladzijden en is in december 1978 uitgebracht namens de Werkgroep, die zoals bekend een onderdeel vormt van de Nederlandse vereniging voor toegepaste taalwetenschap (ANÉLA). Als doel van de nota wordt op blz. 2 genoemd: ‘laten zien hoe een aantal leden van een vereniging voor toegepaste taalwetenschap die direct of indirect betrokken zijn bij het onderwijs aan anderstaligen tegen de problemen rond onderwijs en onderzoek met betrekking tot het Nederlands als T2 aankijken, met name hoe zij de algemene roep om meer onderzoek nader trachten te preciseren.’. De nota richt zich allereerst tot onderzoekers en beleidsbepalers.

In het eerste hoofdstuk wordt een ‘overzicht van groepen anderstaligen’ gegeven, waarbij onderscheid gemaakt wordt naar leeftijd, mate van alfabetisering, opleiding in het eigen land en in Nederland enz. Al de verschillende groepen die onderscheiden kunnen worden, hebben hun eigen behoeften t.a.v. het Nederlandse-taalonderwijs. Daarna volgt een ‘overzicht van wat er gedaan wordt’, waarin ‘onderwijs-leermateriaal’, ‘onderwijsgericht onderzoek’ en ‘fundamenteel onderzoek’ behandeld worden. Na een kort hoofdstuk over ‘scholing van leerkrachten’ worden in de hoofdstukken 4 en 5 aanbevelingen gedaan voor onderwijsgericht en fundamenteel onderzoek. Acht bladzijden literatuuropgaven vormen het besluit.

Van de nota zijn 700 exemplaren verspreid. In september 1979 zijn 50 nieuwe exemplaren aangemaakt, waarvan er nog wel enkele over zullen zijn als deze regels in druk verschijnen. Belangstellenden kunnen de nota bestellen door f5,- over te maken op giro 286 87 00 van de Penningmeester ANÉLA, Pijnacker (Nederland). Leden van de ANÉLA krijgen de nota op verzoek gratis toegestuurd.

Behalve de in *NEM-31*, blz. 85 vermelde werkmiddag en enkele bijeenkomsten ter voorbereiding van de nota, heeft de Werkgroep in het afgelopen jaar (1978-'79) twee werkmiddagen gehouden waarop gesproken en gediscussieerd werd over de praktijk van het onderwijs aan anderstaligen (nader gespecificeerd: volwassenen met een middelbare schoolopleiding). Een veertigtal docenten van allerlei instellingen in heel Nederland, en enkele andere belangstellenden, namen aan deze middagen deel.

Op de eerste werkmiddag (7 maart) hielden zes van de aanwezige docenten een korte inleiding over de door hen gebruikte cursussen: vijf over *Levend Nederlands* en één over de cursus 'De Vries' (uitgegeven door het Nederlands Centrum voor buitenlanders). Na iedere inleiding was er discussie. De meningen bleken nogal uiteen te lopen, ook in die zin dat wat de één een zwak punt van een cursus vond, door een ander juist werd gewaardeerd en omgekeerd. Na een pauze was er nog een algemene discussie over twee onderwerpen: de rol van structuur-spreek oefeningen in het leerproces en de sociale beeldvorming van de leergang. Over het eerste thema werd nogal genuanceerd gedacht, maar wat het tweede betreft was de algemene opinie dat de cursus 'De Vries' en in iets mindere mate *Levend Nederlands* 'een steriel en een zeer stereotiep beeld van de Nederlandse samenleving bieden', om het verslag te citeren, al betreurde de een dit meer dan de ander.

De tweede werkmiddag (16 mei) werd besteed aan discussies in drie groepen over vier mogelijke thema's, waarover van tevoren stellingen (in aantal variërend van 9 tot 14) waren geformuleerd. De thema's waren: I. Technieken om lesnemers te brengen tot zinvolle communicatie; II. Structuuroefeningen; III. Vocabulairverwerving; IV. De rol van visueel (niet textueel) materiaal. Zoals te verwachten was kwamen niet alle vier onderwerpen in alle drie groepen aan bod. De eerste groep besprak de thema's III en IV, de tweede alleen I, de derde I en III. Ook niet alle stellingen passeerden de revue, maar alles bij elkaar werd er uiteraard wel heel wat afgepraat.

Van beide werkmiddagen zijn verslagen gemaakt. Aan dat van de eerste hebben Jan Hulstijn en Marijke Schellart-Huizinga, wetenschappelijke medewerkers en docenten aan de afdeling Toegepaste Taalwetenschap van de Vrije Universiteit te Amsterdam, nog wat punten toegevoegd die vooral betrekking hebben op *Levend Nederlands*, 'om bepaalde misverstanden uit de weg te ruimen en sommige dingen te verklaren door meer informatie te geven over de ontstaansgeschiedenis van de cursus LN'. Het zou veel te veel plaatsruimte vergen en voor vele lezers van *NEM* waarschijnlijk ook niet interessant genoeg zijn deze verslagen (die tezamen 13 bladzijden omvatten) hier in extenso af te drukken en een korte samenvatting geven van zulke uitvoerige discussies is ondoenlijk. Van de andere kant kan ik me voorstellen dat sommige docenten extra muros, bv. zij die *Levend Nederlands* gebruiken, toch wel eens willen weten wat hun collega's in Nederland allemaal te vertellen hadden. Voor dergelijke belangstellenden ben ik graag bereid fotokopieën van deze verslagen te maken.

(jdr)

Diversen

Handreiking uit de lage landen

Eind augustus werd het zevende Colloquium Neerlandicum in Amsterdam gehouden. Elders in dit nummer treft U daarover uitvoerig verslag aan. Ook dit artikel heeft met dat colloquium te maken. Naast vele officiële persoonlijkheden, zeker de eerste dag, waren - naast de echte congresdeelnemers - ook enkele leden aanwezig van die Belgisch-Nederlandse vereniging die zich siert met de naam Orde van den Prince. Zij zijn U, naar ik hoop, niet uitdrukkelijk opgevallen, behalve dan op die woensdagochtend toen de vergaderingen per taalgebied op het programma stonden. Des te beter, want het gaat de leden van de Orde van den Prince er niet om op te vallen. Van hen wordt verwacht dat zij zich inzetten voor de Nederlandse taal en cultuur, voor de taal en de cultuur van de lage landen aan de Noordzee. Deze inzet wordt niet op massale wijze gegeven. Ieder doet het op zich, in zijn of haar eigen gezin en werk, in zijn of haar eigen levensomstandigheden. Ook de bevordering van de Nederlandse taal en cultuur hangt vandaag-de-dag wellicht meer af van persoonlijk, individueel optreden dan van grootscheepse actie. U, docenten Neerlandistiek, bent daar eigenlijk een goed voorbeeld van. Velen van U zijn werkzaam aan een faculteit, in een instituut waarin het Nederlands of de taal en de cultuur van de lage landen niet de eerste viool speelt. Ook zult U niet altijd het grootste aantal studenten hebben. Maar hier geldt niet in de eerste plaats kwantiteit, hoe nuttig dat op zichzelf ook kan zijn. Het is de kwaliteit van de enkeling waar het op aankomt. U bent degenen die, vaak in kleine kring, voor het totstandkomen van die kwaliteit zorg draagt. Maar juist die kleine kring speelt U ook parten. Voor sommige voorzieningen worden nu eenmaal 'aantallen' geëist. De kleine kring betekent een bepaalde vorm van isolement, waaraan soms moeilijk te ontsnappen is.

Eénmaal in de drie jaar hebt U daartoe in eigen kring in ieder geval de gelegenheid tijdens het colloquium. Wij, leden van de Orde van den Prince, stellen het op prijs U daar te kunnen ontmoeten met nog anderen die helpen de Nederlandse taal en cultuur te verstevigen. Wij proberen dat in het persoonlijke vlak te doen. Sommigen van U hebben dat reeds ervaren. Maar onze bijdrage in uw richting kan veelvuldiger zijn indien U daaraan behoefte heeft.

In de congresmap troffen de deelnemers een mededeling over de Orde van den Prince aan, meer in het bijzonder over haar werkgroep Neerlandistiek, waaraan ik het volgende ontleen.

De Orde van den Prince is een Nederlands-Belgische vereniging met ruim vijftig afdelingen in Nederland en Vlaanderen. Zij stelt zich ten doel de Nederlandse taal en cultuur te bevorderen, vooral door individueel optreden van haar leden in zijn of haar eigen levensomstandigheden. De Orde is genaamd naar Prins Willem van Oranje, wiens streven naar vriendschap en verdraagzaamheid als leidraad is genomen.

De Orde werd in 1955 te Kortrijk opgericht en telt thans ongeveer

1400 leden. Het aantal afdelingen en daarmee het ledental, groeit gestaag. De leden behoren tot verschillende maatschappelijke geledingen.

Als uitvloeisel van doelstelling en werkwijze is enkele jaren geleden de Werkgroep Neerlandistiek opgericht, die de contactpersonen Neerlandistiek van de verschillende afdelingen groepeerd. Per afdeling houdt een van de leden zich in het bijzonder bezig met het stimuleren en onderhouden van contact met docenten en studenten Neerlandistiek aan een, van Nederland en Vlaanderen uit gezien, buitenlandse universiteit of instituut. Voor de docenten Neerlandistiek bestaat de mogelijkheid om, indien zij dat wensen, een bijzondere band aan te gaan met een afdeling van de Orde in Nederland of Vlaanderen. Voorbeelden zijn: Gent - Porto en Warschau, Bergen op Zoom - Cambridge (eertijds Professor King), Den Haag - Grand Rapids (Professor Lagerwey) en Brussel - Parijs (Professor Brachin).

In onderling overleg wordt getracht vast te stellen op welke manier een afdeling een docent en zijn of haar studenten behulpzaam kan zijn. Mogelijkheden daartoe zijn:

- het ontvangen door de afdeling en/of door individuele leden van de docent(en) en studenten wanneer zij Nederland en/of Vlaanderen bezoeken.
Het in persoonlijke kring ontvangen schept een extra gelegenheid om met de taal en cultuur van de lage landen in contact te komen;
- het bezoeken door Prince-leden van een instituut om daar, indien gewenst, een voordracht te houden;
- docenten en studenten kunnen ook in de afdelingen van de Prince lezingen houden;
- het helpen tot stand brengen van contact met andere personen of instellingen, waaronder ook de overheidsinstanties, in Nederland en België. Princeleden kunnen, niet gehinderd door grote afstand, voor belangen van een leerstoel in het krijt treden zo vaak en zo intensief als een docent Neerlandistiek dat maar wil.

Door middel van *Neerlandica extra Muros*, *Neerlandia*, *Nederlands Buitengaats*, *Ons Erfdeel* en de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek IVN probeert de werkgroep Neerlandistiek op de hoogte te blijven van het reilen en zeilen van de instellingen voor Neerlandistiek aan de buitenlandse universiteiten. Wanneer de Orde van den Prince en haar leden de docenten en studenten Nederlandse taal en cultuur behulpzaam kunnen zijn, vernemen zij dat gaarne. Hun activiteiten zijn bedoeld als complementair aan die van de officiële instanties en liggen voornamelijk in het persoonlijke vlak.

Velen hebben reeds contacten met een of andere afdeling; U misschien nog niet?

Wilt U met een afdeling in Nederland of Vlaanderen een specifieke band aangaan of hebt U andere wensen, dan kunt U die laten weten aan

De Orde van den Prince

Werkgroep Neerlandistiek

voorzitter: Karel van den Bossche, Larendries 51 - 2688 St.-Amands

secretaris Zuid-Nederland

Jos Cuypers

Tervurenlaan 221

1150 Brussel

Tel. 02-735.24.38

secretaris Noord-Nederland

Jan Kits Nieuwenkamp

Mauvestraat 14

2596 XR 's Gravenhage

Tel. 070-247932 en 264201

De naam van onze taal. Onder deze titel namen wij in *NEM-32* in de rubriek ‘Het Nederlands in de wereld’ (44-46) een brief op van drs. Hans Tromp. Van mw. Paula Coello Machielse, Hermanos Miralles 59-2° dcha., Madrid-6, ontvingen wij de volgende reactie:

‘Op deze brief, aan de NUFFIC gericht, heb ik al gereageerd en ik kan er weinig aan toevoegen.

Om aan de NUFFIC te bewijzen dat de Spaanse pers het telkens over *Holanda* en *holandés* heeft, heb ik haar talrijke kranteknipsels toegezonden. Ook op de televisie spreekt men altijd over *Holanda* en *Holandés*. De Internationale Prijs Nederland (van Philips aan jonge wetenschappers) wordt *Premio Holanda* genoemd.

In de telefoongids geeft men weliswaar de voorkeur aan “Embajada Real de los Países Bajos”, maar ook de term EMBAJADA DE HOLANDA is vermeld en dat heeft de ambassade zeker niet zonder reden gedaan.

Ten overvloede voeg ik hieraan toe: wijlen prof. Van Dam heeft zeker niet willekeurig de grammatica Van Dam-Oostendorp *Gramática holandesa* genoemd. Hij was corresponderend lid (en zeer actief) van de Real Academia Espanola (beslissende instelling over taalkwesties) en deze zegt in haar *Diccionario de la Lengua Espanola*:

HOLANDES, sa. adj. Natural de Holanda // 2. Pertenciente a esta nación de Europa // 4. Idioma hablado en Holanda.

NEERLANDES, sa. adj. Holandés // 2 Lengua germánica hablada por los habitantes de los Países Bajos y de la cual son dialectos el flamenco y el holandés.

Als Spaanse vertaalster moet ik natuurlijk rekening houden met de Academia en de praktijk. *Neerlandés* wordt zeer zelden gebruikt daar het geen echt Spaans woord is: het stamt van *Neerlandia*, verspaanste vorm van Néerlande, op zijn beurt een verfranste versie van Nederland; uit Spaans standpunt, dus, zijn oorsprong kan niet meer onzuiver zijn. Die twee *éés* komen in geen enkel Spaans woord voor.

Rekening houdend met het bovenstaande zou ik van de Algemene Nederlandse Spraakkunst kunnen maken *Gramática General Neerlandesa*, in de betekenis van de talen gesproken in Nederland, België, etc., niet van holandés.

Aan de “inkonsekwentie” van te en het niet vertalen van Den Haag en de universiteitssteden zoals Nijmegen b.v. kan ik niets veranderen, daar zoals de heer Tromp al weet het te wijten is aan een besluit van de 13 Nederlandse universiteiten en hogescholen, en als zij het zo wensen (voor alle talen) zullen ze er een reden voor hebben. Den Haag, geen universiteitsstad, vormt hierbij een uitzondering.

Tenslotte zou ik willen toevoegen dat in het Engels, ook een

wereldtaal, niettegenstaande het bestaan van *Hollandish* en *Netherlandish*, als regel *Dutch* wordt gebruikt, een substantief en bijvoeglijk naamwoord dat verwarrend werkt. Het bewijs is te vinden in *The Oxford Universal Dictionary Illustrated*. *The New Caxton Encyclopedia* gebruikt steeds *Dutch* onder *Netherlands*.

Deze omstandigheden in aanmerking genomen zou ik niet weten waarom in het Spaans *neerlandés* en niet *holandés* gebruikt zou moeten worden'.

P. Coello

Opstelprijs voor buitenlandse studenten. Het in de Belgisch-Limburgse stad St.-Truiden uitgegeven driemaandelijks literaire tijdschrift APPEL schrijft een prijs van 5 000 B. Fr. uit voor het beste opstel over de roman *Elias of het gevecht met de nachtegale* van de Vlaamse auteur Maurice Gilliams. Inzenders moeten een andere nationaliteit hebben dan de Belgische of de Nederlandse. Het opstel moet in goed Nederlands geschreven zijn en mag maximaal 5 getypte vellen beslaan.

Persklare typoscripten moeten in tweevoud worden gestuurd naar:

APPEL, Vliegvelddaan 116, B-3815 Brustem

met 10 april 1980 als uiterlijk poststempel.

Het bekroonde opstel wordt gepubliceerd in het octobernummer van de Appel-jaargang 1980.

Met deze prijs wil de redactie van het tijdschrift een bescheiden bijdrage leveren tot de bloei van de Neerlandistiek in het buitenland. Ze verzoekt de docenten extra muros de studenten die hiervoor in aanmerking komen, van het initiatief op de hoogte te stellen.

(jw)

Docentenlijst XVIII.

Mèt deze lijst hebt u in juni meteen al een lijst van wijzigingen ontvangen. Sindsdien zijn er weer heel wat veranderingen bijgekomen. U vindt ze hieronder. In het overzicht dat u nu gegeven wordt zijn *niet* de correcties van de eerste lijst verwerkt. U hebt dus naast de Docentenlijst twee lijsten met wijzigingen nodig om helemaal bij te zijn. En zelfs dan zeil het wel niet lukken. Op het moment dat u *NEM-33* ontvangt, zal er al weer heel wat veranderd zijn.

blz. 1:	SOFIA: het adres van mw. Stoyanov is:
Bd. Tolbukhin-31, Sofia
blz. 3:	BERLIJN: schrappen: Dr. H.M. Heinrichs
en P. Groenewold toevoegen: mw. M.M.
Müller
blz. 4:	toevoegen: Johann Wolfgang Goethe
Universität, Deutsches Seminar, 6000
Frankfurt am Main, Gräfstasse 76.
Lektor is Dr. C. ter Haar

- blz. 5: GIESSEN: docent is nu lic. A. Berteloot
(adres: zie Marburg)
- blz. 7: MARBURG: telefoonnr. universiteit is:
28679
- blz. 7: MÜNCHEN: we ontvingen zojuist bericht
dat hier tot lektor is benoemd mw. lic. S.
van Oudekerke. Nadere gegevens
ontbreken
- blz. 11: BESANÇON: huisadres drs. Smorenburg
is nu: 30, av. de l'Ile de France, 25000
Besançon
- blz. 12: LILLE: Faculté Libre des Lettres:
Chanoine M. Deswarte vervangen door
Lic. L. Ravier, Chargé de cours
- blz. 12: PARIS: Prof. dr. P. Brachin vervangen
door mw. dr. S. Vanderlinden

- blz. 13: PARIS-Sorbonne nouvelle: schrappen:
dr. L. Fessard en mw. Finet, toevoegen:
mw. J.W. Roudil
schrappen: Université Paris-Val de Marne
en F.C. Dupuy
Université de Paris X-Nanterre:
telefoonnr. is 725.92.84
- blz. 14: E.N.A.: toevoegen telefoonnr. 261.55.35

de heer J. van der Stap is Maître de
Conférences (associé schrappen) E.N.S.:
Ph. Noble schrappen
- blz. 15: CAMBRIDGE: toevoegen mw. W.
Champernowne-Dullaert
- blz. 19: BUDAPEST: huisadres mw. Mollay is:
H-1118 Budapest, Köbölkül u. 11.I/3
- blz. 20: BOLOGNA: prof. R. van Ertvelde:
huisadres schrappen
mw. Van Ertvelde-Cappelli:
correspondentieadres is:
Strada Maggiore 45, Bologna
- blz. 23: OSLO: schrappen A. Torp en B. Gjelsten

toevoegen dr. G. Farner
huisadres mw. A. Cools is nu:
Akersborgterrasse 2
Oslo 8
tel. (02) 465672
- blz. 26: WROCLAW: huisadres drs. F.W.A.
Jong en mw. R. Depestel schrappen
correspondentieadres: Institut Filologii
Germanskij
Pl. Nankiera 15
50-140 Wrocław
- blz. 27: PORTO: Belgische adres mw.
Huylebrouck schrappen
haar adres is: Universidade do Porto
Letras-Neerlandês
Campo Alegre, Porto
- blz. 30: BARCELONA: zoals reeds eerder
vermeld is Th. Stols vervangen door Luis
Caturla. Het adres van de heer Caturla is:

- Inmaculado Corazón de Maria 5,
Barcelona-24
- blz. 31: PRAHA: het Nederlandse adres van mw.
Krijt schrappen
- blz. 33: ZÜRICH: huisadres dr. Stegeman is: alte
Baarerstrasse 1 6300 ZUG
tel. (042) 216447
- blz. 34: MELBOURNE: New Arts Building
schrappen
tel. nr. universiteit is 3415106
huisadres G. van Hoeydonck gewijzigd
in:
709 Rathdowne Street
North Carlton, Victoria 3054
- blz. 42: SEOUL: huisadres mw. Kim-Koeck is:
Dong-Dae-Mun-ku Je-Ki-Dong
Mi-Ju-Apt. 1-110 Seoul
- blz. 44: BERKELEY: schrappen drs. L. Wijsen
toevoegen: Dr. R. Seghers, Visiting
Assistant Professor
- blz. 45: HONOLULU: mw. Niekus Moore is
Associate Professor in haar huisadres
96814 vervangen door 96826
- blz. 46: LOS ANGELES: dr. R.S. Kirsner is
Associate Professor
hij verblijft 1979/80 in het NIAS te
Wassenaar,
Meyboom 1, Wassenaar, NL.
zijn vervanger in Los Angeles is dr. Ton
Anbeek
- blz. 47: MINNEAPOLIS: J. Schalekamp
vervangen door H. Romijn Meijer
- blz. 48: PRESIDIO OF MONTEREY: schrappen
mw. E. Wassenaar
toevoegen: Dordt College, Sioux Center,
Iowa 51250
Dr. W. Stronks
Dr. J. Struyk
K.J. Boot
- blz. 49: STANFORD: dr. O. Robinson is
Associate Professor
- blz. 50: BELLVILLE: schrappen dr. L. Dekker;
toevoegen prof. dr. A.J.L. Sinclair

blz. 51:

BLOEMFONTEIN: schrappen dr. G.J.
Beukes; toevoegen dr. H.P. v. Coller

- blz. 53: GRAHAMSTAD: schrappen dr. H.W. Truter
dr. A.P. Brink is nu hoogleraar
- blz. 55: KAAPSTAD: schrappen dr. H. van der Merwe Scholtz, dr. F.R. de K. Gilfillan
dr. R.H. Pheiffer is nu hoogleraar. Zijn huisadres is:
Woodsideweg 3, Tamboerskloof,
Kaapstad 8001
- blz. 55: PIETERMARITZBURG: toevoegen prof.
dr. C.J.M. Nienaber
- blz. 56: -: schrappen H.P. van Coller
- blz. 56: PIETERSBURG: schrappen dr. A.J.L. Sinclair
- blz. 57: POTCHEFSTROOM: schrappen dr. D.P. Wissing en mw. dr. L.C. Minnaar dr. J. van der Elst en dr. D.H. Steenberg zijn hoogleraar
- blz. 58: schrappen J. Breytenbach, F.J. Kok, mw. E. van Beljon
- blz. 59: UNIV. v. SUID-AFRIKA: dr. J.P. Botha en dr. D.F. Spangenberg zijn hoogleraar;
dr. H.J. Schutte is Senior Lektor
- blz. 60: dr. K.J.H. Landman, dr. A. Schutte en dr. J.M.H. van Aardt zijn Senior Lektor
schrappen H.G.W. du Plessis, F. Schutte en H. Borman
- blz. 61: UMTATA: schrappen dr. H.W. Truter.

Ledenlijst: blz. 64-67

Het Zevende Colloquium Neerlandicum heeft een flink aantal nieuwe leden opgeleverd.

Het zijn:

- mw. H. Baekelmans, Berkeley
- H.J. Bolhuis, Keulen
- drs. A.J.M. Broos, Sheffield
- mw. W. Champernowne-Dullaert, Cambridge
- mw. lic. R. Depestel, Wrocław
- mw. S. van Ertvelde-Cappelli, Bologna

drs. D. Grit, Kopenhagen
mw. Cl. Huisman, Straatsburg
mw. E. Jarosinska, Warschau
mgr. J. Jeziorski, Łódź
drs. F.W.A. Jong, Wrocław
W. Kats, Bremen
mw. drs. K. de Kort, Bukarest
dr. K.J.H. Landman, Pretoria
mw. E. Mollay, Budapest
prof. dr. N. Morciniec, Wrocław
mw. M.M. Müller, Berlijn
lic. P. van Nunen, Leipzig
drs. G. Otterloo, Gotenburg
mgr. B. Rajman, Wrocław
dr. J. Skopal, Brno
prof. dr. H. Vekeman, Keulen
mw. J. Vingerhoets-Wille, Kopenhagen

Buitengewone leden:

in de lijst van wijzigingen die u al eerder ontving is door een misverstand een verkeerd adres van drs. A.G.M. BEERDEN terecht gekomen. ZIJN ADRES BLIJFT:
Avenue Joseph Wauters 194, B-7000 Mons.

Bibliotheek van de IVN

(Aanwinsten in de periode 1.3.1979-15.10.1979)

Lijst 1: publikaties waarvan door de auteur een exemplaar werd afgestaan aan de IVN

- ANTONISSEN, R. †, *Verkenning en Kritiek*. Studies en referate, ingelei deur dr. W.F. Jonckheere. Hollandsch Afrikaansche Uitgeversmij, Langstraat 58, Kaapstad/Paul Krugerstraat 480, Pretoria, 1979, 201 blz., ISBN 0798603534 Prijs R. 9,75.
- BEERSMANS, F., *Langenscheidts Taschenwörterbuch, Zweiter Teil: Deutsch Niederländisch*. Neubearbeitung 1979/*Langenscheidts Zakwoordenboek*, 2e deel: Duits-Nederlands. Geheel herziene uitgave, 1979, Langenscheidt KG, Berlin/München.
- BRACHIN, P., 'Vondel in het Franse pak. Twee moderne Franse interpretaties van *Jozef in Dothan*'. Overdruk uit *Visies op Vondel na 300 jaar*.
- BRACHIN, P., 'Weer een mini-enquête'. Overdruk uit *De nieuwe taalgids* 72-4, 1979, 320-321.
- BROOS, A.J.M., *Lijst van boek- en plaatwerken uitgegeven door of in samenwerking met Johannes Allart*. De Boekzaal, Amsterdam, 1979, 64 blz., ISBN 90 70 166038.
- EERDMANS, K., 'Considerazioni sulla Fonemica delle lingue Germaniche Occidentali'. In *Annali Istituto Universitario Orientale, Sezione Germaniche XX, Studi Nederlandesi, Studi Nordici*, Napoli 1977, 362-374.
- KIRSNER, R.S., 'Deixis in Discourse: An Exploratory Quantitative Study of the Modern Dutch Demonstrative Adjectives'. Uit *Syntax and Semantics*, Vol. 12: *Discourse and Syntax*, 355-375.
- KOCH PICCIO, J., 'I romanzi regali di Louis Couperus'. Parte II. In *Annali Istituto Universitario Orientale, Sezione Germanica XX, Studi Nederlandesi, Studi Nordici*, Napoli 1977, 7-60.
- LECLERCQ, R., 'Augsburger Totentanz - Eine Vermanung der geistlichen und weltlichen Stande Deutschlands'. Overdruk uit *Die deutsche Literatur des Mittelalters*.
Verfasserlexikon, Band I, Lieferung 2, 530-31.
- RENDERS, L., *De Nederlandse taal- en literatuurstudie in Zuid-Afrika 1977-1978*, 5 blz.
- RENDERS, L., *De Nederlandse taal- en literatuurstudie in Zuid-Afrika, 1960-1978, een evaluatie*, 16 blz.
- ROOIJ, J. DE, Rec. van: P. Brachin, *La langue néerlandaise*. In *Leuvense Bijdragen* 67-1978-4, 484-9.
- ROOIJ, J. DE, Rec. van: P. Brachin, 'La Asociación Internacional de Neerlandística (IVN)' in *Enseñanza Superior e investigación científica en Holanda*; NUFFIC-Boletín 3/4, vol. 22, verano/Otono 1978, 32-38.
- ROOIJ, J. DE, Rec. van: P. Brachin, 'De Internationale Vereniging voor Neerlandistiek IVN. De samenspraak van docenten Nederlands in het

buitenland'. In *Overzicht Internationale Universitaire Samenwerking*, jg. VIII, nr. 7, maart 1979, 16-18. Uitgave NUFFIC, Postbus 90734, 2509 LS, Den Haag. ROOIJ, J. DE, Rec. van: P. Brachin, 'L'étude du néerlandais dans les universités autres que néerlandais et belges'. Overdruk uit *Etudes de Linguistique Appliquée*, Nouvelle Série 33, (La linguistique appliquée aux Pays-Bas), janvier-mars 1979, 58-68.

SOER, J., *Nederlandse Sprookjes*, Märchen, Sagen & Schwänke aus den Niederlanden. Übers. aus dem Niederländischen Jutta Kaiser und Josh Soer; 1979-DOKU Verlag, 7505 Ettlingen 6, ISBN 3 921850 12-6, 144 blz.

Lijst 2: door verschillende instanties aangeboden publikaties

AANS Newsletter (American Association for Netherlandic Studies), nr. 10, April 1979. Red. W.Z. Shetter, Department of Germanic Languages, Indiana University, Bloomington, Ind. 47401, U.S.A.

Basilica, contactbulletin, kwartaalblad voor muziekinformatie, jg. 19, 1979, nrs. 1 en 2. Kielenstraat 15, 3700 Tongeren, België.

Creatieve realiteit, hedendaagse fotografie in Vlaams België; rondreizende tentoonstelling georganiseerd door het Belgische Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur, ICB, Kunstverspreiding. D/1979/2111/11.

Dokumentaal, Informatie- en communicatiebulletin voor neerlandici; 8(1978)1: 1-32, 2: 33-64.

Redactie: Blijde Inkomststraat 21, B-3000, Leuven

Administratie: Pieter de Hooghlaan 67, NL-1213 BS Hilversum

Dutch language courses for foreigners 1979-80/Cours de néerlandais pour étrangers 1979-80/Cursos de idioma holandés para extranjeros 1979-80, september 1979;

NUFFIC

Foreign Student Service

Postbus 90734, NL 2509 LS Den Haag

Oranje Nassaulaan 5

Prijs per exemplaar f0,45

NL 1075 AH Amsterdam

Dutch Crossing, a Journal for Students of Dutch in Britain, Number 7, March 1979, Number 8, July 1979 (Vondel Issue).

Dutch Department, Bedford College, Regent's Park, London NW1 4NS, G.B.

Enseñanza Superior e Investigacion científica en Holanda, NUFFIC-Boletin, vol. 23, Invierno 1979.

Fact sheets on the Netherlands FS-27-N, Kunst en Kunstbeleid in Nederland.

Uitgave Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk,

Steenvoordelaan 370, Postbus 5406, NL 2280 HK Rijswijk.

Forum der Letteren, tijdschrift voor taal- en letterkunde (verschijnt 4× per jaar);

maart 1979, juni 1979.

Redactie: Postbus 232, NL Leiden;

Uitgever: Coutinho B.V., Badlaan 2, Muiderberg.

Gedeeld Domein, Bulletin van de Algemene Conferentie der Nederlandse Letteren, nr. 32, dec. 1978, Secr.: Winston Churchilllaan 362, NL 2284 JN Rijswijk/Kortenberglaan 158, B-1040 Brussel

Graf Egmont. Historische Persönlichkeit und Literarische Gestalt. Catalogus tentoonstelling Goethe-Museum Düsseldorf 29.5.-15.7.1979.

Ministerie voor Nederlandse Cultuur, Afd. Kunstverspreiding, Brussel.

Gramma, Tijdschrift voor Taalkunde, jg. 3, nrs. 2 en 3, april en september 1979;

K.U. Nijmegen, Instituut Nederlands, Kamer 2.22, Erasmuslaan 40,

NL-Nijmegen.

Hedendaagse Tendensen in de Jo ego slavische Kunst. Catalogus tentoonstelling in de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, Brussel, 22.2-26.3.1979.

Ministerie van Nederlandse Cultuur, afd. Kunstverspreiding, B-1000 Brussel. *Higher Education and Research in the Netherlands*, NUFFIC-Bulletin, vol. 23, Winter 1979.

Informatiebulletin (afd. Voorlichting buitenland, studiebezoek en Congresszaken) van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Steenvoordelaan 370, NL-Rijswijk, nrs. 51/52, mei 1979, nr. 53, aug. 1979.

Juffrouw Idastraat 11, Huisorgaan van het Nederlands Letterkundig Museum en Documentatiecentrum, jg. 5, nr. 2, juni 1979. Verschijnt 2× per jaar. Leden van de Stichting Vrienden van het Letterkundig Museum, Postbus 97, 2501 CB Den Haag ontvangen het huisorgaan. Contributie minimaal f15, - per jaar.

De Kikkraant, uitgave van de Stichting 'Kraant in de klas', Joh. Vermeerstraat 14, 1071 DR Amsterdam, april 1979, september 1979.

KFV-Mededelingen, Orgaan van het Komitee Frans-Vlaanderen v.z.w.

Driemaandelijks tijdschrift, 7e jg., nrs. 1 en 2, juni/sept. 1979.

Vanderhaegende 46, B-8790 Waregem.

- Leiden en begeleiden*, Gids voor het oprichten en besturen van een vereniging. Een informatieve uitgave van de AMROBANK, april 1978, 158 blz.
- Leuvense Bijdragen*, tijdschrift voor Germaanse Filologie, jg. 67, 1978, nr. 4; jg. 68, 1979, nrs. 1 en 2. Blijde Inkomststraat 21, B-3000 Leuven.
- Michigan Germanic Studies*, Vol. IV, No. 2, Fall 1978. An interdisciplinary journal of Germanic Studies published by the members of the Department of Germanic Languages and Literatures, University of Michigan, 1979, ISSN 0098 8030 (gewijd aan de Nederlandse taal- en letterkunde).
- Nederlands Buitengaats*, Contactblad Zomercursussen Nederlandse Taal en Cultuur; 7/maart 1979, 8/juli 1979. Uitgave van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur, Bestuur voor Internationale Culturele Betrekkingen, Kortenberglaan 158, B-1040, Brussel.
- Neerlandia*, algemeen-Nederlands tijdschrift, 82e jg., 1978, 4; 83e jg., 1979, nrs. 1, 2, en 3. Uitgave van het Algemeen Nederlands Verbond, Jozef Plateaustraat 16, B-9000 Gent/Surinamestraat 28, NL-2585 GJ Den Haag.
- Nieuwsbrief* van de Vereniging 'Nederland in den vreemde', 3e jg., nr. 9, maart 1979, nr. 10, juni 1979. Noordeinde 64 A, NL-2514 GK Den Haag.
- NUFFIC Annual report 1978*, Postbus 90734, NL-2509 LS Den Haag.
- Ons erfdeel*, algemeen-Nederlands tweemaandelijks cultureel tijdschrift; 22e jg., maart-april 2/79, mei-juni 3/79, sept-okt. 4/79, Murissonstraat 160, B-8530 Rekkem/Rijvoortshoef 265, NL-4941 Raamsdonksveer.
- Onderzoek en onderwijs van het Nederlands als tweede taal in Nederland*. Nota uitgebracht door de 'Werkgroep Nederlands als tweede taal' (H.M. van Egmond-van Helten, J.H. Hulstijn, J.M. Janssen-van Dieten, red.), Wageningen, december 1978, Nederlands Centrum voor Toegepaste Taalwetenschap Anéla. Secretariaat: Centrum voor Talenonderwijs, Landbouwhogeschool, Stadsbrink 389, NL-6707 AC Wageningen.
- Ons Kanton*, maandblad van de Vriendenkring van het Komense, Guide de Dieustraat 4, B-7791 Neerwaasten, 1979, nrs. 3 t/m 6.
- Onze Taal*, maandblad van het Genootschap Onze Taal, 48e jg., nrs. 4 t/m 9. Redactie: Postbus 1, 2501 AA Den Haag. Administratie: Postbus 16090, NL-2500 BB Den Haag.
- Open Deur*, maandblad van het Ministerie van Nederlandse Cultuur, 11e jg., 1979, nrs. 1 t/m 5. Koloniënstraat 29-31, B-1000 Brussel.
- Overzicht*, uitgave van de NUFFIC, Postbus 90734, NL-2509 LS Den Haag; jg. IX, nr. 1, sept. 1979. Verschijnt 10× per jaar. Abonnement f20, - per jaar.
- Restant*, letterkundig tijdschrift. Antwerpen/Gent, 7e jg., nrs. 1 en 2, 1978. Postbus 1, Postkantoor 3, B-2600 Berchem (Antwerpen).
- P.P. Rubens & J. Jordaens. Handzeichnungen aus öffentlichen belgischen Sammlungen*. Catalogus tentoonstelling Düsseldorf/Köln, 1979. Uitgave Ministerie van Nederlandse Cultuur, Afdeling Kunstverspreiding, B-1000 Brussel.
- Studia Germanica Gandensia XIX*, Rijksuniversiteit Gent, Faculteit van Letteren en Wijsbegeerte, 1978, Rozier 44, B-9000 Gent. BE ISSN 0081.6442.
- Studiegids* Economische Hogeschool Limburg 79-80, Vereniging Wetenschappelijk Onderwijs Limburg, Universitaire Campus, B-3610, Diepenbeek. D/1979/0991/010.

Studiegids 1979/1980 voor Algemene Literatuurwetenschap, Rijksuniversiteit Groningen, Grote Rozenstraat 31, NL-9712 TG Groningen.

Taalwetenschap in Nederland, 1971. Uitgave van de Algemene Vereniging voor Taalwetenschap, 1972, Universiteit van Amsterdam.

Teksten en Documenten. Verzameling Ideeën en Studies.

nr. 316, 1978, *Documenten van de Belgische Geschiedenis*, deel II.

Hedendaags België van 1830 tot heden.

nr. 317, 1979, *België en de Europese Gemeenschap*.

nr. 318, 1979, *Uitwerking van het plan tot opslorping van de werkeloosheid*, door Guy Spitaels en Ferdinand van Dingenen.

Uitgaven van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Quatre Brasstraat 2, B-1000 Brussel.

Tydskrif vir Letterkunde. Nuwe reeks: XVII, 1, febr. 1979; 2, mei 1979.

Posbus 1758, Pretoria, Zuid-Afrika.

Uitleg-krant, weekblad van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, Nieuwe Uitleg 1, NL-2514 BP Den Haag, nrs. 22 t/m 47, 1e jg., 1979.

Uitleg-Magazine, veertiendaags tijdschrift van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, Nieuwe Uitleg 1, NL-2514 BP Den Haag; 43e jg., 1979, nrs. 12 t/m 25.

Verslag van de Dialectencommissie der Koninklijke Nederlandse Akademie van de Wetenschappen over 1978. Overdruk uit het *Jaarboek* der KNAW 1978.

ViW-Nieuws, tweemaandelijks tijdschrift van Vlamingen in de Wereld vzw., nrs. 33-34, jan.-april 1979; nr. 35, mei-oogst 1979; nr. 36, sept.-okt. 1979.

Weekbulletin van de Voorlichtingsdienst van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Postbus 5406, NL-2280 HK Rijswijk, nrs. 21 t/m 51.

Zuid-Afrika, maandblad van de Zuid-Afrikaansche Stichting Moederland te Amsterdam voor de culturele en economische betrekkingen tussen Nederland en Zuid-Afrika; 56e jg., nr. 7/8, 9.

Redactie en administratie: Keizersgracht 141, Amsterdam.

Lijst 3: door uitgevers aangeboden publikaties

COUTINHO BV, Badlaan 2, Muiderberg, tel. 02942-1888:

Wetenschap en Taal; een nieuwe reeks benaderingen van het verschijnsel taal.

Onder redactie van Bernard T. Tervoort, 1979, ISBN 906283529 5, 257 blz.

Prijs f 30,-

J.H. Maureau, *Goed en begrijpelijk schrijven*. Een analyse van 40 jaar schrijfadvies, 1979, ISBN 90 6283 534 1, 124 blz. Prijs f 17,50

Mieke Trommelen en Wim Zonneveld, *Inleiding in de generatieve fonologie*, 1979, ISBN 90 6283 532 5, 165 blz. Prijs f 19,50

Raymond van den Broeck en André Lefevre, *Uitnodiging tot de vertaalwetenschap*, 1979, ISBN 90 6283 531 7, 219 blz. Prijs f 25,-

EDUCABOEK BV, Industrieweg 1, Culemborg, tel. 03450-3143.

B. Edens/C.H.L. van der Schoot-Fenijn, *Toegepaste taal*, 4e, gewijzigde druk, 1979, ISBN 90 11 39725 8, 179 blz. Prijs f 19,50.

Jack Diekstra, *Schriftelijk rapporteren*; een serie Nederlands voor het hoger beroepsonderwijs; 1979, ISBN 90 11 56151, 32 blz. Prijs f 6,50.

HES Publishers BV, Oude Gracht 206, P.O. Box 129, Utrecht, tel. 030-316977:

Dr. P.J. Buijnsters, *Bibliografie der geschriften van en over Betje Wolff en Aagje Deken*. Prijs f 95,-

De SIKKEL NV, Kapelsestraat 222, B-2080 Kapellen:

Catalogus Nederlands-Engels-Duits, 1979-1980.

SINGEL 262, 1016 AC Amsterdam:

Najaarscatalogus 1979 van De Arbeiderspers, De Arbeiderspers en de Wetenschappelijke Uitgeverij, en Querido.

STAATSUITGEVERIJ, Christoffel Plantijnstraat 1-9, Den Haag.

In België: Noordnederlands Boekbedrijf NV, Paleisstraat 25, B-2000 Antwerpen.

Publikaties van de Rijksoverheid, 1979, 1 t/m 7.

W.J. THIEME & CIE, Postbus 7, NL-7200 AA Zutphen, tel. 05750-10566.

Van de reeks Klassiek Letterkundig Pantheon (o.r.v. prof. dr. C.L. Neutjens, dr. W.A. Ornée en prof. dr. L. Strengholt) ontvingen wij:

nr. 165, *Esmoreit*, uitgegeven door A.M. Duinhoven, ISBN 90 03 20980 4, 101 blz. Prijs f 15,50.

nr. 224, *Typhon of De Reusen-Strijdt* van Willem Godschalk van Focquenbroch. Ingeleid en geannoteerd door L. Laureys, ISBN 90 03 22110 3, 130 blz. Prijs f 18,25.

De lijst wordt vervolgd in NEM-34.